

90 ÉVES
a Nemzeti Filharmonikus Zenekar

KOCSIS ZOLTÁN:
**„A zenekari muzsikusnak
mernie kell nagyot álmodni”**

ÓKOVÁCS SZILVESZTER:
**„Az elődök luxusa
nekünk nem megengedett”**

**CALL ORCHESTRA –
Hívásra házhoz megyünk?**

KALENDÁRIUM

3

ZENEI KÖZÉLETÜNK

90 ÉVES A NEMZETI FILHARMONIKUS ZENEKAR

Rengeteg pótolni való van még...

Interjú Kocsis Zoltánnal, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar főzeneigazgatójával

5

„Itt nálunk az úgynevezett Ferencsik-tradíció egy olyan élő tradíció, amelynek alapján talán a legkönnyebb elindulni, az ismertség, vagy ha úgy tetszik, a világhír felé.

(kz)

Bartók szellemében

Interjú Kovács Gézával, a Magyar Nemzeti Filharmonikusok főigazgatójával

9

„Mi egy sajátos helyzetben működő előadó-művészeti intézmény vagyunk, ugyanis külföldre csak abban az esetben mehetünk, ha üzletileg nyereséges az a vállalkozás, eltekintve attól a nagyon kevés és ritka állami felkéréstől, amikor, mint például a Vatikánba, a magyar állam finanszírozza a kiutazásunkat.”

(kz)

A fuvolázásnak köszönhetem az életemet...

Szebenyi János fuvolaművész idén májusban ünnepli 89. születésnapját. A Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola tanáraként kiváló fuvolaművészek- és tanárok generációit indította el a pályán és 28 éven át volt az egykori Állami Hangversenyzenekar szólófuvalása. Gyakorlatilag csaknem a teljes Ferencsik-érát ennél a zenekarnál töltötte.

(kz)

14

Negyvenöt a kilencvenből

Samu László kürtművész, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar nyugalmazott vezető zenekari menedzsere az alapítás óta eltelt 90 évből 45-öt töltött az együttesnél.

(kz)

16

OPERAHÁZ

„Tisztes honoráriumért hároméves biztonságot kínálunk”

Fordulóponthoz érkezett a Magyar Állami Operaház működésének átalakítása, amikor ezek a sorok megjelennek az Erkel Színház már tárt kapukkal várja a közönséget. Ókovács Szilveszter öt évre elnyerte a főigazgatói posztot, így a megbízott jelzöt már nem kell hozzátennünk tisztségéhez.

(am)

18

Call Orchestra – Hívásra házhoz megyünk?

Sokak öröme 2013. március 1-jén ismét megnyitja kapuit a sanda szándékkal bezáratott és azóta Csipkerózsika-álomba merült 101 éves Erkel Színház, amelynek hajdani zenekarát is, leépítették, szélnek eresztették. Az estek egy részében alkalmi együttes muzsikál, amelyet az Óbudai Danubia Zenekar titkársága szervez.

(rzs)

18

GYŐR

„Egyetlen próbával nem lehet csodát tenni”

Győrben az utcán is sokan megállítják Berkes Kálmánt, hogy gratuláljanak a Filharmonikusok sikeres koncertjeihez, rangos vendégeihez. Az együttes művészeti vezetője úgy véli, mindez a kemény, kitaró csapatmunkának köszönhető, s a kiemelkedő teljesítményben az összes zenekari tagnak, valamint a titkárnőtől a portásig, minden dolgozójuknak szerepe van.

(rzs)

21

MISKOLC

Miskolci kötélhúzás

Sikertelen pályázat, anyagi nehézségek

Tavaly nemzeti címmel tüntették ki, ebben az esztendőben pedig fennállásának ötvenedik évfordulóját ünnepelné a Miskolci Szimfonikus Zenekar, de a jubileum ellenére az együttesnél egyelőre a gondok vannak túlsúlyban. Tovább fokozza a bizonytalanságot a zenekar körül az a felröppent hír is, hogy jelentősen csökkeni fog az együttes költségvetése, továbbá arról sem tudni semmit, hogy az ősre tervezett, nagyszabású születésnapi rendezvényből mi valósul meg.

(rzs)

23

„A magasrendű produkciókra mindig szükség lesz”

Ez év januárjában ünnepelhette első évfordulóját az Új Magyar Kamarazenekar, az együttes ugyanis 2012. január 17-én adta bemutatkozó koncertjét. De már e rövid idő alatt is sikerült elérniük, hogy olyan rangos helyszínen kapjanak meghívást, mint Luzern, ahol tavaly decemberben szerepeltek.

(rzs)

24

GÖDÖLLŐ

„Azt csináljuk, mint a nagyobb zenekarok, csak kisebb léptékben”

A Gödöllői Szimfonikus Zenekar harminckét esztendővel ezelőtt született, amikor a helyi Frédéric Chopin Zeneiskola nyolc fős tanári kamarazenekara barokk karácsonyi koncertet adott. Ezzel jött létre a ma már gyakran 70-80 főt számláló együttes jogelődje. Az alapító tagok egy része még most is tagja az együttesnek, amelynek három esztendeje, 2010. január 1-je óta művészeti vezetője, vezető dirigense Horváth Gábor.

26

KRITIKA

Kritika a MÁV Szimfonikus Zenekar, a Győri Filharmonikus Zenekar, a Zuglói Filharmónia Kamarazenekara, a Szegedi Szimfonikus Zenekar, az Óbudai Danubia Zenekar, a Duna Szimfonikus Zenekar és a Nemzeti Filharmonikusok hangversenyeiről.

(Csengery Kristóf, Fittler Katalin)

28

ZENETÖRTÉNET

Flesch iskola 3/II. rész – Henryk Szeryng

Henryk Szeryng az ellentétek és az ellentmondások embe-
re volt. Olyan „ami a szíven, az a száján” típusú ember volt. Őszintén kimutatta erényeit és gyarlóságait, és ezzel bizony néha zavarba tudta hozni az embert. Furcsa módon, magánéletét többnyire titokzatosság övezte.

(rm)

35

HANGVERSENYNAPTÁR

39

PRÓBAJÁTÉKOK

42

TÁVOZOTT POSZTJÁRÓL február végén L. Simon László kultúráért felelős államtitkár, utóda Halász János, az Emberi Erőforrások Minisztériuma (Emmi) eddigi parlamenti államtitkára lett. Az Emmi átalakításáról tartott tájékoztatón a tárcavezető elmondta: az együttműködés terén az L. Simon László és közte mutatkozó véleménykülönbség vezetett az államtitkár leváltásához. A miniszter azonban hangsúlyozta: nagyra értékeli L. Simon László személyét és munkáját is, ezért arra kérte a Fidesz és a KDNP frakcióvezetőjét, valamint a miniszterelnököt: támogassák, hogy a távozó államtitkár vissza tudjon térni az Országgyűlés Kulturális és Sajtóbizottságának élére.

LEGYENEK PÁLYÁZAT NÉLKÜL IS KINEVEZHEŐK a kulturális intézmények vezetői. „Álszent procedúrákat” is megelőzhetne, ha nem lenne kötelező pályázat útján kiválasztani az állami, illetve önkormányzati kulturális intézmények vezetőit – írta frissen indult blogjában L. Simon László. „A választott politikusok – legyenek állami vagy önkormányzati vezetők – az általuk felügyelt kulturális intézmények vezetőiről jelenleg nem dönthetnek közvetlenül. Ehelyett egy több sebből vérző, a szereplőket is sokszor megalázó helyzetekbe hozó, sokak szerint álszent procedúrának a részesei, miként maguk a pályázók is”

MEGNYÍLT a 20. század egyik kiemelkedő magyar zeneszerzője, Lajtha László bútorairól, könyveiből berendezett emlékszoba az MTA Bölcsészettudományi Kutatóközpontjának Zenetudományi Intézetében, a budavári Erdődy-palotában.

LAJTHA LÁSZLÓ halálának 50. évfordulójára emlékezve Csaba Péter hegedűművész-karmester, a MÁV Szimfonikusok művészeti vezetője vezényelte a Zuglói Filharmóniát a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben. A Bartók és Kodály nemzedékéhez tartozó zeneszerző óriási évtizedekig méltatlanul mellőzte a magyar zenei élet.

OMÁNI ÉS KATARI KOPRODUKCIÓK UTÁN a Művészetek Palotája februárban az arab térség egyik legjelentősebb kulturális eseményének, a Manama – az Arab Turizmus Fővárosa programsorozat nyitóelőadásának megvalósításában működött közre Bahreinben. Idén Bahrein fővárosa, Manama lesz az arab turisztika fővárosa. Az egész éves programsorozat a nemrégiben átadott bahreini nemzeti színházban, Hisham Gabra egyiptomi komponista Ibn Battuta – Az arab utazók hercege című új művével nyitott.

BEFEJEZŐDÖTT A SZEKSZÁRDI MŰVÉSZETEK HÁZÁNAK belső átalakítása az Agora-program keretében. A több mint két éve tartó munkálatok során megújult koncert- és kiállítótér áprilisban komolyzenei hangversennyel nyitja meg kapuit. Az 1897-ben mór stílusban épült, először az 1970-es években átalakított egykori szekszárdi zsinagóga jegyei közül megőrizték a tórafülke oszlopait, és a csarnok klasszicizáló vasoszlopait is. A műemléképület 220 millió forintba került átalakítása a több mint kétmilliárd forintos – 1,7 milliárd forint európai uniós támogatással zajló – szekszárdi Agora-program része.

A MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR igazi világsztárral, Szergej Nakarjakovval, kedveskedett a miskolci közönségnek, ezzel téve még különlegesebbé a karneváli programot. A mindössze 36 éves fiatal tehetség Gorkijban született, majd rövid zongoratanulás után, melyet egy gerincsérülés miatt hagyott abba, édesapjától vette első trombita leckéit. Tehetsége szinte azonnal megmutatkozott, s néhány versenygyőzelem és hangverseny után az egész világ a lába előtt hevert.

EGYÉVES SZÜNET UTÁN lépett fel újra nyilvánosan Ozava Szeidzsi világhírű karmester, aki szerdán egy gyerekkórust vezényelt egy japán városban. A 77 esztendőes karmester tavaly márciusban jelentette be, hogy egy évre visszavonul rossz egészségi állapota miatt. Ozavánál, aki korábban a Bostoni Szimfonikus Zenekart vezette, majd a Bécsi Operaház zenei igazgatója is volt, 2010 januárjában diagnosztizáltak nyelocsőrákot, sikeres műtétje után pedig tüdőgyulladásra esett át.

VIVA VERDI! kiáltással hívták a hódmezővásárhelyi Bessenyei Ferenc Művelődési Központ elé a Giuseppe Verdinek öltözött Rákai András zongoraművészt az összegyűlt fiatalok a 2013-as nemzetközi Verdi-év magyarországi programjának megnyitóján. A bicentenárium alkalmából országszerte operabemutatókkal, koncertekkel emlékeznek születésének évfordulójára, a szegedi teátrum március 22-től tűzi műsorra egyik legnépszerűbb alkotását, a Rigolettót.

GYÜDI SÁNDORT teljes egyetértésben, 28 igen szavazattal bízta meg a szegedi közgyűlés további öt évre a Szegedi Nemzeti Színház irányításával. A karnagy kinevezését 28 képviselő támogatta, a jobbikos Keresztúri Farkas Csaba nem vett részt a voksoláson. Gyüdi Sándor 2018. június 30-ig irányíthatja a Tisza-parti város teátrumát. A Szegedi Nemzeti Színház igazgatói posztjára öten nyújtottak be pályázatot: Gyüdi Sándor mellett Juronics Tamás Kossuth-díjas táncművész, a teátrum jelenlegi művészeti vezetője; Balikó Tamás, a Pécsi Nemzeti Színház korábbi direktora; Szolnoki Tibor színművész, énekes, valamint Vasvári Csaba, a székesfehérvári színház egykori vezetője, a Magyar Teátrumi Társaság alelnöke. Gyüdi Sándor korábban kifejtette, hogy nem tervez drámai változásokat az ország harmadik legnagyobb színházánál. A művész a stílárís sokféleséget, kínálati bőséget szeretné megtartani a teátrumnál. A szakember a döntési helyzeteket szeretné egyértelműbbé tenni azzal, hogy megszüntetné a művészeti vezetői posztot, amelyet jelenleg Juronics Tamás tölt be, ugyanakkor a balett tagozat vezetőjeként számítana a munkájára. Gyüdi Sándor a színház regionális szerepét erősítené a kapcsolatok szorosabbra fűzésével Szabadkával és Temesvárral.

CSAKNEM 1,4 MILLIÁRD FORINTRA pályázhatnak idén a nyilvántartásba vett, kiemelt vagy nemzeti minősítéssel nem rendelkező színházak, táncgyűttesek, illetve zenekarok és énekkarak működésük és szakmai programjaik támogatására.

AZ NKA százmillió forinttal támogatja a Gárdonyi-emlékév rendezvényeit. A Médiaszolgáltatás-támogató és Vagyonkezelő Alappal közösen zeneszerzői pályázatot is hirdetnek egy Gárdonyi-szövegre épített komolyzenei oratórikus mű komponálására, amelynek első három helyezettjét 500, 300, illetve 200 ezer forinttal jutalmazzák.

PERÉNYI MIKLÓS a Berliini Filharmonikus Zenekarral szólaltatta meg Witold Lutoslawski csellóversenyét, Sir Simon Rattle vezényletével február 22-én, Berlinben. A koncertet Essenben és Párizsban ismételték meg. Berlinben Henri Dutilleux Métaboles című darabja és Schumann második szimfóniája keretezte Lutoslawski művét.

ÖT NAGYSZABÁSÚ KONCERTTEL ünnepli a Művészetek Palotájában a Budafoki Dohnányi Zenekar hivatásos együttesé alakulásának 20. évfordulóját. A sorozat első hangversenyét február 27-én tartották, a jubileumi műsort április 8-án rendezik.

SZŐNYI OLGA énekestől, a dalszínház örökös tagjától a Magyar Állami Operaház előcsarnokában vettek végső búcsút a volt kollégák, barátok és tisztelők. „Az azt mondják, a lemezek, film- és televíziós felvételek megőrzik a művészek emlékét, de a hang, az egyéniség nagyságát a személyes emlékek, a saját benyomások teszik igazán maradandóvá” – hangsúlyozta Ókovács Szilveszter, a Magyar Állami Operaház főigazgatója. Hozzátette: sok száz, sok ezer ember számára adott ilyen becses emléket pályája során Szőnyi Olga, akinek a hangja most már bennük él tovább.

ROMÁNIÁBAN csak 2014-ben szervezik meg a George Enescu nemzetközi zenei versenyt, elválasztva a hasonló nevet viselő – szintén zenei – fesztiváltól, amelyet idén szeptemberben tartanak meg. Romániában két évenként szokták megszervezni a George Enescu fesztivált és ezzel egy időben a hasonló nevű nemzetközi zenei versenyt.

RIJEKÁBAN február 22-én volt Verdi Aida című operájának bemutatója Kovalik Balázs formabontó feldolgozásában. Előzőleg Zágrábban, közvetlenül az Aida január 25-i premierje után még bukásról cikkezett a horvát sajtó, közben mind a hat előadás telt házzal ment egyre fiatalabb közönséggel, és még a jegyüzérek is megjelentek.

A PANNON FILHARMONIKUSOK meghívására február 23-án Magyarországra érkező, mindössze 31 éves Eva Ollikainen, a skandináv országokban széles körben elismert dirigens volt az első hölgy, aki a kétszáz éves Pannon Filharmonikusok zenekart vezényelte.

JURIJ BASMET Grammy-díjas orosz brácsaművész március 24-én újra a Budapesti Tavaszi Fesztivál (BTF) vendége lesz. A koncerten együtt lép fel tanítványaiival, a Moszkvai Szólistákkal. Budapesti koncertjükön a Budapesti Olasz Kultúrintézet patinás épületében klasszikus repertoárjuk egy részét játsszák, a közönség többek között Schubert, Mahler, Paganini és Sosztakovics műveit hallhatja.

PINCHAS STEINBERG világhírű izraeli karmestert választotta meg elnök-karnagyának a Budapesti Filharmóniai Társaság Erkel Ferenc alapította zenekara, amely operaházi muzsikusokból áll. Steinberg 2014 februárjától tölti be tisztségét, koncertek mellett operákat is dirigál a 2013–14-es évadtól. A zenekar jelenlegi elnök-karnagyának, Győriványi Ráth Györgynek a megbízatása egy év múlva lejár. Steinberg tavaly beugrással vezényelte a zenekart, ennek alapján esett rá a választás.

A LEGJOBB KOMOLYZENEI HANGSZERES szülő kategóriában Grammy-díjat nyert Kim Kashkashian örmény-amerikai brácsaművész Music for Viola című albuma, amelyre reprezentatív (átfogó) válogatás került Kurtág György és Ligeti György műveiből.

A NEW YORK-I METROPOLITAN OPERAHÁZBAN is színpadra került Richard Wagner Parsifal című operájának új, Francois Girard által jegyzett rendezése: a Lyoni Operaházzal közös, vérben bővelkedő produkció márciusban mutatkozott be elsőként a francia közönség előtt.

GULYÁS DÉNES operaénekes, a Pécsi Nemzeti Színház operatársulatának igazgatója Budapesten készíti elő, Székesfehérváron rendezi A sevillai borbélyt. Szikora János székesfehérvári igazgató felkérése arra szolgált, hogy hozzon létre egy „szerethető előadást”.

SÓLYOM-NAGY MÁTÉ alakítja Wotant A nibelungok gyűrűje című operatetralógia egy estére sűrített, háromórás változatában, amelyet az Erfurti Operaház mutatott be Wagner születésének 200. évfordulója alkalmából. A karmester és a rendező Samuel Bächli és Christian Georg Fuchs készítette el Arne Langer dramaturg közreműködésével a 16 órás operafolyam 3 órába sűrített verzióját.

FELHÍVÁS!

Idén újra megrendezzük

a SZIMFONIKUS ZENEKAROK FUTBALL KUPÁJÁT!

10 fős csapatok jelentkezését várjuk,
a csapattagok mindegyike zenekari tag legyen!
A kupán a FIFA Futsal szabályai az irányadók;
5+1-es játszólétszám, kézilabda kapu, 2x20 perc játékidő...

A rendezvény helye és ideje:	Budapest XI., Fehérvári út 126–128.
A nevezési díj várható összege:	2013. április 14. vasárnap kb. 10–18 óráig
Nevezési határidő:	csapatonként 12–15 e Ft
	2013. március

Maximum 12 zenekar pályázatát tudjuk elfogadni!
Minden jelentkezésnek tartalmaznia kell a csapat szervezőjének telefonszámát!
Nevezni a jbdor76@freemail.hu címen és a 20/522-2106-os telefonszámon lehet.

Üdvözlettel Bodor János

Rengeteg pótolni való van még...

Interjú Kocsis Zoltánnal, a Nemzeti Filharmonikus Zenekar főzeneigazgatójával az együttes megalapításának 90. évfordulója alkalmából

■ *A Vitray Tamás által készített emlékeztető televíziós portréfilmben Ön meglehetősen lehangoló képet festett az akkori szimfonikus zenekarok állapotáról, ami az interjú sugárzását követően nem kevés korabeli szakember nemtetszését váltotta ki. Hogyan látja ma: néhány évtized elteltével milyen irányba fejlődött itthon a zenekari kultúra?*

– Úgy gondolom, hogy a változások a Budapesti Fesztiválzenekar megalakulásával kezdődtek. Egy ilyen változás természetesen nem azonnal hozza meg a gyümölcsöt. Ha ma meghallgatjuk a Fesztiválzenekar első nevezetes karácsonyi koncertjét, akkor megállapíthatjuk, hogy az a koncert még nagyon sok kívánnivalót hagyott maga után. Ennek ellenére mégis a modern zenekari kultúra beszivárgásának első jeleként értékelhetjük, mivel ez volt az első olyan alkalom, amikor legalább egy Glinka Ruszlán

és Ludmilla nyitány prímhegedű-szólama virtuózan megszólalt. Most nem beszélék arról, ami a mögöttes munkát érinti, hiszen sajnos mindannyian nagyon jól tudjuk, hogy a magyarországi belterjesség a zenekarok esetében is mennyire beárnyékolta a munkamorált, illetve a munka hatékonyságát – hogy ezt a csúnya marxista fogalmat használjam. Annak idején a Fesztiválzenekar tagjaival ezt igyekeztünk elfeledtetni. Ez a zenekar sajnos hosszú időn át még csak alkalmi együttes volt, aminek következtében nagyon erős fluktuáció jellemezte, annak függvényében, hogy mikor ki ért rá, ráadásul eleinte csak háromszor egy évben ült össze. Ám azt a szemléletet, ami abban az időben az Állami Hangversenyzenekarnál járta, hogy „mi nem próbazenekar vagyunk, hanem hangversenyzenekar”, mégis sikerült legalább abban a mértékben megroppantani, hogy a normálisabbak, a fiatalabbak, a tette-készebbek elkezdtek

azon gondolkodni, hogy vajon mi lehet e kijelentés mögött. És így szép lassan, láthatatlan és látható jelekkel, megindult a magyar zenekari kultúra fölkapaszkodása arra a szintre, amely jelenleg ott tart, hogy igenis indokoltá teszi a kilenc hivatásos fővárosi nagyzenekar létét.

■ *Még akkor is indokoltnak tartja ezt, ha ebből a kilenc zenekarból valójában kezdetben csak három volt valódi hivatásos együttes, míg a többi zenekar igazából félhivatásos ágazati, műkedvelő vagy szakszervezeti zenekarként jött létre?*

– Pályakezdő művészként, de már előtte is, számos ilyen zenekarral volt alkalmam játszani. A Zeneakadémián ugyanis Kovács Dénes rektori megjelenése óta nagy gondot fordítottak arra, hogy kinyissák a nagyvilág felé a Zeneakadémia ezoterikus, védett világát. E nyitás szerves része volt, hogy ha nem is első osztályú, de mégis szimfonikus

nagyzenekarokkal léptessék fel a legtehetségesebb növendékeket. Én is ennek keretében játszottam annak idején a Vasas Szimfonikusokkal, a Közalkalmazottak Szimfonikus Zenekarával, a Honvéd Művészegyüttes Szimfonikus Zenekarával és természetesen a Zeneakadémia Szimfonikus Zenekarával is. Az utóbbival még 1970, vagyis művészi karrierem hivatalos kezdete előtt legalább kétszer léptem fel. Akkor Medveczky Ádám például ígéretes karmester-növendék volt, és még szóba sem jött, hogy a Magyar Televízió nemzetközi karmester-versenyt fog rendezni. Ez egyébként valamilyen módon szintén hozzájárult a zenekari kultúrához, mert az emberek, lehet azt mondani, hogy Kobayashi Ken-ichiróért, de mindenképpen erősebben fordultak a klasszikus zene felé, mint azelőtt.

■ *A Zeneakadémiát azonban azelőtt is estéről-estére megtöltötte az a változó összetételű közönség, amely például tízezres példányszámban vásárolt meg olyan zenei tárgyú könyveket, amelyek ma a háromszáz példányszámot sem érik el.*

– Tény, hogy létezett a két háború között egy zenekari kultúra, ami nem volt rossz. Ugyanakkor azt gondolom, hogy a magyar zenekarokat talán nem a legrátermettebb vezetők irányították. Távol áll tőlem, hogy bárkit is megsértsek, és előre bocsátom, hogy mind Ferencsik Jánost, mind Dohnányi Ernőt, valamint mindazokat a mestereket, akik azokban az időkben ezeket a zenekarokat vezették, meghatározó egyéniségeknek tartom. De mégsem tartoztak az úgynevezett „munkás” karmesterek típusához, akik egész egyszerűen eltávoztak az országból. Nagyon kevesen tudják, hogy Reiner Frigyes még Fritz Busch előtt a drezdai Staatskapelle vezetője volt, ugyanabban az időben, amikor Rachmaninov is Drezdában élt. Nagy kultúrákat hagytak tehát maguk után ezek az emigráns karmesterek, akik egymás után hagyták el az országot. Ha Reiner Frigyes mellett csak Ormándy Jenő, Széll György, Fricsay Ferenc, később Doráti Antal, Kertész István, vagy Solti György nevét említem – bár még folytathatnám a sort –, akkor róluk elmondható, hogy valamennyien megfelelnek az előbb említett kritériumnak, a szónak abban az értelmében, hogy nagyon sokat követeltek az általuk vezetett együttestől, és ezt maradéktalanul meg is valósították. Ormándy Jenő – aki egyébként hegedűsként kezdte a pályáját –, Amerikában nagyon sokáig „a másodosztályú karmesterek között az első” ké-

tes értékű címével büszkélkedhetett. Ami azért nagyon rosszindulatú butaság, mert ha megnézzük, hogy pl. Rachmaninov milyen gyümölcsöző, sőt bensőséges kapcsolatot épített ki éppen a Philadelphiai Szimfonikus Zenekarral, akkor az nem kis részben Ormándy Jenő tevékenységének volt köszönhető, tekintve hogy elődje, Leopold Stokowsky szintén nem tartozott a túlságosan sokat pepecselő karmesterek közé. Ezért én úgy gondolom, hogy valódi és nagy formátumú munkások híján, a magyar zenekari kultúra tartott ugyan egy bizonyos színvonalat, de messze nem közelítette meg a német, az angol vagy az amerikai zenekarok színvonalát a két világháború között. Természetesen ez nem változott a második világháború után sem, mert az embereknek kisebb gondjuk is nagyobb volt annál, mint hogy zenekari kultúrával foglalkozzanak. Ennek ellenére mégis feltűnt a horizonton egy-két munkás karmester, és közülük én feltétlenül Somogyi Lászlót emelném ki, aki háttér-karmesterként gyakorlatilag, ha nem is egymaga, de mindenesetre a munka oroszlátrészét elvégezve tartotta életben azt a kultúrát, ami az említett zenekarok játékában csúcsosodott ki. Ebben a vonatkozásban azonban nem szabad megfeledkezni a hatvanas évek nagy triászáról sem, Ferencsik Jánosról, Lehel Györgyről és Kórodi Andrásról. Ferencsik és Kórodi nem tartozott a munkás karmesterek kategóriájába, ezzel szemben Lehel György igen, és azt kell mondjam, hogy a hatvanas évek végére és a hetvenes évek elejére a Rádiózenekar egy nemzetközi mércével mérve is ütőképes együttesé fejlődött. Olyannyira, hogy az 1971-es amerikai turnén, az Egyesült Államok legalább kétharmad részének közönsége előtt bizonyított a világ legjelentősebb zenei centrumaihoz sorolható koncerthelyszíneken, többek között a washingtoni Kennedy Centerben, a New York-i Carnegie Hallban, vagy a chicagói Orchestra Hallban. Az amerikai kritikusok, ha nem is szuperlatívuszokban, de a jóindulatnál messze objektívebb hangon kellett, hogy fejtegethessenek a Rádiózenekar teljesítménye előtt. Tulajdonképpen volt zenekari kultúra, amit én nem is tagadok. Ám a Fesztiválzenekar megjelenése új dimenziókat tett elérhetővé, és a látható eredmények a zenekari tagok egyre növekvő javadalmazásában is mindenképpen lemérhetőek voltak. A láthatatlan eredmények, vagyis az, hogy minden zenekarnál megvalósuljon egy ilyesfajta munkamorál, munkafegyelem és eredményesség, mint ami a Fesztiválzenekarnál tapasztalható, lassan őrlő malmok-

ként működtek, de végül mégiscsak hatékonyan, mert egyre színvonalasabbá kezdett válni az ÁHZ, a Filharmóniai Társaság Zenekara, a Rádiózenekar és egyre inkább kezdtek feljönni az addig második vonalban emlegetett együttesek, tehát a Postás Szimfonikusok, vagy a MÁV Szimfonikusok. Azt gondolom, hogy az úgynevezett rendszerváltás teremtette meg azt az alapot, amelyről elindulva a zenekaraink – beleértve most már az addig változó dobogós helyekkel ugyan, de a fővárosi zenekarok nyomában mindig is ott lévő vidéki szimfonikus együtteseket is – számára lehetségessé vált az a fajta átszervezés, amely végül a világszínvonal megcélzásához vezetett. A Győri Filharmonikusok Sándor János vezetésével egy időben élen jártak ebben a munkában. A debreceni, a miskolci, a pécsi zenekarban is elkezdődött ugyanakkor egy olyan erjedés, amely nem vezethetett máshova, mint vagy a zenekarok megszűnéséhez, vagy lényegesen jobb és a közönség számára vonzóbb produkciók létrehozásához.

■ *Lát-e valamilyen különbséget az Ön által említett munkamorál megváltozásában a magyar muzsikuskok különböző generációi között?*

– Ez egy zenekar esetében úgy működik, hogy a fiatal, lángoló tehetségű muzsikuskok beül, mondjuk a hetedik pulthoz, és utána jön a „majd én megtanítalak, hogy mit kell csinálni egy zenekarban” című fejezet a már rutinos kollégák részéről. Ebben egyébként nagyon sok igazság van, mert nem lehet csupán lángoló tehetséggel beülni egy zenekarba. Nagyon sokat gondolkoztam azon, hogy mi lenne, ha minden zenekar mondjuk Perényi Miklóshoz fogható tehetségű muzsikuskokból állna, és arra a következtetésre jutattam, hogy pillanatokon belül rettenetes anarchia keletkezne. Mint ahogy nem volt könnyű világnagyságokat beültetni a Zene és a Divertimento lemezfelvételébe sem, mivel ott is akadtak konfrontációk az úgynevezett rutinos zenekari muzsikuskok és az úgynevezett szolistasok között. Itt az úgynevezett szolistasnak zenekari zenésszé kell lennie, az úgynevezett zenekari muzsikuskoknak pedig „mernie kell nagyot álmodni”. De ez egy speciális helyzet. Tehát amikor a Főiskoláról kikerül egy növendék és beül egy zenekarba, akkor körülbelül 50-50%-ban a tapasztalt zenekari muzsikusknak, illetve neki van igaza. Vagyis a tapasztalt zenekari muzsikusk is visszavehetne a keresztbe tett lábából és a székre görnyedéséből, ugyanakkor az ifjú titánnak is meg kell értenie azt,

hogy egy együttesben, ahol megkettőzött, illetve megsokszorozott szólások vannak, nem lehet úgy muzsikálni, hogy az ember kilógjon a sorból. Ezt a „sorban levést” tehát meg kell tanulni, mint ahogy a koncertmesternek, illetőleg a szólamvezetőnek is meg kell tanulnia, hogy mit jelent az, hogy „vezetés”. Nem elég, ha a szólamvezető pusztán tökéletesen lejátsza a szólamát, ez ugyanis még kevés. Úgy kell játszania, hogy az minden szempontból – vagyis metrikailag, ritmikailag, intenzitásban – inspirálóan hasonson a szólam többi tagjára. Meggyőződésem, hogy ezt a munkát nem a karmesternek kell elvégeznie, hanem a szólamvezetőknek, mégpedig az összpórában és nem a szólampórában.

■ Miért gondolja így?

– A szólampórába nem irányulhat az egészre, illetve az egész nagyon-nagyon fontos vonzatában, de mégiscsak a részletekre kell, hogy irányuljon. Úgy gondolom, hogy ebben a tekintetben a magyar zenekari kultúra rengeteget fejlődött az elmúlt évtizedekben és azt hiszem, hogy a mostani helyzetet nyugodtan nevezhetjük ilyen szempontból aranykornak. A közönség nem is tudja, hogy milyen jó dolga van pusztán a magyar zenekarok hallgatásakor. Ha idejön egy külföldi zenekar, akkor természetesen csodáljuk a hangzást, csodáljuk a fantasztikus összjátékot, igyekszünk tanulni az előadásukból, de azért nem kis büszkeséggel kell azt mondanunk, hogy igenis felvesszük a versenyt a világ legjobbjaival.

■ A Budapesten élő külföldiek mindig is elismerően szóltak a fővárosi koncertéletről. Hogyan látja, a hazai közönség mennyire képes értékelni a magyar szimfonikus zenekarok teljesítményét, hiszen az itt élő külföldiekhez viszonyítva talán kevesebb összehasonlítási alapja van?

– Örvedetes módon most már a magyar közönség számára is egyre nagyobb a kitekintési lehetőség. Azért már nem az ötvenes-hatvanas években élünk a vasfüggöny bezártsága mögött, tehát igenis van lehetőség az összehasonlításra. Rendszeres operaközvetítések vannak a New York-i Metropolitanból, a Mezzo televíziós csatornán kiváló előadásokat lehet látni, de hogy a legegyszerűbbet mondjam, rámegeg az ember a Youtube-ra, meghallgatja a világ legjobbjaait és konstatálja, hogy bizonyos szempontból a mi munkánk is felér az övékével. Persze nagyon kell vigyázni arra, hogy megőrizzük, és ne hagyjuk elveszni ezt a kultúrát. Itt, az

állandó színvonal-tartásról, színvonal-emelésről szólva lehetetlen nem említeni a közönséget. Ha úgy tűnik, hogy a hazai közönség kevésbé képes értékelni a magyar muzsikások teljesítményét, akkor az nagy mértékben annak a következménye, hogy megszűnt az iskolai ének- és zenetanítás kötelező jellege, valamint az a körülmény, hogy a fiatalok számára a megnövekedett lehetőségek új életpálya-modelleket kínálnak, amelyeknek sajnos egyáltalán nem szerves része az úgynevezett komolyzene. Lehetetlen nem beszélni arról a tényről – amely ugyan csak marginálisan érinti témánkat –, hogy még a rendszeres koncertlátogató közönségnek is csak egy töredéke érdeklődik a magyar vagy külföldi kortárs zene iránt. Ezek persze nem a közeli, hanem a távolabbi jövő problémái. Ezekkel a következő generációknak kell majd megküzdeni, de nem nézhetjük tétlenül, hogy a filmszínházak közönségéhez hasonlóan a koncerttermek, operaelőadások közönsége is fogyatkozóban van, illetve vészesen emelkedik az átlagéletkora.

■ Fodor Géza gyakran emlegette, hogy múltban van az úgynevezett Bürgerbildungskultur, vagyis az a fajta kultúra, amely a műalkotás élvezetében a befogadó széleskörű műveltségét feltételezi.

– Nemcsak Fodor Gézának, hanem Konrád Györgynek is fixa ideája a polgárosodás, ami Magyarországon egyáltalán nem az általa mintának tartott német modell szerint ment végbe.

■ Azért ez a jelenség nem magyarítható kizárólag a poroszutas gazdasági fejlődéssel, hiszen a hatvanastól a nyolcvanas évekig mégiscsak létezett egy meglehetősen nagy lélekszámú közönség, amelyik az eladott jegyek, illetve könyvek példányszámai alapján rendszeresen megtöltötte az Operaházat és az Erkel Színházat, a Zeneakadémia nagytermét, valamint színvonalas irodalmat, sőt szakirodalmat is vásárolt.

– Nem beszélve a kottákról. Ezzel szemben ma az a helyzet, hogy ha megkeresem a Zeneműkiadó munkatársát, hogy új magyar zeneművekre lenne szükségem – de ugyanez elmondható a kortársnak nem nevezhető Erkel kompozíciókkal kapcsolatban is – akkor legfeljebb kéziratos facsimilét vagy fénymásolatokat kapok. Tehát a könyvkiadáshoz hasonlóan a kottakiadás, illetve a komoly zenei menedzselés is vészesen hanyatlak. Ugyanakkor az előbb a közönség megfigyatozásáról és az átlagéletkor emelkedé-

séről beszéltem. Ma még jobbra tele vannak a koncerttermek. Nagy kérdés, hogy a Zeneakadémia újbóli megnyitásával, a vitathatatlanul csodálatos terem csábereje hány potenciális hallgatót fog a Művészetek Palotájától elvinni. Ezt most még nem tudjuk, de az tény, hogy bizonyos értelemben – bár lenne tagadni – túlkínálat van. Én, mint muzsikus, azt mondom, hogy most aranykort élünk. Mások – hasonló munkakörben tevékenykedő szakemberek – pedig esetleg azt mondják, hogy minek ennyi együttes? Minek ennyi professzionális szimfonikus zenekar Budapesten, vagy az országban?

■ Úgy tűnik, hogy az egyik legfőbb probléma a koncertek hagyományos formájában jelentkezik. Az előbb Ön a mozi eltűnését hozta fel példaként. A hagyományos mozinak volt egy körülbelül száz éves kifutása, miközben a hangversenyezés mai nyilvános formája többé-kevésbé még mindig megegyezik azzal a gyakorlattal, amit annak idején Johann Peter Salomon az 1790-es évek elején Londonban kialakított.

– Ezzel kapcsolatban nem lehet nem szólni a szimfonikus zenekarok potenciális felbomlásáról. Nem láthatjuk a jövőt, de az tény, hogy a zeneszerzők nagy része nem szívesen komponál a szó Richard Strauss-i értelmében vett szimfonikus nagyzenekarra. Ha most gyorsan végigszaladok a jelenkor úgynevezett nagyformátumú zeneszerzőin, beleértve a nemrég elhunytakat, például Stockhausent is, akkor azt mondom, hogy nem különösebben vonzó számukra ez a fajta nagyzenekar. Két okból sem: az egyik, hogy az ilyen együttesekre olyan műveket komponáltak, amelyekkel a mai zeneszerző-generáció nem akar már konkurálni. A másik, hogy olyan új gondolataik támadnak, amelyeknek a legmegfelelőbb kifejezési formája nem feltétlenül a szimfonikus nagyzenekar. Ha végignézzük Kurtág, Ligeti, Stockhausen, Boulez műveit, akkor elvéve találunk a szó klasszikus értelmében vett szimfonikus zenekarra komponált alkotásokat, sokkal inkább speciális együttesekről van szó. Az Új Zenei Stúdió, az Ensemble Modern vagy az Ensemble Inter Contemporain ezzel szemben nagyon komoly inspiráló erőt jelent a mai komponisták számára. Véleményem szerint még egy olyan nagy zeneszerző is, mint Boulez, meglehetősen nehezen komponál néhány napján szimfonikus zenekarra. Látható tehát, hogy a kortárs zeneszerzők számára alapvetően kétféle szimfonikus modell létezik: a nyitószám, ami általában egy 10-12

perces nagyzenekari „szösszenet”. Nagyon jó példa erre Messiaannak az „Un sourire” című alkotása, amely zseniális a maga nemében. Ugyanakkor az ember mégsem tud elvonatkoztatni attól a gondolattól, hogy rendelés nélkül ez a mű talán nem született volna meg. És nem ez az egyetlen ilyen jellegű kortárs darab, amelyről az embernek hasonló benyomása támad. A másik modell – amit leginkább a nem kevésbé nagyformátumú Wolfgang Rihm művel – a felidőt betöltő zenekari kompozíció.

■ *Azt teljesen elképzelhetetlennek tartja, hogy ez a fajta szimfonikus gondolkodás-mód visszamenőleg basszon a nagyzenekari koncertek műsorszerkesztésére? Esetleg még azon az áron is, hogy a változó összetételű együttesek szolgálatszámát nebezebb elszámolni?*

– Ezért mondom azt, hogy ha eltűnik a szó klasszikus értelmében vett szimfonikus nagyzenekari modell, akkor ez a totális felbomláshoz vezet. És akkor máris felteszem a másik kérdést, hogy vajon nem értéke-sebb-e az elmúlt 200-220 év repertoárja ahhoz, hogy még nagyon hosszú ideig fenn lehessen tartani, illetve szükséges legyen fenntartani? Azt gondolom ugyanis, hogy ha egy Solti György – akinek a nagyságával mindannyian tisztában vagyunk – kijelenti halála előtt, hogy úgy fog meghalni, hogy a Bach-kantáták felét nem ismeri, akkor talán érdemes lenne ezt kivetíteni azokra a művekre, amelyek nagyon ritkán, vagy szinte soha nem hangzanak el. Például ahhoz, hogy Richard Strauss teljes életművét állandó evidenciában tartsuk, még hosszú évtizedekig, ha nem éppen évszázadokig elengedhetetlen, hogy fennmaradjanak a szimfonikus zenekarok.

■ *Ugyanakkor a barokk és sok esetben már a klasszikus repertoár bizonyos részét sem merik „vállalni” a nem historikus hangszeren játszó modern szimfonikus zenekarok...*

– Igen. Tulajdonképpen a Bach előtt keletkezett műveket már nem illik modern együtteseken, illetve modern hangolás szerint megszólaltatni. A historizmus pedig jelenleg valahol Schubertnél tart, miközben már megkezdték a Pleyel-zongorák újragyártását is Chopin kedvéért. Szerintem nincs messze az idő, amikor kitalálják, hogy Lisztet legjobban Erard-zongorán lehet játszani, mindössze azért, mert abban az időben Erard valamilyen módon támogatta Lisztet. Úgy gondolom, hogy a historizmus nagyon fontos, de mégis csak

mellékága az előadó-művészetnek, amelyre nagyon oda kell figyelni. Vagyis része az egésznek, de véleményem szerint, ha ez válik a fősodorrá, akkor a zene múzeumban fogja végezni.

■ *A historikus előadó-művészeti irányzat miatt nagyon fontos művek látszanak véglegesen lekerülni a modern szimfonikus zenekarok repertoárjáról. Mindez azzal jár, hogy az a koncertlátogató, akinek nincs módja rendszeresen élőben meghallgatni egy-egy nemzetközileg jegyzett historikus együttes interpretációját – és valljuk be, ide tartozik a többség –, bizonyos műveket csak felvételekről ismerhet meg.*

– Mendelssohn, a nagyromantikus zseni fedezte fel Bachot az utókor számára. Tehát én nem tartom helyesnek a tartózkodást bizonyos művek modern zenekari megszólaltatásától. Azt hiszem, hogy Perényi Miklósnak van igaza, amikor azt mondja, hogy a mai kor előadó-művészeinek tanulmányoznia kell a régi hangszereket, hogy a saját hangszerén annak megfelelő hangzásokat tudjon elővarázsolni. Szerintem a szimfonikus nagyzenekarok is így vannak ezzel: nem kell feltétlenül 425-ös rezgésszámú a'-n játszani egy Brandenburgi versenyt, vagy szvitet ahhoz, hogy az előadás élvezhető legyen. Persze erről megoszlanak a vélemények, és úgy gondolom, hogy arról valóban jogosan oszlanak meg, hogy milyen mértékben engedjük be a historizmust a mai kor előadó-művészetébe. Erre én azt válaszolom, hogy a mindenkori ízlésünk mértékének megfelelően.

■ *Visszatérve az Ön által irányított zenekar aktuális repertoárjára. Az Állami Hangversenyzenekar műsorait évtizedeken keresztül egy nagyon hagyományosnak számító klasszikus-romantikus repertoár jellemezte, ami Ferencsik Jánosnak köszönhetően Bartókkal egészült ki, de mondjuk Respighi már szokatlannak számított. Az Ön érkezésével azonban ez a gyakorlat megváltozott és a Bartók-repertoár kiszélesítése és újraértelmezése mellett a Nemzeti Filharmonikusok számára egészen újnak számító szerzők tűntek fel rendszeresen a programon...*

– Ismétlem, nem kívánom bírálni az elődeimet, hiszen nagyon nagy muzsikuskok voltak. Kobayashi mesterről is azt tudom mondani, hogy nagyon sok olyan embert nyert meg az értékes kultúra ügyének, akiknek az érdeklődése nélküle esetleg nem feltétlenül fordult volna ebbe az irány-

ba. Ugyanakkor az is tény, hogy az úgy-mond „mindenevő ÁHZ” csak látszatra volt mindenevő. Ferencsik János például bevalottan nem nagyon szerette Brucknert vagy Mahlert. És valljuk be őszintén, hogy sem Bruckner, sem Mahler nem is képezte olyan mértékben az alaprepertoár részét a negyvenes, ötvenes, vagy akár a hatvanas években, mint manapság. Szóval az, hogy Bruckner a maga ártatlanságával, Janaček a maga különlegességével, vagy Kurtág a maga őszinteségével egyszer csak kiemelkedik a megszokott repertoárból, az nem utolsó sorban azoknak is az érdeme, akik harcolnak ezekért a szerzőkért vagy ezekért a művekért. Nem szabad elfeledkezni arról, hogy Bruno Walternek gyakorlatilag az élete ment rá arra, hogy Mahlert napirenden tartsa például abban a New Yorkban, ahol még az ötvenes években is lekicsinylően írtak róla. Úgy gondolom, nemcsak a kitekintés hiánya, hanem a vezető karmesterek ízlése is meghatározta a viszonylag szűk repertoárt. Nekem bevalottan az volt a célom, hogy méltó helyükre emeljem vissza például a francia zeneszerzőket vagy az úgynevezett „latin” repertoárt, valamint hogy az elődeim által kevésbé preferált szerzők nagyobb hangsúlyt kapjanak a műsorokon, és hogy legalább olyannyira figyeljünk a kortárs zenére is, ahogyan ez egy úgymond klasszikus, vagy – ha tetszik – valamilyen mértékben mégiscsak kitekintéssel bíró konzervatív-nak kikiáltott zenekartól elvárható. Úgy gondolom, hogy bőven van az általam most felsorolt minden csoportból olyan szerző, akit mint emblematikus figurát lehet emlegetni: hiszen mikor játszott a utoljára ez az együttes például Dukas műveit az én megjelenésem előtt? De említhetném az idei Lajtha ősbemutatót is, a Négy isten ligetét. Vagy sorolhatnám Enescu, Martinů műveit is. Amikor a zenekarral, Janaček Sinfoniettájával – ami a szerzőnek bevalottan egyik legjobb, ha nem éppen a legjobb műve –, elmentünk Brnóba, vagyis „az oroszán barlangjába”, akkor ott nagyon kedvezően ítélték meg a mi Janačekhez való viszonyunkat. Tulajdonképpen el lehet mondani, hogy Eötvös Péternek is igaza van, amikor azt mondja, hogy lehetne nagyobb kitekintésünk is, de arra nem gondol, hogy nekünk a mindenkori közönségre is tekintettel kell lennünk, és nagyon sok a bepótolni való, még a legklasszikusabbnak számító zeneszerzők esetében is. Például kétlem, hogy Franz Schubert mind a 606 dala elhangzott már nyilvánosan Magyarországon.

■ *Biztosan nem, de a dalestek közönsége napjainkra gyakorlatilag eltűnt, akár csak a vonósnégyesé...*

– Sajnos ez teljesen igaz. Visszatérve a legközelebbi múlthoz, illetve a jövőhöz: fejembe vettem – és ezt igyekszem kivetíteni az egész együttesre is –, hogy előadjuk Richard Strauss Magyarországon még be nem mutatott operáit. Ez valóban olyan vállalkozás, amit meg lehet ugyan kérdőjelezni, csak hogy ezek a kérdőjelek nagyon hamar összeomlanak, és azonnal felkiáltójelekké változnak, amint meghallgatjuk a szóban forgó műveket. Mi azonban nem vagyunk operazenekar. Hangsúlyozom, hogy az árokban még a Művészetek Palotájában is vendégnek számítunk, de azt gondolom, hogy ez is olyan úttörő munka, ami jelzi a zenekar, illetve a magyar zenekari kultúra új profilját. A lehetőségek természetesen tá-

gabbak, mint annak idején. A régi rendszerben egy Gurre-Lieder, egy Mózes, vagy akár egy Pelléas előadására nem kerülhetett volna sor. Most sokkal szélesebbek a lehetőségek, és mi élünk ezekkel a lehetőségekkel. Ha az Operában Richard Strausstól csak a Salomét, az Elektrát, a Rózsalovagot és esetleg az Ariadnét játsszák, akkor mi azt mondjuk, hogy mi még Az úrhatnám polgárhoz írott kísérőzenéjét is fontosnak tartjuk színházi körülmények között előadni. Azt hiszem, hogy ezzel adhatjuk a legcsattanósabb választ a konzervativizmus vádjára.

■ *Az előbb Janaček-interpretációjuk sikeres nemzetközi fogadtatását említette. Ön mégis azt hiszem, hogy az együttes leginkább az új Bartók lemez-összkiadással került vissza a nemzetközi zenei élet térképére...*

– Igen, ez lehetséges. Az is igaz, hogy ezt a sorozatot az én nevem fémjelzi, de hangsúlyozom, hogy Ferencsik János tevékenységének hála, itt egy olyan tradíció alakult ki az ötvenes-hatvanas években, amely túlnőtt mindenfajta fluktuáción. Annak ellenére, hogy ma már szinte alig van olyan zenekari tag, aki még Ferencsik János pálcája alatt játszhatott, gyakorlatilag a Bartók-műveket Ferencsik János olvasata szerint, illetve az ő nyomdokain közelítjük meg, ami olyan óriási előny, amellyel egyetlen zenekar sem rendelkezik. Talán a Chicagói Szimfonikusok. Nem tudom, mennyi maradt ott Reiner Frigyes szelleméből, de azt tudom, hogy itt nálunk az úgynevezett Ferencsik-tradíció egy olyan élő tradíció, amelynek alapján talán a legkönnyebb elindulni, az ismertség, vagy ha úgy tetszik, a világhír felé.

(Kaizinger Rita)

Bartók szellemében

Interjú Kovács Gézával, a Magyar Nemzeti Filharmonikusok főigazgatójával a Nemzeti Filharmonikus Zenekar létrejöttének 90. évfordulója alkalmából

■ *Ebben a székben általában Önt arra szoktam kérni, hogy a Nemzeti Filharmonikus Zenekar jelenéről, vagy éppen jövőbeni terveiről nyilatkozzon, most kivételesen mégis azt kérem, hogy a zenekar fennállásának 90. éves évfordulója ürügyén elsősorban a múltról beszéljünk. Milyen szellemi-társadalmi közegben jött létre a fennállása során többször átszervezett Nemzeti Filharmonikus Zenekar jogelődje, a Székesfővárosi Zenekar?*

– A századforduló és az Osztrák–Magyar Monarchia gazdag szellemi kisugárzása olyan vonzó zenei életet teremtett Budapesten, amely Dohnányit és Bartókot egyaránt arra készítette, hogy ne a földrajzilag közelebb fekvő Bécsben, hanem Budapesten kezdje meg felsőfokú zenei tanulmányait. Mivel a fellendülést hozó néhány békés évtized után az I. világháború minden tekintetben mély és pusztító károkat okozott az országnak, ezt ellensúlyozandó született meg a volt belügyminiszter, későbbi kultuszminiszter, Klebelsberg Kunó híres programja, ami a kultúrfölényt hirdette meg. Ez azt jelentette, hogy mind az oktatás, mind a kulturális élet jelentős fejlesztésben részesült, és valószínű, hogy amikor a Nemzeti Filharmonikus Zenekar gyökereit keressük, akkor valahol itt kell ezeket a

gyökereket megtalálni, hiszen 1923-ban, amikor megalakult a főváros közalkalmazottáiból, köztisztviselőiből a rendkívül ambiciózus Bor Dezső vezetésével a Székesfővárosi Zenekar, akkor ebben a szellemi, politikai és történelmi közegben került sor az első hangversenyre.

Bor Dezső

Az ÁHZ a Zeneakadémia Nagytermében

■ *A Székesfővárosi Zenekar kezdetben te-
bát nem hivatásos muzsikusból állt.*

– A zenekar a korban nyilván rendkívül népszerű házimuzsikálás talaján azt az öröm utáni vágyat volt hivatott kielégíteni, amit az együttes muzsikálás okoz, ez azonban nem mindig jár együtt a hallgatóság maradéktalan örömeivel. Ne feledjük azonban azt sem, hogy egy olyan korszakban alakult meg a Székesfővárosi Zenekar, amikor jogászok, mérnökök, köztisztviselők civil tanulmányaikkal párhuzamosan végezték el a Zeneakadémiát is. Az Operaházban annak idején nem egyszer több doktor volt a színpadon és a zenekari árokban, mint a nézőtérén. Nyilván ennek is volt köszönhető, hogy a Székesfővárosi Zenekar csakhamar félhivatásos majd teljesen professzionális együttesé nőtte ki magát, amely nélkülözhetetlenné vált a főváros zenei életében. Elég csak arra a Zeneakadémián készült híres fényképre gondolni, amelyen a fiatal Ferencsik János vezényli Bartók Béla és Pásztory Ditta búcsúhangversenyét, a Bartók-házaspár Amerikába való távozása előtt. Arra az időre azonban már számtalan hangverseny, magyar és külföldi művészekkel történt közös fellépés volt az együttes háta mögött. Ráadásul az akkori legmodernebb technika, a rádiózás is azonnal magához vonzotta ezt a zenekart, aminek következtében rendszeres közreműködője volt a Rádió élőben sugárzott hangversenyeinek.

■ *Mi tette lehetővé ezt a robamos színvonal-emelkedést, vagyis hogy a zenekar néhány év leforgása alatt amatőr együttesből a főváros professzionális hangversenyzenekarává avanzsált?*

– Szakmai körökben tudomású, hogy töb-

bé-kevésbé munkanélküli zeneakadémistákból 1930-ban létrejött egy – mai szóhasználatnál élve – „szupercsapat”, vagyis Budapesti Hangversenyzenekar néven egy olyan együttes, amelyben mások mellett olyan nagyságok foglaltak helyet, mint Vaszy Viktor, Végh Sándor, Tátrai Vilmos, hogy csak a leghíresebbeket említsem. Fölkészültsége, rendkívül intenzív próbametódusa következtében ez az együttes pillanatok alatt Európa egyik legkiválóbb zenekara lett. Talán az egy Toscanini kivételével a kor valamennyi jelentős karmestere vezényelte az együttest, amelynek megszületésénél egyébként nem véletlenül Weiner Leó, a Zeneakadémia világhírűvé vált kamarazene-professzora bábáskodott. Természetesen nem karmesterként, hanem az együttes játék felülmúlhatatlan mestereként irányította tovább többségében volt tanítványait. A zenekar az emelkedő színvonal ellenére anyagilag egyre kiszolgáltatottabbá vált: éjjelente filmzenét vettek fel, nappal pedig a Városi Színházban próbáltak. Ennek ellenére 1939-re az együttes helyzete teljes mértékben ellehetetlenült. Ezért a Főváros úgy döntött, hogy a Budapesti Zenekart egyesíti a Székesfővárosi Zenekarral. Bár a Székesfővárosi Zenekarból valójában csak nagyon kevesen maradtak ebben a társaságban, a Budapesti Hangversenyzenekarból szinte kivétel nélkül mindenki átkerült az 1940-ben újjászervezett Székesfővárosi Zenekarbá. A II. világháború természetesen ezt az együttest sem kímélte. Először zsidó származásúnak mondott művészeitől kellett megválnia, majd egyre színvonalatlanabb koncerteken kellett közreműködnie. Az egyik leginkább árulkodó dokumentum maga a zenekar munkanaplója, amely 1934-től teljes

épségben ránk maradt. Ebben szerepel az a bejegyzés, amely szerint 1944 december 16-án a Városi Színházban – a jelenlegi Erkel Színházban – Lehár Ferenc „A mosoly országa” című operettjének előadásán működött közre az együttes. A munkanaplóban ez után szünet következik. Aki túlélte Budapest ostromát, az boldogan jött elő a pincéből a romok közül, hogy az addig gettóba zárt Somogyi László vezényletével azonnal Csajkovszkijt és Bartókot játsszon a félig lebombázott Városi Színház falai között.

■ *Hogyan alakult az együttes sorsa a háború után?*

– A történelem több ízben is nagyon durván átgázolt ezen az együttesen. A zenekar éle-

Ferencsik János

te 1945 után ismét egyre nehezebbé vált. Ezért, amikor az ötvenes évek elején a Népművelési Minisztérium egy fiatal osztályvezetője, Ujfalussy József, és az együttes koncertmestere, Tátrai Vilmos a fennmaradás esélyeit latolgatta, mindketten arra a meggyőződésre jutottak, hogy csak úgy lehet megmenteni mind a zenekart, mind egy nagyon tehetséges, de akkoriban nagyon nehéz sorsú karmestert, Ferencsik Jánost, ha az éppen azokban az időkben létrehozott Országos Filharmónia átveszi a Fővárostól az együttest. Ezzel a döntéssel egy egészen új korszak vette kezdetét. Ferencsik János számára páratlan lehetőség adódott: évtizedeken keresztül zenetörténetet írt az új nevén Állami Hangversenyzenekar élén.

■ *Mi jellemezte a Ferencsik János nevével fémjelzett korszakot?*

– Egyértelmű, hogy az akkori magyar zenei élet zászlóshajójaként működött ez az együttes. Különösen attól kezdve, amikor 1956-ot követően enyhült a légkör és az együttes előtt megnyílt a nagyvilág. Itt kell megjegyezni, hogy az 1958-tól német nyelvterületen megkezdődött rendszeres turnézás során az osztrák impresszáriót a zenekar elnevezése fejtorésre készítette, hiszen a magyar nyelv sajátossága, hogy a hangversenyzenekart a legmagasabb rendű zenéléssel azonosítja, míg az összes indoeurópai nyelvben a „Konzertorchester” elnevezés a szimfonikus könnyűzenét játszó együttesekhez társul. Ennek következtében a zenekar mai elnevezésének ez az impresszárió, Hans Schlote volt a keresztapja, amikor kül-

földön Ungarische Nationalphilharmonieként hirdette meg a zenekar fellépéseit.

■ *A Ferencsik-éra lezárultával hogyan változott meg az együttes művészi arculata?*

– Ferencsik János elvesztése mindenkit megrázott a zenei életen kívül is. A zenekar három évig nem is tudta a halála után kialakult űrt betölteni. Végül az akkoriban Magyarországon rendkívül népszerű Kobayashi Ken Ichiróban találták meg azt a karmestert, aki sikert sikerre halmozott, amikor népszerű szimfonikus és oratorikus művek szerepeltek műsorán. Ez a kapcsolat bizonyos mértékben megfáradt, ezért 1997-ben, amikor már csak hetek voltak hátra az Országos – később Nemzeti – Filharmónia gyökeres átalakításáig, és a zenekar, valamint a hozzá társított kórus önállóvá válásáig, akkor született meg a döntés, hogy főzeneigazgatóként Kocsis Zoltán vegye át a két együttes irányítását. Ezzel megint csak új fejezet kezdődött a zenekar életében, ami a mai napig tart. A hazai és a nemzetközi közvélemény egyértelműen a zenekari hangzás csillogóvá, és Kocsis Zoltán zongorázása után egyértelműen pregnánssá és világossá válását ünnepli ebben az együttesben.

■ *Anyagilag hogyan lehet egy ilyen nagy létszámú együttest úgy fenntartani, hogy ne következzon be szükségszerűen színvonalcsökkenés?*

– A pénzügyek természetesen mindig meghatározták a zenekar életét, és azt kell

Kobayashi Ken Ichiro

mondjam, hogy anyagilag sohasem volt fényes korszaka az együttesnek. Voltak felfelvirágzó pillanatok, de sem a Főváros, és 1952-től kezdődően a magyar állam sem részesítette makulátlanul, a művészi szabadságot nagylelkűen figyelembe vevő folyamatos támogatásban az együttest. Ez a mai napig így van. A gazdasági problémák miatt minden egyes év elkezdése és lezárása komoly keserűséggel és aggodalmakkal jár. Végül „mindig lesz valahogy” alapon mindig sikerül valahogy lezárunk az évet, de beszélgetésünk pillanatában is éppen azzal kell szembenéznünk, hogy több százmilliós elvonás sújtja a Nemzeti Filharmónikusokat, miközben a Kocsis Zoltán főzeneigazgató által megálmodott művészi tervek hosszú évekre nagyon jelentős költségvonatot is előrevetítenek. Ebben a pillanatban azonban még azt sem tudjuk, hogy augusztusban vagy szeptemberben kell – ahogy mondani szokás – lehúzni a rolót, amennyiben nem részesülünk külön kormányzati támogatásban. Ezt én mindenképpen méltatlannak tartom. Úgy gondolom, hogy több nyugat-európai országban meghonosodott szokás szerint a nemzeti alapintézményeknek hosszú távú, de legalább 3-4 évre szóló középtávú garanciák mellett kellene működni. Nagyon sajnálom, hogy az elmúlt két és fél évtizedben nem akadt olyan kormány, amelyik ezt a hosszú távú garanciát meg tudta volna adni.

■ *Mi jellemzi az Ön által említett művészi koncepciót? A zászlóshajó-szerep nyilvánvalóan magával hoz olyan feladato-*

Bobus Gábor, Kovács Géza, Tátrai Vilmos, Kern István

Kocsis Zoltán, Ránki Dezső

kat is, amelyek talán kevésbé szolgálják a népszerűbb közönség- igényeket?

– Ha Kocsis Zoltánnak nem lenne nagyon határozott karakterű művészi elképzelése, alapító okiratunkat elolvastva akkor is azt kellene látnunk, hogy az általános szimfonikus zenekari és énekkari feladatkörön túl, nekünk különleges misszióknak a kortárs zene, elsősorban a kortárs magyar zene ápolása, új értékek bemutatása, fiatal tehetségek felkutatása, számukra fellépési lehetőség biztosítása. Ezen felül pedig részvétel nemcsak a fővárosi, és nemzetközi, hanem a vidéki zenei életben is. Ez minden egyes terv elkészítésekor azt a komplex feladatot jelenti számunkra, hogy figyelembe kell vennünk a vidéki városok közönségének zenei ízlését, figyelembe kell venni azt is, hogy a kortárs magyar szimfonikus zeneszerzők szerencsére bőséggel ellátnak bennünket új művekkel, köztük oratorikus alkotásokkal is, valamint hogy a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetemen rendre kerülnek ki kiválóbbnál kiválóbb, nemzetközi verseny-győztes fiatal művészek, és hogy van egy olyan előadóművészi – ha úgy tetszik – „törzsgárdánk”, melynek tagjai folyamatosan jelen vannak a világ zenei központjaiban. Velük mind-mind kapcsolatot kell tartanunk. Emellett valóban Kocsis Zoltán személyes ízlése is közrejátszik a programok tervezésekor. Vajon kinek jutott volna eszébe Schönberg Mózes és Áron című operáját Magyarországon úgy előadni, hogy a dirigens még meg is komponálja a hiányzó harmadik felvonást? Kinek jutott volna eszébe Richard Strauss német nyelvterületen is alig, vagy egyáltalán nem játszott operáit bemutatni, miközben Szokolay Sándor és Kurtág György művei is

szerepelnek a Nemzeti Filharmonikusok repertoárján?

■ *Reveláció volt néhány éve a Pelléas és Melisande című Debussy-opera emlékezetes előadása is, ami nem számított ugyan a szó szoros értelmében „felfedezésnek”, viszont az előadás a maga nemében mégis reveláció volt.*

– Most már nem titok, hogy a Kocsis Zoltánnal több, mint másfél évtizede tartó szakmai kapcsolatunk úgy kezdődött, hogy valamikor 1996-ban, még a Budapesti Fesztiválzenekar művészeti vezetőjeként, arra való hivatkozással, hogy a Fesztiválzenekarnál különféle akadályok merültek fel, a konkurens együttes, vagyis az Állami Hangversenyzenekar és az Állami Énekkar Kocsis Zoltán vezényletével mutassa be Arnold Schönberg Gurre-dalok című művét, amelyet Magyarországon még nem adtak elő. Ferencsik Jánosnak volt ugyan egy felvétele, amit viszont Pozsonyban, az ottani együttesekkel készített. Tehát a mi együttműködésünk is egy különleges művel kezdődött, amely adósságot törlesztett. Ez a két tényező, a különlegesség és az adósságtörlesztés kezdettől fogva folyamatosan jelen van az immár főzeneigazgatóként a Nemzeti Filharmonikusokat irányító Kocsis Zoltán elképzelései között, amelyeknek azonban csak egy töredékét tudjuk megvalósítani. Nem kell bizonygatnom, hogy milyen tetemesek „A hallgatag asszony” vagy a „Capriccio” bemutatásának költségei mondjuk egy Haydn- vagy Mozart-szimfónia előadásához képest. De ugyanez elmondható volt a Pelléas és Melisande, a Mózes és Áron esetében is, és még számtalan hasonló tervünk van.

■ *Hogyan fogadja az NFZ közönsége ezeket a különlegességeket?*

– Magától értetődik, hogy az egyes nagy korszakok, amelyek egyben nagy történelmi korszaknak is számítanak, rendre megváltoztatták a közönséget. Az ismert kritikus, Pándi Marianne mondta annak idején, hogy ő pontosan tudta, hogy a Zeneakadémián melyik napon ülnek a közönség soraiban zömében orvosok, melyik napon zömében mérnökök, és mely napokon zömében pedagógusok. Aztán Kobayashi művészeti vezetése alatt a zeneirodalom legnépszerűbb zenekari és oratorikus művei szólaltak meg többnyire, ami természetesen megváltoztatta a közönség összetételét. Ráadásul ez az időszak volt az – 1987-től 1997-ig –, amikor Közép-Kelet-Európában lezajlott egy rendszerváltozás, ami a társadalmat is átstrukturálta. Ennek következtében a korábbi évtizedekben a komoly zenei koncertek törzsközönségének számító középosztály – elsősorban mérnökök, pedagógusok, orvosok – élete is megváltozott. Egyre nehezebbé váltak a mindennapjai éppen ennek a rétegnek, és emiatt új marketing- és PR-eszközöket kellett egyre erősebben és intenzívebben bevezetnie minden előadó-művészeti intézménynek, amelyik hozzáuk hasonlóan klasszikus értékeket közvetít. Mindez ránk is vonatkozott, ennek megfelelően igyekeztünk például a műsorpolitika változásával fiatalokat bevonni a kortárs zene, a kapcsolódó műfajok révén, és olyan közönségréteget is, amely ezeket a különlegességeket fogadja örömmel. Ha koncertrendező kollégáknak beszámoltam arról, hogy például a már említett Mózes és Áron bemutatóra készülünk, akkor csaknem részvétüket fejezték ki. Ehhez képest telt házat vonzott az előadás. Nem mondom, hogy minden esetben tömegek ostromolják a jegypénztárakat, amikor ritkán vagy még soha nem játszott ismeretlen művek szerepelnek a programon, és ahogy a marketing mondja, információzajos környezetben kell egyre szűkülő költségvetés mellett eljutnunk a hallgatókhoz és motiválni őket arra, hogy jegyet vásároljanak olyan művekre, amelyek nem biztos, hogy kizárólag felhőtlen szórakozást garantálnak számukra. Ráadásul Magyarországon is teret nyert az a fajta zene, amelyet Nyugat-Európában mondjuk André Rieu-vel vagy Richard Cleydermannal tudnék jellemezni. Ez a műfaj azt az illúziót kínálja, hogy tartalmas szellemi táplálékhoz jutunk, holott rendszerint csak desszertet szolgálnak fel. Tehát annak a fajta közönségnek az iránytűjét, amelyik némi érdeklődést mutatna a

klasszikusnak vagy komolynak mondott zene irányába, nagyon sokszor eltérítik ezek a könnyű, habos szimfonikus csemegét kínáló produkciók. Nekünk ilyen körülmények között kell megtartani a közönséget, sőt új közönséget építeni. És beszélgetésünk idején, 2013-ban azt is végig kell gondolnunk, hogy ez az esztendő a mi szakmánkban arról lesz híres, hogy Budapesten újra megnyílik a kétezer főt befogadni képes Erkel Színház, és mindannyiunk örömeire októberben megnyílik a felújított Zeneakadémia is. Emellett nem tudjuk még, hogy pontosan mikor, de valamikor meg fog újból nyílni a Pesti Vigadó is. A Kongresszusi Központot már nem is említem, hiszen itt már csak nagy ritkán kerül sor szimfonikus koncertekre. Tehát az a közönség, amely akár akarta, akár nem, de nagyzenekari koncertre a némi kárpótlást nyújtó Olasz Intézet mellett csak a Művészetek Palotájába tudott elzarándokolni, egyszerre nagyon sok lehetőség közül választhat majd. Mindez számunkra nagy kihívást jelent. Ennek ellenére készülünk a következő évadra, amint ezt kilencven éve mindig ilyen tájt tesszük, és nagyon nagy tisztelettel és szeretettel gondolunk azokra az elődökre, akik ezt a páratlan és rendkívüli kilenc évtizedet megírták a magyar zenetörténetben és a magyar kultúrhistoriában, folyamatos jelenlétet biztosítva a nemzetközi zenei életben is. Nagyon örülünk, hogy még olyan muzsikusok is élnek és itt vannak közöttünk, akik valamikor a negyvenes években csatlakoztak az együtteshez.

■ *Milyen az együttes kapcsolata a Művészetek Palotájával?*

– A Művészetek Palotájával 2005 január 8. óta szoros az együttműködés. Ezen a napon volt az a legeslegeső teszt-hangverseny, ahol zenekar és zenerajongók együtt hallhattuk, hogy milyen is lesz az a koncertterem, amelynek megépülését évtizedek óta vártuk. Azóta is rezidens együttesként éljük itt az életünket. A múltban is és a jövőben is számos közös produkciónk volt és lesz a Művészetek Palotájával, amit mi teljesen természetesnek tartunk. A hangversenyteremről szólva szerényen, de mégis csak leplezetlen büszkeséggel mondhatom el, hogy annak idején én írtam le először, hogy ezt a hangversenytermet Bartók Béláról kell elnevezni, és elégtételül szolgál, hogy megjelent ez a felirat a koncertterem homlokzatán, a nagyvilág számára is hirdelve egyik legnagyobb zeneszerzőnk hazai megbecsülését. Bartókhöz egyébként is több évtizede bensőséges kapcsolat fűzi

a Nemzeti Filharmonikusokat. Legutóbb 2006 óta, Magyarország talán legmakulátlanabb nemzeti terméke, a Bartók Új Sorozat CD-összkiadás is erősíti ezt a tradíciót Kocsis Zoltán művészeti vezetésével. Ami azért rendkívül fontos számunkra, mert – amint már utaltam rá –, Bartókhhoz ennek a zenekarnak legalább annyi köze volt, mint mondjuk a Concertót bemutató együttesnek. A harmincas évek végén Bartók többször működött együtt a zenekarral. Ferencsik János révén, aki nemcsak hazafias kötelességének, de személyes elkötelezettségének tartotta Bartók életművének propagálását, az ő művészeti vezetése idején a bartóki tradíció ápolása az együttes egyik legfontosabb feladata volt. Amikor megszületett a Bartók Új Sorozat terve, és a lemezek sorra jelentek meg, rendre nemzetközi díjakra érdemesítve a felvételeket, mi nagyon büszkén és boldogan vettünk részt és veszünk részt a továbbiakban a zenekart és az énekkart érintő Bartók-művek lemeze rögzítésében. Visszatérve a Művészetek Palotájával való együttműködésre a komolyzenei lemezpiac jelenlegi globális válsága nem gátol meg bennünket abban, hogy tovább álmodjunk, hiszen tavaly előtt jelentünk meg a piacon Kocsis Zoltán „Kis karácsony, nagy karácsony” című nagy zenei kirándulásával, és már most megszületett az elhatározás, hogy a Művészetek Palotájával közösen Csajkovszkij Diótörőjét is szeretnénk DVD-n megjelentetni a Budapest Báb-színház közreműködésével. Az sem titok, hogy boldogok lennénk, ha a Bartók Új Sorozat keretében Bartók színpadi művei nemcsak audio-, hanem DVD-felvételen is megjelenhetnének.

■ *Hogyan zajlik az együttes élete a Művészetek Palotáján kívül?*

– A mi együttesünk annyiban különbözik talán sok más társától Európában és a nagyvilágban, hogy nekünk, mint említettem, alapító okirat szerinti feladatunk, hogy részt vegyünk a vidék zenei életében. Mind a zenekar, mind az énekkar évente 30-35 koncertet teljesít vidéken, térítésmentesen. Más ilyen zenei együttes nincs az országban. Mi erre nagyon büszkék vagyunk, mert úgy gondoljuk, hogy mindenképpen tartozunk azzal a magyar adófizető polgároknak, hogy ha kell, akkor gimnáziumi tornateremben, ha kell, akkor művelődési házban, de nagy örömünkre az egyre szaporodó vidéki hangversenytermekben lépünk fel, és élvezhetjük azt a szeretetet, ami a vidéken élő zeneszerető közönség részéről irányunkba megnyilvánul.

■ *Milyen az együttes külböni recepciója?*
– A mindenkit sújtó globális gazdasági válság természetesen érinti a zenei piacot is. Mi egy sajátos helyzetben működő előadó-művészeti intézmény vagyunk, ugyanis külföldre csak abban az esetben mehetünk, ha üzletileg nyereséges az a vállalkozás, eltekintve attól a nagyon kevés és ritka állami felkéréstől, amikor, mint például a Vatikánba, a magyar állam finanszírozza a kiutazásunkat. Ez annál is inkább különös, mivel hazai és külföldi társ-együttesek jelentős szubvenციót kapnak azért, hogy külföldre utazzanak. Elég, csak a nagyon különleges kínai piacra utalni, ahol magától értetődik, hogy az Oslói Rádiózenekar kiutazását például az oslói kormány finanszírozza. De tudunk magyar együttesekről is, amelyek azért kapnak pénzt – nagyon sok pénzt –, hogy külföldre utazhassanak. Ez a mi esetünkben csak úgy valósulhat meg, ha nyereséges, vagy – szaknyelven szólva – legalább nullszaldós a kiutazásunk, tehát fedezzük a költségeket. Ennek ellenére nagyon rangos fesztiválokra kapunk meghívást. Beszélgetésünk idején éppen egy egészen különleges fesztiválra készülünk Kolumbiába, Bogotába, ahol világsztárokkal lépünk fel a Nemzetközi Beethoven Fesztiválon. Már most készülünk továbbá az idei németországi turnéra, valamint a jövő évben esedékes japán turnéra. Szerencsére még a gúzsba kötött, korlátozott anyagi lehetőségek mellett is rendkívül szívesen fogadják a Nemzeti Filharmonikusokat a nemzetközi zenei piacon. Kocsis Zoltán másfél évtizedes következetes igényessége meghozta a gyümölcsöt, amennyiben a zenekart mindenütt a világsztár között jegyzik. Természetes, hogy minden együttes életében vannak hullámvölgyek, de az ő ideérézése előtt, vagyis a kilencvenes években, ugyanez alig volt elmondható. Tehát az, hogy sikerült a Kocsis Zoltán-féle maximalizmust a megújult zenekarban általános mércévé tenni, az nagyon nagy eredmény és minden vendégkarmestert meglep. Az együttes megbecsültségét jelzi továbbá, hogy amikor Kocsis Zoltán váratlan megbetegedése miatt meg kellett oldanunk a helyettesítését, nem okozott komolyabb nehézséget, hogy világszerte elismert dirigenseket hívjunk meg, mert örömmel jöttek segíteni nekünk, mint ahogy a világ élvonalába tartozó szólisták is örömmel vállalják, hogy közreműködjenek hagyományos bérleti hangversenyekben.

(Kaizinger Rita)

A fuvolázásnak köszönhetem az életemet...

Szebenyi János fuvolaművész idén májusban ünnepli 89. születésnapját.

A Bartók Béla Zeneművészeti Szakiskola tanáraként kiváló fuvolaművészek és tanárok generációit indította el a pályán és 28 éven át volt az egykori Állami Hangversenyzenekar szólofuvolása. Gyakorlatilag csaknem a teljes Ferencsik-érát ennél a zenekarnál töltötte. Az együttes fennállásának 90. évfordulója alkalmából művészi pályafutásáról beszélgetünk.

Kovács Imre, Szebenyi János, Kovács Lóránt, Antal Mátyás, Bántai Vilmos

■ Tanár Úr mikor és hogyan került az ÁHZ-hoz?

– Hivatalosan 1957 szeptemberében, de előtte csaknem egy évig tartott, amíg sikerült „átgazolnom” a Rádiózenekartól. 1956 őszén ugyanis szinte egy egész zenekarra való muzsikus hagyta el az országot, akiknek többsége azután megalakította a Philharmonia Hungaricát Doráti Antal vezetésével a németországi Marlban. Jeney Zoltán, akinek a helyére én kerültem, ekkor visszament az Operához, ahol korábban is játszott. Ferencsik János nem akarta őt elengedi az Állami Hangversenyzenekartól, hiszen olyan klasszis volt, akit bármelyik amerikai zenekarban örömmel fogadtak volna. Ráadásul úgy tudom rokonai is éltek az Egyesült Államokban, de a felesége miatt a háború végén visszatért Magyarországra.

Az Operába nem vették azonnal vissza, mivel ő is elment Drezdába az úgynevezett „operavonattal”.

■ Mi volt ez az „operavonat”?

– Az ostrom idején a MÁV egy teljes szerelvényt felajánlott az Operaház művészeinek, amivel, aki akart Németországba távozhatott. Ezzel a vonattal ment el Janthó Bertalan fuvolaművész is a Rádiózenekartól. A háború után ő is hazajött és egy évet Szegeden töltött, Vaszy Viktornál, majd visszerült Pestre az ÁHZ-hoz. A vonatot ugyanis nem töltötték meg teljesen az operaházi művészek, így más együttesektől is lehetett jelentkezni. Ezen a vonaton is sokan távoztak a szakmából. De nemcsak a művészek mentek, hanem vitték a díszleteket és az egyéb kellékeket is. Az már külön szerencsétlenség, hogy alighogy megérkeztek, Drezdát porig bombázták éppen azon az estén, amelyen Budapest felszabadult. A háború végén sokan haza is jöttek ezzel a vonattal, akiket egy ideig azután büntetésből nem vettek vissza az állásukba. Elsősorban az Operából eltávozott művészeket, de másokat sem.

■ Miért szeretett volna Tanár Úr eljönni a Rádiózenekartól?

– Alapvetően két okból. Az egyik, hogy a Rádiózenekarban viszonylag szűk volt a repertoár, mert elsősorban a rádiózás igényeit kellett kiszolgálni. Időnként megkaptuk ugyan a Zeneakadémiát, ahonnan úgynevezett élő szimfonikus zenekari hangversenyeket közvetített a Rádió, de külföldi turnék szinte alig voltak. Emlékszem, volt egyetlenegy lengyelországi turnénk, ahová azonban nem lehetett fényképezőgépet vinni, mert a Rádió Zenei Osztályának a párttitkára megtiltotta. Én persze vittem, mert előtte beszereztem a vámhivataltól az ehhez szükséges kiviteli engedélyt. Csak a határon derült ki, hogy a Szebenyi elvitte a fényképezőgépét. Ebből aztán az engedély ellenére is óriási botrány lett, mivel a Rádió nem állami együttes volt, vagyis nem a Művelődési Minisztériumhoz tartozott, hanem közvetlenül a párt Központi Bizottságának Tájékoztatói Hivatala alá rendelték. Emiatt szinte alig volt nemzetközi kitekintésünk. Külföldi karmesterek közül is csak

egy-két jó karmester jött, elsősorban Mario Rossi és Carlo Zecchi. Őket Sergio Failoni özvegye, Donatella édesanyja közvetítette Magyarországra, mivel ő jól beszélt olaszul, és ha jól tudom olasz állampolgár is volt. Failoni Nelly tevékenységének köszönhetően olasz karmesterek valóságos vendégjárása alakult ki Budapesten: az említett Rossi és Zecchi mellett Francesco Molinari-Pradelli, Roberto Benzi, Lamberto Gardelli, aki ide is nősült, majd a fiatal Claudio Abbado végül a tragikusan korán elhunyt Giuseppe Patané. De ez már később volt. Emlékszem, hogy a forradalom kitörése idején épp Mario Rossi vezényelte Franck d-moll szimfóniáját, amikor abba kellett hagyni a délutáni próbát. Akkor már mindenki a Műegyetemhez sietett, a rádiósok is.

■ Mi volt a másik oka a váltásnak?

– A másik ok, amiért el akartam jönni, az volt, hogy a rádiós munka mellett nem lehetett tanítani. A Rádiózenekarnál egyébként fillérekért dolgoztunk. Úgynevezett „haznik” voltak, ami annyit jelentett, hogy ha egy hangjátékhoz szükség volt egy hárfásra meg egy fuvolásra, akkor a zenészek mindenképpen rádió-zenekari tagok voltak, ami a havi 32 szolgálat mellett állandó kétszennéletet jelentett, tekintve, hogy akkor még többségben voltak az élő műsorok. A Rádiózenekar mellett tehát nem lehetett tanítani, hiszen kezdetben még nem volt két első fuvolás sem, és a mellékálláshoz a vezetőség nem járult volna hozzá. Ezzel szemben az ÁHZ-ban a kedd és péntek délután szabad volt. Ezekon a napokon csak este 7 órától voltak próbák. Heti két napon délután 2 és 7 között tehát lehetséges volt szerződéses mellékállást vállalni.

■ Hogyan sikerült végül mégis átkerülni az Állami Hangversenyzenekarhoz?

– A forradalom után már újból dolgoztunk a helyreállított Rádióban, mikor Ferencsik János ismét jött hozzánk vezényelni. Én akkor már jó barátságban voltam vele, és említettem neki, hogy szeretnék elmenni a Rádiózenekartól. Akkor mondta, hogy Jeney Zoltán visszament az Operába, ahol örömmel fogadták, mert ott éppen két fuvolás állás is megüresedett. Csakhogy a Rádiózenekartól

engem nem akartak elengedni, arra való hivatkozással, hogy a következő évi brüsszeli világiállításra meghívták az együttest, és Fischer Annie lesz a szólista, tehát szükségük van rutinos első fuvalásra. Ekkor nekem már 12 év zenekari gyakorlatom volt. Végül az a kompromisszum született, hogy ha szerzek magam helyett első fuvalást, akkor elengednek. Ez az egész herce-hurca 1957-ben zajlott. Lajos Attila akkor már ott volt, de mindenképpen két első fuvalásra volt szükség. Végül sikerült magam helyett találni valakit. Ez úgy történt, hogy amikor Budapesten kitört a forradalom, a Honvéd Művészegyüttes épp útban volt haza Kínából. A visszaút moszkvai állomásán az együttes tagjai megtagadták a fellépést, és emiatt itthon azonnal elbocsátották őket. Az egyik első fuvalás, Pázmándi Pál külföldre távozott. Kezdetben a Doráti vezette Philharmonia Hungaricának, később pedig a Wiener Symphonikernek lett a tagja. A második első fuvalás, Kovalcsik János azonban itthon maradt és állás híján a MÁV Szimfonikusokhoz járt kiegészíteni, így őt sikerült magam helyett beajánlani a Rádiózenekarhoz. De bőven benne jártunk már az augusztusban, mire végül a Rádió elnöke hajlandó volt aláírni az áthelyezési kérelmemet.

■ Milyen volt az első 12 év a Rádiózenekarban?

– 1945. május elsején kerültem a Rádiózenekarba, de ekkor még csak a tereken játszottunk: a himnuszokat, meg a Háryból az Intermezzót. A legelső rádióadás a III. Leonóra-nyitány volt, és nem volt második fuvalás. A Dohnányi Ernő vezette korábbi Rádiózenekart ugyanis előzőleg teljesen feloszlatták. Én mindössze egyetlen egyszer játszottam Dohnányival, a főiskolai növendékzenekarban. A Rádió új együttese még csak alakulóban volt, de természetesen akadtak benne régi tagok is: már aki túlélte a háborút és itthon maradt. Én Lajtha László meghívására kerültem a zenekarba, rögtön az ostrom után. A főváros ostroma idején ugyanis a lakásunk teljesen kiégett. A Belvárosban a Deák Ferenc utca és a Bécsi utca sarkán laktunk a Pallavicini-palotában, ahol egy híres divatüzlet is volt. Elsős voltam a Markó utcai Berzsényi gimnáziumban, amikor odaköltöztünk a családommal. Az ostrom alatt minden, ami fent maradt a lakásban az utolsó szögig elégett. Többek között egy francia fuvala is a tűz martaléka lett. Mindössze az a két bőrönd maradt meg, ami velünk volt a pincében. Gyakorlatilag a fuvalázás mentette meg az életemet, mert közben játszottam egy ifjúsági zenekarban,

amellyel rendszeresen közreműködtünk a Vöröskereszt által rendezett hangversenyeken. Így azután mindig, amikor jött a behívó, a Vöröskereszt elintézte, hogy felmentést kapjak. Lajtha Lászlót pedig a Szabadság téri templomból ismertem, ahol egy kultúrház is van. Vasárnap délelőttönként Lajtha itt zenei ismeretterjesztő előadásokat tartott, amelyeken élő zene hangzott el. Alkalmanként én is közreműködtem ezeken az előadásokon. Így azután, amikor Lajtha Lászlót megbízták a Rádió Zenei Osztálya vezetésével és a Rádiózenekar újjászervezésével, akkor engem, mint zeneakadémiai növendéket meghívtak az együttesbe. Mondtam neki, hogy még csak első éves vagyok a Zeneakadémián és hátra van még két akadémiai év és utána a két év művészképző. Erre ő azt felelte, hogy ne aggódjak, el lesz intézve. Ennek ellenére elég nehéz volt ez a néhány év, hiszen nagyon komoly tanárok tanítottak. Többek között Kodály Zoltán népzeneire, Dániel Ernő, majd az ő távozása után Kósa György zongorára. Másfél év múltán Lajthát Kókai Rezső váltotta a Rádióban, aki szintén szakmabeli volt. Nem sokkal utána azonban civilek, pontosabban pártfunkcionáriusok vették át az irányítást. Itt ismertem meg Ferencsik Jánost is, akit az együttes megalakulásakor szintén Lajtha László hívott a Rádióhoz. Ferencsik akkor a bécsi Operánál volt szerződésben, de nagyon jó barátságban volt Lajtha Lászlóval, akinek tanítványa is volt, így az ő kedvéért eleget tett a kérésnek, hogy vegyen részt a Rádiózenekar újjászervezésében. A másik karmester, Polgár Tibor már korábban is a Rádiónál volt. Polgár a szimfonikus könnyűzenét dirigálta, Ferencsik pedig a komolyzenei repertoárt. Ferencsiket követően, egészen 1956-ig Somogyi László volt a vezető karmester – aki előtte a Székesfővárosi Zenekart irányította –, majd 1956 után jött Lehel György, aki végül megszilárdította a Rádiózenekar művészi alapjait. Kezdetben még csak egyedül voltam első fuvalás, második fuvalára pedig a Meizel bácsit hívták, aki a Semmelweis utcában tanított, a Nemzeti Zenedében. Egy év elteltével azután Váradi Imre visszajött a hadifogságból, így lett egy év után végre két fuvalása a Rádiózenekarnak. Meizel bácsit pedig többnyire piccolózni hívták.

■ Miben különbözött az akkori Állami Hangversenyzenekar a Rádiózenekartól?

– Ferencsikkel rendszeresen jártunk külföldre: ekkor már szabadabban lehetett utazni. Az államnak is jól jött, hogy devizát

hozunk, és nekünk is jól jött, hogy kaptunk napidíjat. Vittük a Globus-konzervet, spóroltunk, és lehetett a gyerekeknek játékot hozni. Szóval másképpen alakult 1956 után az élet. Rögtön a második évben már a bécsi Musikvereinsaalban játszottunk a Psalmus Hungaricust és a Budavári Te Deumot a Budapesti Kórus közreműködésével, Forrai Miklós vezényletével. A rákövetkező évtől kezdve pedig minden évben volt egy egyhónapos nyugat-német turné, általában januárban egy teljes hónap. Emellett minden évben felléptünk a Karintiai Őszi Fesztiválon is. Egy ilyen alkalommal ünnepeltük meg Leonard Bernstein 70. születésnapját. Ő a ráadást dirigálta: saját művét, a Candide nyitányt. Egy alkalommal megkérdezte tőlünk a próbán, hogy ismerjük-e Kéhler Béla Magyar vígjáték nyitányát. Kéhler Béla Erkel-kortárs volt, és ez a bizonyos Magyar vígjáték nyitány a Candide nyitány előképe. Saját elmondása szerint ugyanis, amikor még szabadtéri koncerteket dirigált, akkor ez a nyitány állandóan műsoron volt és legalább olyan népszerűségnek örvendett, mint mondjuk Lehár Arany-ezüst keringője. Bernstein ezért tökéletesen ismerte a mű felépítését, még a legfontosabb motívumait is nevetve eldúdolta nekünk.

■ A külföldi turnék mellett itthon is elég sok helyszínen játszott a zenekar. Melyek voltak az úgymond „bejártot” helyszínek?

– Elsősorban természetesen a Zeneakadémia Nagyterme. Nyáron pedig Martonvásáron és a Károlyi-kertben voltak koncertek. A szabadságot mindig úgy kaptuk, hogy júliusban a Rádiózenekar ment szabadságra, augusztusban pedig az ÁHZ. Emellett olykor a Vigadóban is felléptünk, elsősorban a külföldi karmesterekkel. A háború előtt gyakorlatilag fel volt osztva a zenekarok között a terep. Az operazenekar az Operában játszott, emellett egy évadban több szimfonikus zenekari koncertet adott, mint a Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara. Emellett volt egy hivatásos koncertzenekar, a Székesfővárosi Zenekar, ami az ÁHZ elődjeként működött, és volt külön a Rádiónak egy zenekara, amit Dohnányi alapított, mindössze egy-két évvel az ostrom előtt. Tehát ez egy egészen friss együttes volt. De a háborút követően sem változott lényegében a helyzet: mindhárom zenekar évtizedekig megőrizte az állandó helyét és funkcióját. Nem volt nagy átjárás sem a tagok, sem a helyszínek között.

(Kaizinger Rita)

Negyvenöt a kilencvenből

Samu László kürtművész, a Nemzeti

Filharmonikus Zenekar nyugalmazott vezető

zenekari menedzsere az alapítás óta eltelt

90 évből 45-öt töltött az együttesnél.

Emlékeit, tapasztalatait az alábbi interjúban

foglalta össze.

■ Hányadik évadját is tölti a Nemzeti Filharmonikusoknál?

– Maradjunk abban, hogy tavaly fejeztem be a 45. évadomat. Amit most csinálók, az inkább szakmai tanácsadás.

■ Milyen feladatköröket látott el ez alatt a csaknem fél évszázad alatt?

– 1962-ben, mint harmadik kürtös kezdtem pályafutásomat az együttesnél, és zenekari muzsikusként ezen a poszton is fejeztem be, 1996-ban.

■ Ezt követően vette át az együttes adminisztratív teendőit?

– Nem. A Kobayashi-éra idején végig zenekari vezető voltam, tehát párhuzamosan láttam el a két meglehetősen eltérő feladatkört. Az utolsó években aztán sokszor nem értem oda az irodába akkor, amikor kellett volna, illetve nem értem oda a kottapulthoz, amikor kellett volna. Ez elég nehéz időszak volt, ezért aztán Kocsis Zoltán érkezésekor véglegesen különváltam a zenekartól.

■ Ilyen hosszú szolgálati időhöz természetesen nagyon fiatalon kellett bekerülni az együttesbe...

– A zuglói Szent István Gimnáziumban kezdtem el kürtölni az Operaház nyugdíjas kürtösénél, Romagnoli Ferencnél. Magától értetődő volt, hogy játszottam a gimnázium neves zenekarában, amelyet évente egy alkalommal Ferencsik János dirigált. Brahms I. szimfóniáját játszottuk vele, ami nekem elég jól sikerült. Közben az Állami Hangversenyzenekarnál kiírtak egy próbajátékot, amire én is jelentkeztem. Elég sokan vettünk részt ezen a próbajátékon, és amikor rám került a sor, Ferencsik János megjegyezte, hogy „ezt a gyereket már valahonnan ismerem”. Az akkori zenekari titkár kérdésére, hogy van-e zenekari gyakorlatom, azt feleltem, hogy az István Gimnázium zenekarában szoktam játszani. Mire Ferencsik

kicsit indignálódva visszakérdezett: „miért az nem zenekar?” Először ösztöndíjasként vettem fel, mivel még csak másodikos akadémista voltam. Mai fejjel nem is tudom, hogy hogyan tudtam a zenekari munkát és a főiskolát összeegyeztetni. Folyamatosan rohagáltam a Liszt Ferenc tér és a Semmelweis utca között, mert akkor még a Semmelweis utca sarkán volt a próbaterem. Abban az időben az volt a gyakorlat, hogy az ösztöndíjasoknak minden évben próbát kellett játszani. Erre körülbelül három alkalommal került sor, és azután kineveztek. De a munkaviszonyom 1962 óta köt a Nemzeti Filharmonikusokhoz.

■ Milyen különbséget tapasztal az akkori és a mostani együttes között?

– Nagyon nagy különbséget látok. Az akkori zenekari munka annyiban más volt, hogy rengeteg koncertet adtunk egy évben. Általában hétfőn és csütörtökön voltak a koncertek. Ezek a hangversenyek azonban nem voltak annyira kidolgozva, mint a mostani előadások. El lehet képzelni, hogy péntektől hétfőig nem lehet nagyon fölkeszülni a következő koncertre, még akkor sem, ha hétfőig is mindennap próbál a zenekar. A zenekart sem vezényelték olyan kvalitású karmesterek, mint a mostaniak. Sok koncertre volt azonban igény, mert az Országos Filharmoniaának az volt az elsődleges célja, hogy minél szélesebb rétegek számára legyen elérhető a nívós komolyzene.

■ Ennyire magas koncertszámmal milyen kínálat szerepelt az együttes repertoárján?

– Általában 90 estére szóló repertoárja volt a zenekarnak, ami azt jelentette, hogy nem nagyon tanultunk meg új darabokat. Elsősorban a klasszikus-romantikus törzserpertoárra szorítkozott a műsorkínálat: Beethoven, Schubert, Brahms, Csajkovszkij zenekari alkotásaira. Ugyanakkor meglehetősen sok kortárs zenét játszottunk az akkori

magyar zeneszerzőktől, főként Farkas Ferencről, Sugár Rezsőtől és Szabó Ferencről. Emlékszem, hogy a „Föltámadott a tenger” például rengetegszer volt műsoron.

■ Milyen volt a próbabeosztás, hogyan lehetett ilyen magas koncertszámmra felkészülni, illetve egy ennyire széles repertoárt kézben tartani?

– Azért azt ne felejtjük el, hogy akkoriban a zenekar naponta kétszer próbált: délelőttönként 10-13 óráig, illetve délután fél négytől fél hétig. Ez alól kivételt jelentett a kedd-péntek délután, mert ez tanításra volt fenntartva. Ezekben a napokban tehát a próbákat esténként tartottuk, fél héttől fél tízzenegyig. Gyakran előfordult továbbá, hogy szombaton, sőt olykor vasárnap is volt napi két próba. Szóval ez akkori mértékkel mérve is nagyon feszített tempó volt.

■ Milyen szólistákkal léptek fel a leggyakrabban?

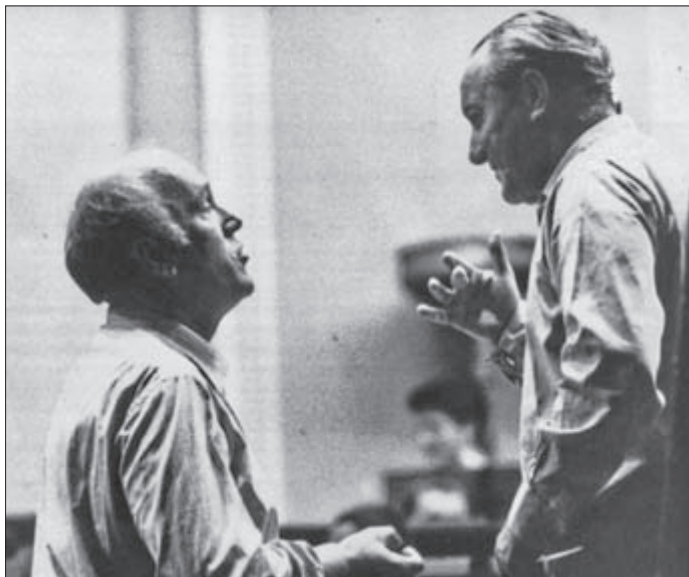
– Magyar szólistákkal, és közülük is túlnyomórészt hegedűsökkel és zongoristákkal. Kocsis Albert, Bächer Mihály, Szabó Csilla, Gabos Gábor működött közre leggyakrabban a hangversenyekben.

■ Gondolom, hogy nagyon sok kiváló, élvonalbeli karmesterrel is volt alkalma játszani...

– Igen. Elsősorban 1975 után, a Helsinki Békekonferenciának köszönhetően valamelyest enyhült a nemzetközi politikai légkör, és a kulturális kormányzat elhatározta, hogy megnyitja a határt a nyugati vendégművészek előtt. Ettől kezdve rendre megfordultak nálunk a jobbnál jobb külföldi karmesterek, többek között Claudio Abbado, Zubin Mehta, Eliahu Inbal, Christoph von Dohnányi, és sorolhatnám tovább a neveket. A nyitást megelőző években David Ojsztrah járt hozzánk rendszeresen, Msztyiszlav Rosztropovics és Leonard Bernstein is eljött egyszer-kétszer, de sokkal ritkábban volt alkalmunk nemzetközileg jegyzett karmesterek vezényletével játszani. Egy-egy ilyen kiváló személyiség fellépése azonban akkor is nagyon emlékeztetett az évadot.

■ A létszám mennyire volt állandó?

– A létszám állandóan 90 tag körül volt, ennél magasabbra nem emelkedett. Jelenleg 103 tagot számlál az együttes, de a reper-

Szvjatoszlav Rihter és Ferencsik János

Leonard Bernstein és Ferencsik János

toár is a nagyobb létszámú szimfonikus művek irányába bővült. Ugyanakkor az is igaz, hogy akkor nem voltak duplázó fúvósok, és mindenki végigjátszott egy teljes koncertet, tehát a fúvósok nem váltották egymást. De fiatalon ez nem tűnt olyan megterhelőnek, mint most így visszatekintve. Nagy motivációt jelentett az is, hogy az ember egy ilyen komoly presztízssű zenekarban játszhatott.

■ *Milyen emlékezetes külföldi turnékon vett részt az együttessel?*

– Számomra 1967-től indultak be a külföldi turnék. Előtte is rendszeresen járt azonban a zenekar Salzburgba és Bécsbe, ahol Ferencsik Jánost nagyon kedvelték. Emellett Németországban is gyakran megfordult a zenekar, eleinte Hamburgban és Kölnben. Később azután minden második év januárjában volt egy német turné, ami a kisebb városok mellett érintette a legfontosabb zenei centrumokat is: Stuttgart, Frankfurt, Köln, München mindig szerepelt a koncerthelyszínek között. 1974-től kezdődően azután beindultak a tengerentúli hangversenykörutak is. Ekkor kezdődött a japán turné időszak, részben Kobayashinak is köszönhetően, de ugyanúgy rendszeresen volt mindig szovjet turné is, ami rendkívül színes világot hozott az együttes életébe, ugyanis nagyon gazdagnak éreztük ott magunkat.

■ *Ez hogy volt lebeteséges?*

– Ugyanannyi napidíjat kaptunk, mint a nyugati utakon, de rubelben ez rendkívül sokat ért. Úgy éltünk, mint a királyok, csak hát sorba kellett állni... Akkoriban növekedett meg jelentősen a háztartási kisgép-behozatal.

■ *Igen, az ÁHZ egy időben erről is híres volt...*

– Félretéve az iróniát: manapság sem egyszerű Szingapúrba eljutni, és akkor mi eljutottunk Szingapúrba, Ausztráliába, ami szintén fantasztikus élmény volt. Ez az időszak számomra a zenekar legszebb korszaka volt.

■ *Hogyan alakult a zenekar élete Ferencsik János halála után?*

– Ferencsik János halálát megelőzően Kobayashi Ken Ichiro részben már itt volt, így a zenekar csaknem két évtizedet töltött az ő irányításával. Művészi szempontból ez az időszak nem hozott túl nagy változatos-ságot, bizonyos mértékig a repertoár is beszűkült: elsősorban a nagy romantikus, illetve a későromantikus zenekari irodalomra korlátozódott. Ennek a szimfonikus irodalomnak Kobayashi azonban egészen kiemelkedő tolmácsolója volt, aminek köszönhetően nagyon sok embert nyert meg a komolyzenének. Olyanokat is, akik az ő különleges képessége nélkül nem kedvelték volna meg ezt a fajta zenét. A muzikusoknak egy idő után azonban mindez már nem jelentett új kihívást és megoldandó művészi feladatot. A közönségből azonban még Kanadában is - ahol meglehetősen hűvös és kevésbé érdeklődő volt a hallgatóság – óriási lelkesedést volt képes kiváltani.

■ *Végül a harmadik, a jelenlegi korszak, milyen változást hozott a zenekar életébe?*

– Először is volt a 2000. évi nagy átalakulás, amikor közel harminc korábbi tagjától vált meg az együttes. Ezt nekem kellett adminisztrálnom, ráadásul az akkori kollégáim

nagy része, akikkel együtt kerültem a zenekarhoz, nem tudott eleget tenni a követelményeknek. Mindez sokáig nyomot hagyott bennem. Szerencsére az új zenekar ebből nem érzett szinte semmit, mivel voltak olyan új kollégák is, akik nem is tudták, hogy én korábban itt kürtöltem, csak véletlenül jöttek rá. Mivel nem sokkal ezt követően székhelyváltásra is sor került, ezek átmeneti évek voltak. A Művészetek Palotája felépítéséig a várbeli ideiglenes székhelyen is eltöltött másfél évet a zenekar. Nem volt teljesen problémamentes időszak, de alapjában véve a Várban töltött idő is nagyobb zökkenők nélkül múlt el és nem sínylette meg nagyon a zenekar. Akusztikailag nem volt könnyű az ottani teremben próbálni, mert nagyon visszhangos volt, de amikor átjöttünk ide a MüPába, akkor a beüzemeléssel járó kezdeti nehézségek után végre ideális körülmények közé került az együttes. Meggyőződésem, hogy Magyarországon a zenekarok elhelyezésének – még Pécsét is beleértve – ez a non plus ultrája. Ennél jobb körülményeket nem lehet kívánni, még akkor sem, ha tisztában vagyok vele, hogy több gyakorlóhelyiségre lenne szükség.

■ *Ha most kerülne be fiatal muzsikusként ebbe a zenekarba, mi lenne más, vagy mit csinálna másképpen?*

– Lényegesen színvonalasabb a mostani zenekar. Ezt határozottan állítom. Az én példámat kiragadva, az akkori tudásommal nem biztos, hogy ma mindenben helyt tudnék állni. De úgy gondolom, hogy ez valamennyi szólamról elmondható.

(Kaizinger Rita)

„Tisztos honoráriumért, három éves biztonságot kínálunk”

Ókovács Szilveszter, az Operaház főigazgatója közeli és távoli terveiről

Fordulópontoz érkezett a Magyar Állami Operaház működésének átalakítása. Amikor ezek a sorok megjelennek, az Erkel Színház már tárt kapukkal várja a közönséget. Ókovács Szilveszter öt évre elnyerte a főigazgatói posztot, így a megbízott jelzőt már nem kell hozzátennünk tiszttségéhez.

– Még annál is többet! Már a mostani évadból hátralévő hónapok is igen gazdagok e téren, játszunk például a Rigolettót, az Aidát, a Don Carlost, májusban ritkaságfesztivált tartunk Simon Boccanegra, Szicíliai vecsernye és Macbeth-előadásainkkal, és bemutatjuk – igaz, koncertszerűen, de mégiscsak először Budapesten – a Stiffeliót. Japánban újra játszunk a Traviatát, ősszel jön a Nabucco, és Kolozsvárral van még több közös nagyprojektünk is, jelesen egy Verdi-trilógia. Hiányozna azonban a „hattyúdál”, a Falstaff, ezért a következő évad első premierje ennek a zseniális alkotásnak az új rendezése lesz. Bernard Arnaud francia rendező állítja színpadra, a címszerepet pedig George Gagnidze alakítja. Megjegyzem: a grúz származású bariton Rigolettóként 2008–2009-ben debütált a New York-i Metropolitanben. Az Erkel Színházba ősszel Kodály Hány Jánosát, Vidnyánszky Attila debreceni rendezését hozzuk, ez szerepelt a korábbi tervekben, most megvalósul. Szokatlan párosítással is készülünk az Erkel évadnyitójára: A kékszakállú herceg várát és a Mario és a varázslót egy estén fogjuk előadni, az alkotók által izgalmas, új kontextusba helyezve a két darabot. Bár a hajdani Népopera valóban nép-

! Több interjú látott napvilágot, mióta átvette a kinevezését. A pályázatához – amit azóta sem volt szerencsénk megismerni –, mellékelte egy kiadós programtervet. Melyek a főbb pontjai?

– Ami a pályázatot illeti, mire ez a cikk lejön, már olvasható lesz a honlapon a nyilvánosság számára nagy időigénnyel szerkesztett verzió. Egyébként nem volt kötelezettség darabokat említeni, de 2018-ig komplett évadok premierjeit és különleges eseményeit neveztem meg, amelyeket nyilván nem fogok leléni előre – és részletesen naplóztam az elmúlt másfél évet, amely minden ködös ígéretnél jobban szemléltetheti a munkánkat. Az olvasókat, gondolom, leginkább a következő szezon érdekli, amelynek programját viszont áprilisban tesszük közzé, je-

lenleg még szabunk-varrunk rajta. Maradjunk egy pillanatra még ennél a szezonnál, mert innen indul több ötlet is, például az Erkel Színházba szánt Primavera-sorozat, amely minden tavasszal a magyar operatermést szemlézi majd, az idei nulladik év még nem teljes felhozatalt jelent. Egyik vendégjátéka viszont a Kolozsvári Állami Magyar Operáé lesz, Verdi Álarcosbálját hozzák el, köszöntve a szerző születésének 200. évfordulóját. Pályázatomban egyébként más, tematikus éveket, évfordulókhöz köthető programokat is rögzítettem.

! A Verdi-évben, ami naptárilag átnyúlik a következő évadra, csak úgy, mint a Wagner-bicentenáriumban, a bírádások szerint tizenegy Verdi-művet játszanak.

mok között elosztva, több szimfonikus együttes is elláthatná a teátrumi zenekar feladatait. Később is számos idea született arról, hogyan lehetne megoldani a színház üzemeltetését, és arról is szó esett, hogy az igen magas színvonalat képviselő, de mégis rendkívül bizonytalan helyzetű Magyar Rádió Zenei Együttesének adhatna otthont.

Amióta pedig biztossá vált, hogy ismét előadások kerülnek színre az „Erkelben”, sokan találgatják, melyik együttes jut így fellépésekhez, többletvételhez, nem utolsó sorban egzisztenciális biztonsághoz, s leggyakrabban az Óbudai Danubia Zenekar nevére emlegetik.

„Tölem is sokan kérdezik, hogy az Óbudai Danubia Zenekar játszik-e az Erkelben” – mondja Ács Péter, az ÓDZ ügyvezetője – de hangsúlyozom, ez nem ilyen egyszerű! Tagjaink zöme ugyan kapott feladatot a „projektgyűjtésben”, de kaptak mások is. Viszont a logisztikai feladatok, a próbákat és a társulatot teljes egészében az ÓDZ titkársága szervezi. Mi tárgyalunk a muzsikusokkal, egyeztetjük a próbarendet, adjuk szükség esetén a hangszer, s erre a Magyar Állami Operabáztól kaptunk felkérést, a benyújtott árajánlat elfogadása nyomán. Ez egy idő-

szakos együttes, hiszen száz napról, s összesen 123 próbáról és előadásról van szó, márciustól júniusig. Azt, hogy az Óbudai Danubia Zenekar muzsikusai közül ki ülhet az Erkel zenekari árkában, Héja Domonkos válogatta ki, hiszen ő nemcsak az Operaház megbízott főzeneigazgatója, hanem zenekarunk alapítója, s egyben főzeneigazgatója is, így sok éve, és nagyon alaposan ismeri az itteni művészeket. A Danubia-tagok mellett egykori operabázi muzsikusok, szakmai nyugdíjasok szintén helyet kaptak az együttesben, akárcsak néhány olyan zenész, aki más zenekarban is játszik. Ez a felkérés csak az évad hátralévő részére szól. Lesznek olyan estek is, amikor az operabázi zenekar kapacitása lehetővé teszi az Erkel Színházban való munkavégzést, akkor ők mennek át az immár II. János Pál pápa téri teátrumba muzsikálni. Arról pedig, hogy ösztől kiből áll majd az Erkel Színház zenekara, próbajátékokat követően dönt a kinevezett főzeneigazgató.

Ennek a pályázatnak az értékelése ugyanis még bátra van, s nyilván a megmérettetés győztese dönthet arról, milyen muzsikusokkal kíván dolgozni. Megjegyzem, már máskor is muzsikáltunk az Erkel árkában: Petrovics Emil igazgató-

JEGYZET

Call Orchestra – Hívásra házhoz megyünk?

Száz napos felkérés, alkalmi együttes, rövid határidő

Sokak öröme 2013. március 1-jén ismét megnyitja kapuit a sanda szándékkal bezáratott és azóta Csipkerózsika-álomba merült 101 éves Erkel Színház, amelynek hajdani zenekarát is leépítették, szélnek eresztették. A II. János Pálról újra kereszttel, egykori Köztársaság téri teátrumban az operák mellett gálák és balettek is színre kerülnek, az évad hátralévő részében összesen nyolcvannál több előadás. Az estek egy részében alkalmi együttes muzsikál, amelyet az Óbudai Danubia Zenekar titkársága szervez.

Amióta bezárt az Erkel Színház, többen, többféle koncepcióval korteskedtek újbóli megnyitása mellett. Három évvel ezelőtt például olyan elképzelés is akadt, mely szerint különböző progra-

operának, sőt, mai nyelven szólva közösségi operának szánjuk, nem feltétlenül „old school” produkciókkal akarjuk megtölteni.

■ *Tovább épül-e a barokk repertoár?*

– Igen. Még idén Káel Csaba és Vashegyi György Rameau-darabját illesztjük a nagyon más, Kovalik-féle Händel-Xerxes mellé a képzeletbeli sorba, aztán egy Gluck-mű jön majd a sorban a szerző 300. születési évfordulóján. Ha meg tudunk állapodni, 2014 júniusában Alföldi Róbert rendezheti az Iphigenia a tauridok földjén című opuszt. Mivel a librettó görög sorstragédián alapul, úgy hiszem, a rendezés prózai alkotó után kiált. Alföldi prózai színházi munkássága mellett több operát is színre vitt már, rendezett Versailles-ban Charpentier-szösszeneteket, tehát a barokk miliót megízlelte már. Pártay Lilla egy Munkácsy-baletten dolgozik évek óta, amelyhez Medveczky Ádám válogatott Liszt-zenéket, Dallos Sándor Aranyecset című regényéből készül a librettó. A Kolozsvári Operával koprodukcióban kerül színre Selmeczy György olasz nyelvű, szintén rég készülő, mégis vadonatúj operája, a Spiritiszták. Richard Strauss művei a múlt században igen gyorsan Budapestre kerültek, és ahogy ígértük is Héja Domonkos megbízott főzeneigazgatóval, repertoárunk Strauss-operák terén is gyarapszik. 2014 tavaszán a mester születésének 150. évfordulójáról illendő megemlékeznünk egy nagyszabású fesztivállal: 13 estén át hat operáját adjuk elő, és zenekari koncertre is sor kerül.

■ *Hogy állnak a folytatással?*

sa idején, tíz éve basonló módon, projektszerűen jártottunk baletteneket, míg az Opera zenekara épp Japánban jár.”

Arra a kérdésre pedig, hogy a társulat miért a Rádióban, a VI-os stúdióban kapott már februártól helyet (s ezt a szezon hátralévő felében lefoglalták számukra), azt a választ kaptuk, hogy „az MTVA az Operabázis stratégiai partnere, így sikerült megkapni a termet. Februárban ugyanis – a felújítási munkák miatt – még nem lehet az Erkelben próbálni.”

Különösnek mondható, hogy február elején az Operaház komplett zenekari részvételre kért ajánlatot a Nemzeti Filharmonikus Zenekartól és a Magyar Rádió Szimfonikus Zenekarától. Az ajánlatkérés összesen hét opera próbáin és előadásain való részvételre vonatkozott, miközben március 8-án a Don Giovanni már előadásra is kerül.

Kovács Géza, az NFZ főigazgatója elmondta, még ajánlatot sem tudtak adni, hiszen a Nemzeti Filharmonikusok naptára az évad végéig betelt, s ilyen rövid határidővel – a felkérés február 4-én érkezett – lehetetlenség ekkora feladatra vállal-

– A 2014–15-ös évad tervét is felraktuk a táblára, sőt a 2015–16-osat is, és azt kértem a kollégáimtól, hogy mielőtt elmennénk nyári szabadságra, a 2016–17-es elképzeléseinket is feltétlenül összegezzük, annál inkább, mert ha sztárokat akarnunk hívni, őket nyilván csak távolabbi, 2017-es időpontokban tudjuk elcsipni. Így a pályázatomban 2018-ig felsorolt művek sorra „bevándorolnak” a műsorrendünkbe.

■ *Ezt a témát azért is gondoltam firtatni, mert azt nyilatkozta, megkezdődnek a három éves szerződéseik.*

– Nagyjából az új bérletkampányunk indításával egy időben, tehát április második felében valóban elkezdhetjük a szerződéseket. Amit én azért emelek ki, mert nemcsak főszerepeket vívóknak, hanem a compri-mario szerepkörben foglalkoztatottakkal is közölni fogjuk, kibem gondolkozunk három éves időtávban. Így a közbeeső idővel szabadon gazdálkodhatnak, főként az általunk legjobbnak ítélt művészek. Ez egyfajta társulati lét érzetet is kölcsönöz: mindig is hangsúlyoztam, ezt nem csupán a közalkalmazotti jogviszony jelentheti. Tisztes honoráriumért három éves biztonságot kínálunk, ez egyenértékű a társulati tagsággal.

■ *Önök – nézetem szerint – igazgatnia kell, hiszen a 2013-ra megítélt 8,3 milliárd forintot támogatás, amelyből, mint a napokban kiderült, le kell vonni az Erkel Színház felújítására szánt 1,8 milliárdot, aligha lesz elegendő nagy ívű tervek megvalósítására. Még akkor sem, ha a követ-*

kozni, művészi terveik között amúgy sem szerepel az Erkel Színház árkában bér munkát vállalni. Az előzetesen elfogadott évadterv alapján, a zenekar elfoglaltságaira tekintettel az MR Szimfonikusok sem tudták elfogadni a felkérést.

Köztudott, hogy az Erkel Színház megnyitására nem 2013 januárjában született döntés. Éppen elég idő lett volna ajánlatot kérni a szimfonikus zenekaroktól, ha az lett volna a valódi cél, hogy profi, összeszokott, főállású muzsikusokat foglalkoztató együttes lássa el a feladatot. Forrásaink egyébként úgy tudják, hogy az Erkel Színház előadásaira verbuvált zenekar próbabeosztása már az ajánlatok kiküldése előtt is ismert volt, így akár formálisnak is tekinthető az akció. Más zenekarok igazgatói viszont jelezték, hogy nehéz helyzetbe kerültek az „alkalmi zenekar” működésének időtartamára az ott munkát vállaló muzsikusok helyettesítése miatt.

A Fidelio.hu-n 2013. február 20-án megjelent interjúban arra a kérdésre, hogy nem merült-e fel ahhoz hasonló megoldás, mint a Zeneakadémia esetében, amely a Concerto Budapest rezidens zenekarként kívánja foglalkoztatni a felújított Liszt Ferenc téri palotában, így nyilatkozott Ókovács Szilveszter:

kező évben ezt az 1,8 milliárdot ismét megkapják és tisztán a működésre fordítják. Mint igazi menedzsernek, ringbe kell szállnia különféle források megszerzésért. A pályáépítéssel azonban valakinek foglalkoznia kellene. Nem látom, hogy ennek a feladatkörnek szakértő gazdája lenne. Inkább foglalkoztatottsági aránytalanságokat látok.

– Déry Gabika mesélte nekem, mennyire terhelték az ő nemzedékét...

■ *nemcsak főszerepekkel. Más téma...*

– Ne fussunk úgy, ha szabad kérnem. Az énekesek különböző terhelése miatt lenne ab ovo aránytalan? A képességek, a szerepek és a repertoár követelményei sem egyenletesek – így a terhelhetőség sem az.

■ *Más téma: nem látni, hogy olyan méltó szellemi kapacitással bíró játékmesterekkel dolgoznának, akik a darabok, korok, stílusok lényegére is képesek rámutatni – ha már, ahogy korábban elmondta: nem érzi szükségét egy főrendező bevonásának. A korszerű operajátás műveltséget kíván.*

– Remélem, a Zenekar című lap korábbi operaházi interjúiban is szerepelt hasonló kérdés... Ugyanazokkal a játékmesterekkel dolgozunk, mint a három évvel ezelőtti menedzsmet, már csak a foglalkozás természetéből adódóan is: itt lényeges a folytonosság, a vezérkönyvek kezelése mellett az emlékek, a személyes jártasság is lényeges. Gondolom, a műveltség esélyét nem vitatja el sem tőlük, sem tőlünk: volt itt néhány évig

„(...)

– *Nem. Az Opera állami intézmény, központi költségvetési orásvállalat. Törvény szabta kötelessége alapfeladatait saját munkatársakkal megoldania – és ez így is van jól. A tavaszi bónapokban viszont még más a helyzet, hisz az Erkel nyitási ideje bizonytalan volt, nem tőlünk függött, így státusokkal készülni rá sem volt lehetséges. Kértünk három zenekartól is ajánlatot, a Danubia Zenekar vállalta a feltételeket. A Honvéd Férfikar és a Budapesti Stúdió Kórus is ilyen módon, projektekre szerződik, de mire az Erkel Színház hivatalosan megnyílik november 7-én, az új státuszok élni fognak, és addigra az Erkel Színház saját közalkalmazottakból álló zenekarral és énekkarral fog rendelkezni. (...)*

Vajon kikkel fogják ezt a zenekart feltölteni, ha nem az Óbudai Danubia Zenekar tagjaival? Esetleg azokkal, akiktől az Operában a koruk, vagy más, minőségi kifogások miatt váltak meg korábban, vagy ismét alkalmazzzák a Magyarországon bevált „kínálj többet” módszert, és az évek óta a fennmaradásért küzdő zenekaraink egy-kettőre elveszítik legjobbjaikat? Ez lenne a „magyar zenei élet megújítása”? (rsz)

olyan vezető is, aki – hogy is mondjam – teljesen más szférából érkezett: nem emlékszem, hogy szorongatták volna... Ha némely újságíró kolléga leülne egy sötét sarokba, mielőtt cikket ír az Operáról, és megpróbálna mind a négy nagy fachban 4–4 Mozart és Wagner-szerepet felsorolni, kevesebb méltatlan, szakmaiatlan írás jelenne meg rólunk. Ami pedig a főrendező kérdésére illeti: van élet Kovalik Balázs után is – csak Bécsig és Münchenig elég ellátni ahhoz, hogy a főrendező nem műfaji követelmény. Amikor az Opera nemzeti monopólium-helyzetéből indulok ki, a valóság talaján állok. Mi nem engedhetjük meg magunknak, hogy beálljunk bármilyen rendezői sodorba. Nyitottak vagyunk sok mindenre: bevételt és látogatottságot kell produkálnunk, ugyanakkor a két klasszikus műfaj, az opera és a balett továbbörökítésének – tehát fejlesztésének – súlyai is döntően a mi vállunkat nyomja. A produkciók hosszú évekig minőségben tartását pedig erősíteni fogjuk: egyetérték Önnel, magam sem vagyok elégedett azzal a rendszerrel, amit az elődök ránk hagytak.

■ *Az Opera Nagykövete cím – mint hírlík – havi 300 ezer forintos javadalmazással jár. Miből telik rá?*

– Fedeznie kell a költségvetésünknek, akár pántlikázva, külön soron is. A szociális indíttatású szereposztásoknak ezzel vége, az Opera Nagykövete elnevezésű programunkban a már csak kevés feladathoz jutó művészekre számítunk: a legtapasztaltabbakra tehát. Első lépcsőben 25 ilyen posztra várunk pályázatokat, májusban tesszük közzé a felhívást, szeptemberben indul a munka. Nemcsak a konzervatóriumok, zeneiskolák szakmai munkáját kell támogatniuk, azokban kurzusok, élménybeszámolók tartásával, tehetségek felfedezésével foglalatostokodva, hanem az OperaKaland programunkban részt vevő diákok számára a műfajt, a műveket népszerűsíteni, a magyar operajátszás hagyományait, értékeit bemutatni. Nem fizetés-kiegészítésnek szánjuk: a juttatásért, az extra megbecsülésért cserébe teljesítményt várunk. Ellenőrizni fogjuk, ha valaki netán nem győzné, attól bizony, el kell köszönnünk.

■ *Nem érzi, hogy másik programja, a Gördülő Opera terve történelmi anakronizmus lenne? Olyan időben kelt életre ezzel az elnevezéssel egy úttörő vállalkozás, amikor romokban hever az ország. Manapság, amikor a látvány annyira fontos része az előadásoknak, hogy akár országos turnéokra menni?*

– Eszem ágában sem lenne zenekari árok nélküli „művházakban” vagy tornacsarnokokban játszani. A megyei jogú városokat célozzuk meg, az alkalmas helyszíneket, természetesen elsőbbséget élveznek az operatagozattal nem rendelkező színházak. Nyilván nem a Turandottal kelünk útra, de egy kompromisszum nélküli Don Pasqualeval máris el tudunk indulni, Mozart-darabok is lehetségesek, és jó pár kiváló kamaraopera vagy -balett alkalmas a műfaj és az intézmény számára nézőket toborozni. A médiában ezt roadshow-nak mondjuk, itt Gördülő Opera a neve, és igen kedvező a konstrukciója. Amikor a Magyar Teátrumi Társaságban szóba hoztam az ötletet, a kollégák lelkesen fogadták, és szándékunkban áll minden évben a küllhoni magyarokhoz is kikanyarodni.

■ *Ha már említette a társaságot, az Operában néhány éve belépett egy átfogó szervezetbe, az Opera Európába. Megtartották a tagságukat? Áprilisban a szomszédos Bécsben tanácskoznak a kollégái.*

– Természetesen tagok maradtunk, megyek Bécsbe, viszont nem tudok végig maradni, mert április 6-án nagy Verdi-maratont tartunk a Budapesti Tavasz Fesztivállal közösen az Andrassy úton, azt ki nem hagyom.

■ *A debreceniek elhozzák az Erkelbe a Hány Jánosukat. De ez még mindig nem az évek óta hiányolt magyar és nemzetközi együttműködés.*

– Nem, ez már épp kooperáció: együtt megrendelt díszlet-jelmez és rendezési koncepció jön az Erkelbe, és a mi együtteseink, szólistáink szolgáltatók meg a daljátékok. Kézenfekvő újítás viszont a már említett Primavera fesztiválunk, amely most tavasszal indul, és pontosan a vidéki együtteseknek kínál minden évben színpadot. Azt, hogy mivel akarnak bemutatkozni, azt ők határozzák meg. Gondolom, mindenki a legfrissebb előadásával szeretne érkezni, és aki el tud jönni, az évente el is jöhet.

■ *Sokat beszélünk az Erkel Színházról, de nem eleget. Mivel tavaly a zenekar létszámát csökkentették, tekintve, hogy jó néhány hónapig egy házat szolgáltak ki, most újra kell építeni egy másik együttest. A Nemzeti Filharmonikusokat és az MR Szimfonikusokat keresték meg, adjanak árajánlatot, hogy az évad hátralévő részében milyen előadásokat mennyiért vállalnának. Ez meglehetősen naivságra vall, hiszen mindenki „fülig ül” a saját évadjában... Nem kapott ilyen levelet a Budafoki Dohnányi és a MÁV Szimfoni-*

kus Zenekar. Az Óbudai Danubia Zenekar, amelynek alapítója a megbízott főzeneigazgató, viszont plusztámogatást kért a III. kerületi önkormányzattól, megnövekedett feladataira hivatkozva.

– Csínján bánnék a jelzőkkel. Azzal is lenaivoztak, hogy az Erkel meg lehetne nyitni, amelyet a nagy szakértelemmel bíró előző kormányzat akut életveszély miatt bezárt, aztán próbateremnek mégis használt, ezek szerint naponta rizikóztatva művészeinek életét – nem igazán emlékszem a sajtó őrkutya-szerepére e tekintetben sem. (Érdemes feleleveníteni, hogy Magyar Bálint miniszter 1997-ben pert indított az Opera ellen, amiért Szinétár Miklós nem volt hajlandó bezárni az Erkel. A pert a fenntartó elvesztette, de 10 évvel később csak lenullázták a házat.) Most folynak az előadások, az épület használható, és megyünk tovább, ügyet sem vetve a savanyú szőlőt szemezgető ellendrukkerekre. Sőt, annyira nem vagyok naiv, hogy mivel előre ember nem látja egy közbeszerzés kimenetelét és dátumát, csak a biztos időpont után fogtunk a tavaszi három hónap zenekari és énekkari ellátásának megszervezésébe. Három kiváló zenekart kérdeztünk meg, amelyik vállalni tudta, azé lett a megbízás, és az ajánlat olcsóbb volt, mint a rávetített operaházi közalkalmazotti költség volna. Cseppet sem melleleg volt operaházi muzsikuskok és más zenekarok tagjai is ott ülnek ebben a projektgyűttesben, amelyet a Danubia titkársága menedzsel. (Megjegyzem, más együttesek projektszerű használata nem idegen az Opera gyakorlatától: Rádióénekkar – Bach-passiók, Orfeo Zenekar, Purcell Kórus – barokk operák, és már Petrovics Emil főzeneigazgatása alatt volt példa arra, hogy a Danubia ült az Erkel árkában: a Japánban turnézó Opera-zenekar helyett szolgáltatták a balettzenét.) (egy estén – a szerk.) Egyébként pedig hogy mit csinál, mire mit kér vagy kap a Danubia, azt nekem nem dolgom kommentálni. Mindenesetre Héja Domonkos személye számomra éppen nem probléma, hanem garancia.

■ *És a februárban-márciusban megfelelőből ősz előtt valódi operazenekar lesz? Előlegezzük meg a bizalmat, csupa remek muzsikust szerződöttenek. De vajon egyformán birtokolják a repertoár ismeretét? És képesek lesznek ilyen rövid idő alatt közösséggé válni?*

– Miért ne volnánk érdemesek a bizalomra: ugyan kinek állna érdekében rossz muzsikuskokat szerződötteni? Október közepére élni fognak a közalkalmazotti státuszok, az

Opera, mint központi költségvetési szerv státútuma szerint alapfeladatuk kapta az intézményi működést, tehát azt saját dolgozókkal kell megoldania. Fél éven át tartjuk a próbajátékokat, előénekléseket, próbatáncokat: az elérhető 111 legjobb művészt veszünk fel a zenekarba, balettba, énekkarba. A mintegy 200 főre erősödő operazenekar megfelelő beosztással el fogja érni a gyors összcsehszolódást: az elmúlt másfél évben nem kevés új, fiatal muzsikuss beilleszkedés sikerült megoldani.

■ *Még mindig az Erkelnél maradva: a nagyobb, a színpadtechnikát is érintő munkálatokra a nyári szünetben kerül sor. Ősszel rendezik a bázis körül a terepet, úgy*

tudni, hogy más fejlesztési tervekkel is foglalkozik.

– Az Operaház felújításáról évek óta szó van. Amikor ide kerültem 2001-ben, már sokat szidták az NDK gyártmányú színpadgépzetet, és ez ma is így van, csak hogy közben 12 újabb év telt el, és a rég gyártó ország nélküli masinéria lassan 30 esztendeje működik! Ettől még kicseréljük, hisz új színpadtechnikára a kor követelményei miatt is szükség van. Hogy ne kelljen bezárni, 2015-től három nyáron át tervezzük felújítani az Ybl-palotát. Átszervezzük belső tereit, újakat nyitunk a közönség számára. Ezzel összefüggésben szeretnénk a kisebb, szétszórta ingatlanokból kimenni, és egy integrált műhely- és próbacentrumot létesíteni. Két

megfelelő helyet is találtunk, folyik az építészeti modellezés. Ha a centrum megépül, a mai operaházi asztalosműhely helyén végre természetes fényű zenekari öltözőt alakíthatunk ki. Zongorás próbaszobáink száma is kevés, újakat az Operaház gyomrában, egy kipuolt raktár helyett alakíthatunk ki, mint Zürichben tették. A gyermekkarnak sincs normális terme: olyan ez, mint egy végtelen dominó, ha a műhelyek kikerülnek innen, a művészi munkára több használható tér marad. A két projekt együtt nem lesz kis feladat, de meggyőződésem, hogy a következő öt évbe ennek is bele kell férnie, elvégre nem kényelmes hátradőlésre készültünk: az elődök luxusa nekünk nem megengedett.

(Albert Mária)

„Egyetlen próbával nem lehet csodát tenni”

Berkes Kálmán elégedett az eddigi négy évével, s várja a folytatást

Győrben az utcán is sokan megállítják Berkes Kálmánt, hogy gratuláljanak a Filharmonikusok sikeres koncertjeihez, rangos vendégeihez. Az együttes művészeti vezetője úgy véli, mindez a kemény, kitaró csapatmunkának köszönhető, a kiemelkedő teljesítményben az összes zenekari tagnak, valamint a titkárnőtől a portásig, minden dolgozójuknak szerepe van. A karmester-klarinetművésznek 2014-ig szól a megbízatása, ez idő alatt még jobbra kívánja tenni az együttest, még több örömet akar szerezni a közönségnek, s reméli, a nemzetközi zenei életben is megismerik a Győri Filharmonikusokat. Bízunk az ezt követő folytatásban is.

■ *Korábban 2012-ig szólt a szerződése. Miért csak 2014-ig hosszabbítottak?*

– Azért, mert a zenekari igazgatónk, Fűke Géza is addig tölti be pozícióját, s így tartottuk tisztességesnek. Ha netán új vezetés áll az együttes élére, legyen lehetőség arra, hogy minden posztra új ember pályázzon. Jelen pillanatban azonban nem nagyon tudom elképzelni, hogy ne legyen folytatás.

■ *Négy esztendeje áll az együttes élén. Hogyan értékeli az elmúlt időszakot a zenekar- és a repertoárfejlesztés, a közönség-növelés terén?*

– A Győri Filharmonikus Zenekar komoly múlttal rendelkezik, több mint négy évtizede működik professzionális együttesként. Sándor János volt az első vezető karmester, aki ezt a státuszt elérte. Ő az együttesel elkötelezetten játszott kortárs zenét, és nem

győzőm hangsúlyozni, ez mennyire lényeges. A mai, modern műveket mi is repertoáron tartjuk, fontos mind az együttes, mind a közönség szempontjából. Az elmúlt négy esztendő nagy eredményének tartom, hogy sokkal nagyobb lett a közönségbázisunk. A koncertek nagy része nem csupán teltházas, hanem pótstående az. Sikerült meghódítani a győri publikumot. Sok időt töltök a városban, és bármerre járok, megszólítanak az utcán, sokan gratulálnak az együtteshez és ahhoz, hogy olyan sztárokat hívunk meg, akik korábban nem szerepeltek Győrött. Eddig három zenekari bérletsorozatot indítottunk, ez a szám erre az évadra már négyre növekedett, emellett kamarazenei esteket is rendezünk. Szó van arról is, hogy más, környező városokban szintén bérletsorozatokat indítunk. Az első számú feladatunk, hogy Nyugat-Magyarország kö-

zönségét szolgáljuk, de sokszor vendégszerelünk Budapesten is, legutóbb a Műpában koncerteztünk sikerrel.

■ *Hogy állnak a külföldi meghívásokkal?*

– Egyre több felkérést kapunk a környező országokba, Ausztriába, Szlovákiába és Németországba, Ennio Morriconeval pedig a világ sok táján turnézott a zenekar. Most már nagyon távoli vidékekről is érkeznek meghívások, ezekről azonban csak akkor szeretnék beszélni, ha biztossá válnak. Ha a jelenlegi menedzsment továbbra is bizalmat kap, céljaink között szerepel a markánsabb nemzetközi jelenlét is. Talán erre a bérletek minősége is predesztinálja a Győri Filharmonikusokat, hiszen az elmúlt évek során olyan muzsikussokkal játszhattunk, mint például Schiff András, Ránki Dezső, Kocsis Zoltán, Jandó Jenő, Perényi Miklós, Baráti Kristóf, Lendvai József, Várdai István, Velencei Tamás, Kiss József, Gilbert Varga, Kobayashi Ken-Ichiro, Kocsis Zoltán, Kovács János, Hamar Zsolt, Kesselyák Gergely és Héja Domonkos. De említhetem még az énekesek közül Rost Andréát, Miklósa Erikát, Wiedemann Bernadettet, Sümegi Esztert, Vizin Viktóriát, Perencz Bélát vagy Fekete Attilát is. Ez a névsor szerintem önmagáért beszél.

■ *Abony az is, hogy szívesen térnek vissza, hiszen többen rendszeresen muzsi-*

kálnak az együttessel. Gilbert Varga pedig jobbnak tartotta a győrieket, mint a philadelphiai zenekart...

– Kobayashi, Kovács János egyaránt nagyon dicsérte az együttést, Kocsis Zoltán pedig azt mondta, 300-400%-os fejlődést figyelt meg a győrieknél. Ezek tényleg olyan visszajelzések, amelyek örömet okoznak. A zenekarral olyasfajta zenei kontaktust sikerült kialakítani az utóbbi években, ami most már tényleg nagyon gyümölcsöző. A hangzás rengeteget változott, akárcsak a ritmika biztonsága, a hibaszázalék pedig minimálisra csökkent. Az együttesben sok kiváló szólamvezető van a fúvósok és a vonósok között is. A vonóhangzás minősége szintén rengeteget javult. Minderre büszke vagyok, és természetesen továbbra is minden hangversenyt meghallgatok.

■ Mi az, amit még fejleszteni kell?

– Az eredmények mellett folyton talállok olyan részleteket, amin javítani lehet és kell is. Ez a műsorösszeállításra ugyancsak vonatkozik. Sok kortárs zenét játszunk, ami bővíti a repertoárt és fejleszti a zenekart, de ennek is növelhetjük az arányát. A kamarabérletet szintén lényegesnek tartom, hiszen ebben a sorozatban az együttes tagjai szólístaszerephez jutnak. Mindez segít a magasabb művészi színvonal elérésében, az együttes fejlődésében. Fontos, hogy jó hangulatú, stresszmentes, de intenzív műhelymunka folyik Győrött. A vendégekkel pedig a zenekar számára öröm és élmény együttműködni, ráadásul az együttes-építésben is segítenek.

■ Ezek szerint még mindig tartanak a „mézesbetek”? Sehol semmi probléma?

– Azért akadnak. Úgy gondolom, nem is ildomos az egész kulturális területen megfigyelhető, rossz anyagi helyzet miatt panaszkodni, hiszen mindenki megtesz minden tőle telhetőt, hogy ezen változtasson. Nem akarunk sírni, bár kevesebb pénz kaptunk, mint előzőleg, ezt azonban megpróbáljuk máshonnan pótolni. Nálunk például a zenekarban pluszjuttatást is kapnak a muzsikusok, és ez a mai gazdasági helyzetben kevés együttesnél tapasztalható.

■ Hogyan tudják a szűkös költségvetésből kigazdálkodni a sztárok fellépti díját?

– Jó kérdés... Szerencsére vannak szponzoraink, Győr városában sikk lett a koncertjárás, s akik látogatják a hangversenyeinket, besegítenek a neves művészek meghívásába. De az említett nagy sztárok mindegyikével igyekszünk a saját büdzsénk szerint megalkudni, hiszen nincs annyi pénzünk, mint a pesti zenekaroknak. Az, hogy az együttes sikeresen működik, s telt házas koncerteket ad, a ze-

nészeink, valamint az intézmény minden dolgozójának az érdeme, a portástól a titkárnőig. Mindenki részt vesz a csapatmunkában. Úgy vélem, nem vagyunk rossz úton, de én még sokkal jobbat szeretnék elérni, hiszen nincs felső határ. Még jobb lehet a zenekar, és még több örömet szerezhetünk a közönségnek.

■ Közben pedig változik az együttes, hiszen lesz kürt- és oboa-próbajáték is Győrött.

– A kürtszólómat szeretnénk megerősíteni, nagyon jó szólísta várok, az új oboás pedig egy kismamát helyettesít majd. Klarinétost is keresünk, néhány más szólamban szintén lesznek próbajátékok. Ez azonban nem jelent kirúgási hullámot, ilyen nálunk nem is volt, nem is lesz. Próbálunk fiatalítani, de a nyugdíjazások szerint, s nem rúgunk ki senkit a tagcsere miatt.

■ Kezdik az együttesben a „Berkes-banogot” elsajátítani? Azt a hangzást, amit elképzelt, amikor a zenekar élére állt?

– Minden együttesnek van egy saját, magától hozott hangja. Ha egy karmester egyéniség, akkor van saját hangzásigénye is, és próbálja együttesét e felé formálni. A győri zenekarnál sikerült egyfajta vonóhangzást kialakítani, ami – bárki dirigál is –, mindig megszólal.

■ Mit tanult Ön a közös, győri munkából?

– Rengeteget. Minden zenekarnak azt próbálom továbbadni, amit a Zeneakadémián zseniális tanáraitól, Kurtág Györgytől, Simon Alberttól, Mihály Andrásztól, Kovács Bélától, Pongrácz Pétertől tanultam. Minden együttesnél ugyanaz a tapasztalatom. A legfontosabb az artikuláció, a jó ritmuskészség, a tempótartás készsége, valamint az egymásra való koncentráció. Ahogy az is lényeges, hogy hogyan indítok, kezelek egy hangot. Azt kell mondjam, minden próbán tanulok valamit Győrben. Arról, hogy van, amit lassan kell beállítani, s van, amit sokszor kell gyakorolni. Lehet, hogy néhány zenész számára ez idegesítő. Viszont ha valami egyszer jó a próbán, attól még nem lesz automatikusan jó a koncerten is. Ha ötször, tízszer jó egymásután, akkor már nagyobb a valószínűsége. Ma is annak a híve vagyok, hogy igenis gyakorolni kell. Az igazi eredmény titka a vér-verejtékes munka. Minél jobban be van biztosítva egy produkció, annál jobb lesz, annál több belső, zenei történetre ad lehetőséget. Nagyon sok belső dinamikára van szükség, nem jó, ha egy zenekarnak csupán egyfajta fortéja van. Úgy vélem, a régi nagy karmesterektől is sokat lehet tanulni. 61 éves leszek ebben az évben, de még mindig szeretnék tanulni.

■ Bruno Walter azt mondta, a karmesterség életünk második felének a mestersége...

– Nagyon egyetértek ezzel, persze ettől függetlenül Győrbe várom a fiatal karmestereket is. De való igaz, magamnál is azt érzem, hogy lassan huszonnyolc esztendeje dirigálok, a vezénylés most sokkal jobban megy, mint amikor elkezdtem.

■ Hogyan vélekedik arról, hogy miközben számos poszton magyar muzsikusok ülnek a világ vezető zenekaraiban, a hegedűs iskola mintba nem lenne olyan erős, mint korábban? Itthon sem könnyű ugyanis koncertmesterre találni...

– Ez valóban mai, égető gond. Miközben olyan kiváló, világszínvonalú szólístaink akadnak, mint Baráti Kristóf, Lendvay József, Kelemen Barna, Banda Ádám. Jó zenekari hegedűsből, koncertmesterből hiány van. Mi vendégekkel is dolgozunk a saját muzsikusaink mellett, s próbálgatjuk a fiatalokat.

■ Mi lett azzal a koncepciójával, hogy külföldi koncertmestereket hív meg vendégnek?

– Ez jelenleg is működik. Volt nálunk bolgár származású, Németországban játszó hegedűs, s Koppándi Jenőt is vendégül láttuk. Szeretnék még másokat is elhívni, hogy segítségükkel a saját muzsikusaink is fejlődjenek. Ezért hívok egyébként jó karmestereket is, így a zenekar és én magam is tanulok. De valóban nem könnyű jó koncertmestert találni.

■ A Zeneakadémián sincs igazán zenekari zenész-képzés...

– A Zeneakadémia nagy híve vagyok, s nem a tanárokat hibáztatom, az azonban tény, hogy zenekari képzés, mint olyan, nem igazán létezik. Pedig erre nagy szükség volna.

■ Milyen tervei vannak a Győri Filharmonikusokkal a következő időszakban?

– Dolgozni kell, egyetlen próbával nem lehet csodát tenni. Én magam is sokat gyakorolom az akár kétszázszor eljátszott darabot. Mélyre kell ásni a zenében, és ez rengeteg munkával jár. S minél többet tanul az ember, annál inkább rájön, hogy még mennyi mindent kellene elsajátítania... Ha pedig úgy érzem, nincs fejlődési perspektívám, akkor abban a pillanatban le fogok mondani. Ennyi fellépéssel a hátam mögött is úgy vélem, hogy egyetlen koncertre sem tudom azt mondani, tökéletes volt. A zeneszerző zenik alkotásait nem lehet elég jól előadni. Meg lehet közelíteni, de néhány részletet mindig lehet még szebbé varázsolni. Szeretném, ha a győri együttes is ezzel a mentalitással muzsikálna.

R. Zs.

Miskolci kötélhúzás

Sikertelen pályázat, anyagi nehézségek

Tavaly nemzeti címmel tüntették ki, ebben az esztendőben pedig fennállásának ötvenedik évfordulóját ünnepelné a Miskolci Szimfonikus Zenekar, de a jubileum ellenére az együttesnél egyelőre a gondok vannak túlsúlyban. Szabó Péter váratlan távozása után a társulat ügyvezetői posztjára kiírt és lebonyolított pályázatot Miskolc megyei jogú város közgyűlése – mivel közben a Művészetek házát és a Szimfonikus zenekart jogilag szétválasztotta – eredménytelennek nyilvánította annak ellenére, hogy a szakmai bizottság támogatta az egyik aspiránst. A módosított feltételekkel megismételt pályázat során ismételen a korábbi pályázaton már megfelelőnek ítélt pályázó kapta a legnagyobb támogatást, de jelenleg még nyitott kérdés, hogy a város vezetése elfogadja-e a szakmai testület javaslatát. Tovább fokozza a bizonytalanságot a zenekar körül az a felröppent hír is, hogy jelentősen csökkenni fog az együttes költségvetése, továbbá arról sem tudni semmit, hogy az őszre tervezett, nagyszabású születésnapi rendezvényből mi valósul meg.

A problémákat már tavaly februárban jelezte, hogy a kiírt ügyvezető igazgatói pályázat egyik jelentkezője, Aczél András vezető-karmestert is hozott volna magával. A zenekar előtt rendezett meghallgatáson pedig hangsúlyozta, felkérték arra, hogy pályázzon a Miskolci Szimfonikus Zenekar vezetésére, és az egyik fő kérés az volt, hogy megőrizzék és erősítsék a város három „kulturális lába” – Miskolci Nemzeti Színház, Miskolci Nemzetközi Operafesztivál, Miskolci Szimfonikus Zenekar – közötti együttműködést.

Hogy mégis a korábbi ügyvezető igazgató nyerte el a posztot (s ezzel Kovács László vezető karmestert is megerősítette pozíció-

„A városvezetésnek ki kellene mondania, hogy számára fontos a zenekar”

Öt év négy hónapot dolgozott Miskolcon Szabó Péter ügyvezető igazgatóként, s összesen 12 évet töltött az együttesnél, hiszen korábban művészeti titkárként dolgozott a szimfonikusoknál, így átfogó képe van a társulatról.

„Ha az elmúlt időszakot vizsgáljuk, akkor az első ciklus első öt év eredményeit mindenképpen sikertörténetként kell értékelnem, több szempontból is. Azért, mert a második évben jelentősen, harminc százalékkal, azaz 35 millió forinttal megemelkedett az állami támogatásunk. Így olyan hangszerberuházásokat tudtunk végrehajtani, amelyre a megelőző tíz év alatt nem volt lehetőség. Másrészt ebben az időszakban több kolléga is elérte a nyugdíjkorhatárt az együttesnél, és az ő helyükre kiírt pályázatok során számos kiváló új muzsikussal tudtuk bővíteni a társulatot. Nagyon örülök annak, hogy sikerült azokban az években jó körülményeket biztosítani a tagjainknak, mind anyagi, mind egyéb téren. Minden évben lehetőségünk volt egy-egy világsztárt meghívni zenekarunkhoz, mellyel a bérletes koncertek értékét emeltük. A mi együttesünk adta ez első filmzenét felvonulatot nagykoncertet „Filmfónia” címmel, mely óriási sikert aratott.

Szintén fordulópontot jelentett a tavalyi esztendőben a nonprofit kft.-vé alakulás. A legnagyobb problémát a nonprofit kft. illetve az intézményi működés között abban látom, hogy amíg intézményként működik egy zenekar, addig létszám-gazdálkodása van, az önkormányzat adott számú munkavállalót engedélyez, s azoknak az embereknek a bérét általában biztosítja, emellett pedig némi működési költséget is ad. Ahogy azonban nonprofit kft.-vé alakul az együttes, attól kezdve nem létszámot határoz meg a tulajdonos, hanem feladatot, s erre biztosít egy adott összeget. Az pedig az éppen aktuális zenekarvezető gondja, hogy ezt a feladatot az adott paraméterekkel mennyi munkavállalóval, hogyan tudja megvalósítani, illetve mennyi plusz forrást tud az együttes számára biztosítani. Ez sok nehézséget jelentett, s nemcsak a gazdálkodás terén...

jában), annak volt köszönhető, hogy a zenekar elsöprő többséggel őket támogatta, hiszen a szimpátiaszavazáson a 100-ból kilencven szavazatot kapott. A társulat ugyanis attól is tartott, hogyha Aczél András kapná meg a vezetést, akkor a színház zenekarát összevonják velük.

Mivel a szakmai bizottság is egyhangúlag Szabó Péter, az akkori igazgató pályázatát támogatta, így végül ő kapta meg öt esz-

tendőben a zenekar támogatása jelentősen csökkent, azzal is tisztában kell lenni, hogy szponzorból sem lett több Miskolcon, s a jegyárak sem növelhetők. Azok ugyanis, akik korábban több bérletet is megvásároltak, egyre kevesebb sorozatot engedhetnek meg maguknak.

A közönségbázisunk nem változott különösebben az eltelt években... Miskolcon úgy gondolom még komolyabb gondokat okoz a válság, a keleti régióban sokkal inkább érzékelhető az elszegényedés és az elvándorlás. Ezért nem növeltük a bérletek számát, csak átalakítottuk a struktúrát, így egy sorozatba több koncert került. A Gyöngy-bérlettel pedig új közönségréteget próbáltunk megszólítani.

A legfontosabb az lenne, ha a városvezetés kimondaná, számára fontos a zenekar jelene, léte, jövője. Ha ezt kimondják, és ehhez a megfelelő támogatást is biztosítják, akkor működtethető az együttest. Ha ez nem történik meg, akkor sajnos a városban és a környéken nincs olyan plusz lehetőség, amivel a veszteségeket kompenzálni lehetne. Úgy gondolom, egy zenekar alapvető feladata az kell legyen, hogy az adott régiót ellássa komolyzenei koncertekkel. Nem hiszem, hogy abból kellene az együttesnek nagy bevételt szereznie, hogy folyamatosan, hónapokon keresztül külföldre jár, és ezzel tartja magát életben, már amennyiben a külföldi lehetőségek extra profitot termelnének.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar elnyerte tavaly a nemzeti címet, idén fennállásának ötvenedik esztendejét ünnepelheti. Szerettünk volna ezért fesztivált, a születésnapra pedig nagyszabású rendezvényt szervezni, nem tudom, hogy ebből mi az, ami megvalósulhat majd... Már a jövő évadot kell előkészíteni, de közben nincs ügyvezető igazgatója a zenekarnak. Kovács László vezető karmester és megbízott igazgató tervezte a szezon, de kérdés, hogy az új ügyvezető igazgató milyen évadot szeretne... Mindenesetre bízom abban, hogy a félévszázados évfordulót változatlan létszámmal, rangos eseménnyel ünnepelheti majd a miskolci zenekar.

sik Urbán Beatrix, aki miskolci származású zenész volt, de jelenleg Madridban él.

Nagy Albertet nyilvános társulati ülésen hallgatták meg a zenekar tagjai, majd a szimpátiaszavazáson a 90 szavazó közül 75-en rá voksoltak. A szakmai bizottság szintén őt támogatta, azonban a kulturális bizottság nem. Vélekedésük szerint szükségessé vált a Miskolci Szimfonikus Zenekar működtetésében egy profiltisztítás. Már ekkor felmerült az az elképzelés, hogy a Művészetek Háza ne tartozzon a zenekarhoz, inkább a közművelődési intézményekhez.

Bár a Művészetek Házának leválasztását a zenekarról már korábban is tudni vélték a városban, a procedúra sikertelenségét, a nemleges döntést végül úgy indokolták, hogy a pályázatot a Miskolci Szimfonikus Zenekar és a Művészetek Háza működtetésére írták ki, de később határozat született

a szétválasztásról, ezért az új helyzetre új pályázatot kell kiírni.

Ez valóban meg is történt. Az ügyvezetői igazgatói posztra négy aspiráns akadt: a két korábbi jelentkező, Nagy Albert és Urbán Beatrix mellett Mező Péter budapesti, kamarazenekari zenész, a Liszt Ferenc Zene-művészeti Egyetem kamara-tanára, valamint Horváth László, aki 33 évig volt a Magyar Állami Hangversenyzenekar szólóklarinetosa, 8 és fél évig a Szombathelyi Szimfonikus Zenekar igazgatója, jelenleg pedig Nagykovácsiban tanít a Nemzetközi Amerikai Iskolában.

A Miskolci Szimfonikus Zenekar tagsága ismét szimpátiaszavazást tartott, 85-ből 56-an voksoltak Nagy Albertre. Mező Péter 15, Urbán Beatrix 10 szavazatot kapott, Horváth László nem kapott voksot.

A szakmai bizottság is Nagy Albertet, a Mis-

kolci Szimfonikus Zenekar első fagottosát támogatja a zenekar ügyvezető igazgatói posztjára kiírt pályázaton, s döntés március elején, a közgyűlésen születik.

Eközben már leválasztották a Művészetek Házát az együttesről, s a hozzátartozó alkalmazottakkal együtt a Miskolci Kulturális Központhoz került. *R.Zs.*

„A magasrendű produkciókra mindig szükség lesz”

Bánfalvi Béla a Szász-iskoláról, utódlásról, tervekről, turnékról

Ez év januárjában ünnepelhetted első évfordulóját az Új Magyar Kamarazenekar, az együttes ugyanis 2012. január 17-én adta bemutatkozó koncertjét. Már e rövid idő alatt is sikerült elérniük, hogy olyan rangos helyszínrre kapjanak meghívást, mint Luzern, ahol tavaly decemberben szerepeltek. Májusban Isztambulban lépnek fel, nyáron pedig a Rheingau Zenei Fesztiválon muzsikálnak. Jövő tavasszal egy tizenhat koncertből álló németországi vendégszereplésre indulnak. Olyan szólista is örömmel ül be a koncertmesteri posztjukra, mint Baráti Kristóf. Az együttes születéséről, terveikről, helyzetükről az alapító, Bánfalvi Béla koncertmester beszélt.

■ Látva a zenekari támogatások egyre csökkenő összegét, az együttesek növekvő gondjait, s azt, hogy a kamarazene iránt mennyire fogyóban az érdeklődés, úgy vélem, ma nagyon-nagy merészség kamarazenekart alapítani. Miért szánták mégis erre rá magukat?

– Huszonhat év kamarazenekari koncertmesteri múlt van a hátam mögött, s ez alatt a negyedszázad alatt sok tapasztalatot gyűjtöttem, amit kamatoztatni tudok az Új Magyar Kamarazenekar javára. A családunk mind az öt tagja profi zenész, így amikor kiváltunk az előző kamarazenekarból, amelyben a nagyobbik fiam és a menyem is játszott, természetes volt, hogy együtt vágunk bele egy új együttes alapításába. Így már azonnal

meg is volt a kamarazenekar egyharmada. A zeneművészet magyarországi helyzetével mi is tisztában voltunk, de bízunk abban, hogy helyesen összeválogatott tagsággal hamar képesek leszünk kitűnő színvonalat elérni. Hiszünk abban, hogy a magasrendű produkciókra mindig szükség lesz.

■ Miért döntött úgy, hogy váltania kell? A Budapesti Vonósok, ahol a koncertmesteri posztot látta el, sikeres együttes.

– Minden válásnak komoly okai vannak, de mivel a múltat megváltoztatni nem lehet, ezért a régi események fölemlítésének nincs sok értelme. Én sem szeretnék a múltnak szellemi energiát adni, inkább minden erőmet igyekszem a jövő építésére fordíta-

ni. A döntés szükségességéről csak annyit mondanék, hogy különböző okoknál fogva közös munkánk folytathatatlaná vált. 2011 augusztus végén határoztuk el, hogy elmegyünk, búcsúlevelünket szeptember elsején küldtük el. Egy hónap múlva, október 2-án már alakuló ülését tartotta az Új Magyar Kamarazenekar egy közös szalonnasütés keretében.

■ Honnan verbuválták az együttes többi tagját?

– A tagok kiválasztására nagy gonddal figyeltünk. Közösséget kellett létrehozni, ahol a választásnál természetesen nagyon fontos szempont a szakmai színvonal, de ennél még fontosabb, a zenekar tagjainak emberi minősége. Platón írja, hogy „a közösség alapja az igazságosság”. Ez magában foglalja az egymás iránti tiszteletet, és azt a nemes szeretetet, amely képes egyformán adni mindenkinek, különbségtétel nélkül. Hozzánk hasonló gondolkodású zenészeket kerestünk, olyanokat, akikkel az általunk fontosnak tartott ideákat meg lehet valósítani.

■ Akik mellett ráérnek a rendszeres próbákra, koncertezésre, turnékra...

– A hasonló időbeosztás szintén nagyon lényeges. Zenekarunkban zömmel különböző szimfonikus zenekarok tagjai muzsikálnak, ezért leginkább délutánonként próbálunk. A zenekarból hárman Szász József növendékei voltunk az Akadémián. Mivel nagyobbik fiammal, Zolival együtt – akit középfokon én tanítottam – a Pécsi Tudomány Egyetem Művészeti Karán tanítunk hegedűt, természetesen az ott végzett növendékeink közül válogattuk ki a legjobbakat. Így elmondható, hogy az Új Magyar Kamarazenekar tagságának fele Szász növendék, unoka, vagy dédunoka. Ez azért fontos, mert a hasonló hangszerkezelés és gondolkodás nagyon jelentősen gyorsítja a munkát. Zenekarunkban minden szólamvezetői poszton a legmegfelelőbb muzikusok ülnek és úgy gondolom, hogy hál'Istennek sikerült minden vonatkozásban kiváló társulatot létrehozni.

■ *Hogyan vélekedik arról, hogy mostanában a világ nagyzenekaraiban kevesebb a magyar hegedűs, s nem könnyű megfelelő koncertmesterre találni?*

– Ezt innen nem tudom megítélni, mert nincs rálátásom a világ nagyzenekaraik tagságára. Ami az ideális nagyzenekari koncertmestert illeti, az biztos, hogy az ilyen poszt betöltéséhez komoly zenei intelligenciával rendelkező kiváló hegedűsre van szükség, hiszen a szólamvezetés feladatain kívül néha igen nagy nehézséget jelentő szólókat kell eljátszania. Valószínűleg hiány van alkalmas hegedűsök közül. A betöltött helyeken sem biztos, hogy a legjobbakat találjuk. A problémát súlyosbíthatja, hogy a magyarországi reménytelen helyzet miatt egyre inkább külföld felé orientálódnak a fiatalok, és valószínűleg a tehetségesebbek találnak jó iskolára és aztán munkahelyre odakint.

■ *A kamarazenekari koncertmester-képzéssel mi a helyzet?*

– Ilyen képzés nincs. Valószínűleg azért, mert ezt a tudást csak azután lehet elsajátítani, miután az illető már azon a széken ül. Az én esetemben rengeteg tévedés, mellék-

út és éjszakázás árán hosszú évek alatt alakult ki egy fajta arányérzék és próbálási tapasztalat. A kamarazenekar koncertmesterének feladata legalább fele részben karmesteri. A zeneművet kell átlátnia és amellett, hogy a szólamát játssza, még a hegedű csigával mindenki számára érthetően irányítania is kell az előadást. A nagyzenekari koncertmesterrel ellentétben fele a produkció színvonaláért, viszont több joga is van.

■ *Miből finanszírozzák a kamarazenekart?*

– Tavaly decembertől alapítványi formában működünk, tehát az idei évtől lehetőségünk van pályázni. Két év után a feltételek teljesítése esetén válhatunk közhasznú alapítvánnyá, ez számunkra sokkal több lehetőséget nyújtana. A próbateremért fizetnünk kell, ezt az összeget minden hónapban a tagok adják össze. Kezdetől fogva rengeteg fúvós és vonós kolléga valamint kitűnő szólisták támogattak minket munkájukkal teljesen ingyen. Egy házaspár több mint ötven eredeti zenekari anyagot ajándékozott az együttesnek. Nagyon nagy hálával tartozunk nekik. Minden tagunknak van állása, a kamarazenekart emellett vállalják.

■ *Ebben a szezonban már így is bérletsozratot indítottak.*

– Rátaláltunk a Nádor Terebre, amely bérletünk helyszíne. Emellett négy vidéki koncerthez az NKA-tól kaptunk támogatást. Bérletünkkel és vidéki koncertjeinkkel Tátrai Vilmos születésének századik évfordulója előtt tisztelgünk. Ő alapította annak idején a Magyar Kamarazenekart. Névvelasztásunk miatt fölkerestük a Tátrai családot, akik nagyon örültek annak, hogy ez a név ismét bekerült a köztudatba.

■ *Valóban komoly külföldi turnékkal büszkélkedhetnek, hiszen tavaly Luzernben adtak hangversenyt, s már 2014-re is lekötött, hosszú németországi koncertsozratra kaptak felkérést....*

– Ezeket a felkéréseket Baráti Kristófnak köszönhetjük, akivel régóta szoros baráti és szakmai kapcsolatban vagyunk. Bármeny-

nyire is hihetetlen, de ezek a külföldi koncertek már akkor kialakultak, amikor még egy hangot sem játszottunk. Az impresszáriónál Kristóf szava volt a garancia arra, hogy ez a kamarazenekar méltó lesz a feladatra. Úgy érzem, hogy Luzernben sikerült megfelelnünk az elvárásoknak. Ezekre a koncertekre Kristóf mindig velünk jön, hol szólistaként, hol koncertmesterként. Luzernben például mindkét minőségben jelen volt. Beszélgettünk már arról, hogy ha abahagyom a zenélést, akkor Ő venné át az együttest. Nem tudni, hogy mit hoz a jövő, hogyan engedi ezt egyre följebb ívelő szóló karrierje?

■ *Hol tartanak repertoárépítésben?*

– Van még tanulnivalónk. Legközelebb április 17-én lépünk fel a Nádor Tereben, Bach–Mozart-műsorral és egy kiváló fiatal tehetséggel, Hlavacsek Tihamérral. Tudatosan nehéz műsorokat játszunk, hogy terhelésnek vessük alá a zenekart. Márciusban nincs koncertünk ezért előre dolgozunk. Megtanuljuk a Bartók Divertimento első két tételét, a harmadikat már följátszottuk a demo lemezünkre. A Divertimento a hosszú német turné egyik állandó műsorszámává lesz, addig több helyen el kell hogy játszunk. A szerenádok közül Csajkovszkij, Elgar és Suk műveit már elsajátítottuk, de a Dvořák szerenád még hátravan. A „kézben” lévő műsor hónapról hónapra nő, nemrég egy teljes Haydn-operát játszottunk el.

■ *Egy korábbi interjúban említette, fontos céljuk, hogy megszeressék a gyerekekkel a komolyzenét. Hol tartanak most?*

– Valóban nagyon fontos, hogy a gyerekek színvonalas előadásokon találkozzanak a komolyzenével, hiszen ők lesznek a holnap közönsége. Meg kell találnunk a támogatókat és helyszíneket, ahol erre fogadókészség van. Folyamatosan dolgozunk ezen és remélem, hogy a jövő szezonban már több előadást is tudunk tartani.

■ *Hova akar zenekarépítésben eljutni ennek az esztendőnek a végére?*

– Szeretném, ha az arány a saját magunk szervezett és a meghívásos koncertek között az utóbbi irányába tolna el. Úgy vélem, hogy ennek az egyedüli, legfőbb biztosítéka zenekarunk magas színvonalára lesz. Az új egy ideig mindig eleve érdekes. Utána már a minőség miatt hívják meg a társulatot. Bízom benne, hogy az Új Magyar Kamarazenekar egyre több felkérést kap majd a következő időszakban itthon és külföldön.

R. Zs.

„Azt csináljuk mint a nagyobb zenekarok, csak kisebb léptékben”

Horváth Gábor szerint ha jobbak akarnak lenni, jó művészeket kell hívniuk

A Gödöllői Szimfonikus Zenekar harminckét esztendővel ezelőtt született, amikor a helyi Frédéric Chopin Zeneiskola nyolc fős tanári kamarazenekara barokk karácsonyi koncertet adott. Ezzel jött létre a ma már gyakran 70-80 főt számláló együttes jogelődje. Az alapító tagok egy része még most is tagja az együttesnek, amelynek három esztendeje, 2010. január 1-je óta művészeti vezetője, vezető dirigense Horváth Gábor.

■ Ön, miután az MTV Karmesterversenyén második helyezést ért el, és számos nagyzenekarral dolgozhatott, milyennek találta az együttest?

– Emlékszem arra a két koncertre, amelyekre korábban, még vendégkarnagyként érkeztem a városba, és őszintén mondom, pozitívan meglepett, hogy milyen jó képességű, dolgozni szerető és fegyelmezett együttesrel találkoztam. Így mindig szívesen jöttem Gödöllőre, ha hívtak, s a felkérésen sem kellett igazán gondolkozni. Három esztendeje dolgozom a társulattal, a szerződésemet évről-évre meghosszabbítják, ezek szerint remélem ők is elégedettek velem.

■ Látja annak a realitását, hogy első kategóriás együttesek váljanak vagy inkább a saját csoportjukban kívánnak még jobban teljesíteni?

– Egy karmester – függetlenül a szinttől – mindig jobba és jobba akarja formálni a zenekart. Ez az elsődleges cél. Akad persze a státuszról és a finanszírozásból fakadó határ is, amelyet nem tudunk átlépni. Hiszen második kategóriás együttesként is számos, komoly elvárásnak kell megfelelni. A Gödöllői Szimfonikus Zenekar legfőbb támogatója a város, de mint sok más település, nem tud státuszt biztosítani muzsikusi számára. Így a munkánktól függetlenül tényleg van egy vonal, amit nem léphetünk át.

■ Ennek ellenére azt látom, hogy azért elindultak a komolyabb működés irányába, hiszen az Ön ötlete alapján két esztendeje már saját bérletsorozatot is

indított az együttes és olyan vendégek muzsikálnak a zenekarral, mint Baráti Kristóf vagy Várdai István.

– Jó lenne, ha előbbre tudnánk lépni egy kategóriával, ehhez azonban nagyon sok mindennek teljesülnie kellene... Az azonban biztos, hogy a zenekar művészileg, és most már azért némileg anyagilag is stabilabb szinten áll, így mindenki sokkal nyugodtabban tud dolgozni, mint amikor amiatt kellett aggódni, hogy elég-e a pénz az év végéig. A Gödöllői Szimfonikus Zenekar éppen azt csinálja, mint a nagy együttesek, csak kisebb léptékben. Egyébként az együttesnek korábban is rendszeresen voltak nagyobb produkciói, most felfűztük mindezt egy gondolatra, bérletsorozatra. Ez a közönségnek is jó, mert olcsóbban több és minőségi előadáshoz jut. Számunkra szintén kedvező, hiszen több mint a háromnegyedet el tudtuk adni a bérleteknek, így nem kell azon aggódnunk, mekkora közönség lesz a következő estünkön.

■ Ez azonban azt is jelzi, hogy Gödöllőn van igény a szimfonikus estekre.

– Igen, általában telt ház előtt játszunk, ami annak is köszönhető, hogy a gödöllői zenekar harminckét éves múltat tekint vissza. Azóta ellátja azt a regionális funkciót, amelyet a nagyvárosokban működő szimfonikus zenekarok is a saját környezetükben tesznek. Nem hiszem, hogy ezek a nagy együttesek vállalnák úgy például a Mesélő Muzsika sorozatot, mint ahogy a mi társulatunk. Úgy vélem, az itteni, regionális funkciót nem tudná más betölteni. Arról nem is beszélve, hogy a gödöllőieknek lehetőséget, munkát, életcélt biztosít.

■ Abogy az is valószínű, más közönséget tud megszólítani egy helyi együttes, mint mondjuk a fővárosból érkező...

– A lokalpatriotizmus pozitívan működik, arról nem is beszélve, hogy milyen ismeret-ségi körrel bír, ha valaki tanít, emellett a szimfonikus együttes tagja, s még netán más városokban, a színházban is játszik. Sajnos, szükség is van erre a két-három komponensre, hogy meg tudjon élni, mert azt külön-külön egyik sem biztosítja. Nagyon fontos hát, hogy az ilyen típusú zenekarok fejlődjenek és életben maradjanak.

■ Ezek szerint a zenekarban ma is nagyrészt zenetanárok dolgoznak?

– Professzionális együttes vagyunk, a zenekarban végzett, profi zenészek ülnek, akiknek a jelentős része zenetanár, és többségüknek gödöllői kötődése van. Vagy ott születtek vagy a városba költöztek. Netán annyit játszottak már nálunk, hogy kicsit gödöllőinek érzik magukat.

■ Mennyire nehezíti meg a próbabeosztást, hogy mindenkinek van főállása, és csak emellett muzsikál az együttesben?

– A próbarend a döntő, az pedig az én elvárásom, hogy mindenki szervezze úgy az életét, hogy ráérjen ezekre az alkalmakra, ha nem akar kimaradni a koncertekből. Tudják a tagok, hogy nagyon szigorúan veszem a hiányzást. Ha öt próbából kettőn nincs jelen valaki, akkor sajnos kimarad az előadásból. A cél érdekében fegyelmet kell tartani, bár ez szükségtelen Gödöllőn, alapvetően jó morálú együttesről van szó.

■ Mennyire van szükség kiegészítő muzsikusokra?

– A gödöllői zenekarhoz tartozó zenészekből minden fellépést meg lehet oldani. Az alaptagság, akik több évtizede együttműködnek, szűkebb magot jelent, Haydn-zenekarnyit. Ha nagyobb létszámra van szükség, akkor hívunk kiegészítőket, de ők is egy állandó körből érkeznek. Mindenki előadásra szerződik, s bizony minden előadásra különböző forrásból teremtjük elő a pénzt. Itt szeretném megemlíteni a

Gödöllői Szimfonikus Zenekar Alapítványának két csodálatos munkatársát, Ferenczi Annát és Kecskés Józsefet, akik régóta és nagyon sokat dolgoznak a zenekarért. Nem könnyű a dolgunk, de nem akarok panaszkodni. Amikor más együttesek megszűnnek, akkor, ha szűkösen is, de mi azért működőképes állapotban vagyunk.

■ *Jó játszóbelyekre is találtak, hiszen a Gödöllői Művészetek Háza mellett a Királyi Kastély több helyszínén is tudnak szerepelni.*

– Nagy öröm számunkra, hogy az uniós elnökségi időszakot követően egy felújított Lovarda és Művészetek Háza várt minket. Próbahelyünk a Művészetek Házában van, ahol mindig ingyen próbálhatunk, sok közszönettel tartozunk az igazgatónak, Kovács Baláznak, és itt a Városi Vegyeskarral is rendszeresen dolgozunk. A nagyobb produkcióknak a Lovarda ad otthont.

■ *Azt látom, hogy karmesterekből is remek a kínálatuk, hiszen Vasbegyí György mellett Kovács János, Medveczky Ádám is szerepel a fellépőik listáján.*

– Mint művészeti vezető az a feladatom, hogy a lehető legjobb muzikusokat hívjam meg, s nagyon örülök, hogy az előbb említettek mellett jövőre például Héja Domonkos is dirigálja a gödöllői együttest, akárcsak Izaki Masahiro és Antal Mátyás. Igyekszem magam mellett olyan művészeket felkérni, akik jobbak nálam, s nagy szeretettel, művészi elhivatottsággal nevelik, fejlesztik a zenekart. Ha jobbak akarunk lenni, akkor egyre jobb művészeket kell hívunk.

■ *A repertoárjuk is izgalmas, hiszen a kortárstól az operáig, sokféle irányzatot*

felvonultat, sőt a zenekarnak még saját darabot is írtak.

– Ez követelmény is, nem játszhatunk mindig egy típusú zenét, egy kisvárosban ez nem működik. Fontos, hogy a barokktól a legújabbakig mindent előadjunk. Ebben nagyon jó a zenekar. Régi hagyománya van nálunk az újévi hangversenyeknek, tavaly a Hot Jazz Band volt vendégünk, s akkora sikert arattunk, hogy a város azt kérte, legyen jövőre is ilyen városi esemény, idén pedig két előadás kelt el úgy, hogy pótszékeket kellett beállítani. Így lesz folytatás, jövőre a Budapest Szaxofon Quartet lesz a vendégünk. Egyébként is már 2014 tavaszáig kialakultak a programjaink.

■ *Azt nyilatkozta egy interjúban, hogy nagyon szívesen játszanának a Művészetek Palotájában is...*

– Ezek a távoli célok. Nagyon korlátozottak a lehetőségek, hiszen ha meghirdetnek egy pályázatot, akkor bizony az újonnan pályázó kisebb eséllyel indul... Azért így is dicsekedhetünk néhány jelentős fellépési lehetőséggel, hiszen ez év júniusában három alkalommal fogjuk Mozart c-moll miséjét eljátszani a Berkeley Egyetemről érkezett, nagy létszámú amerikai kórusral, karmesterrel és szólistákkal, e produkcióval Gödöllő mellett Budapesten és Pozsonyban is fellépünk. Decemberben olyan nagy sikert aratott a Bartók Rádió által is rögzített koncertünk, amelyen C. Ph. E. Bach-oratóriumot játszott az együttes Bali János vezényletével, hogy ezt fogjuk előadni novemberben a svájci Lausanne-ban is, ahol felkérték erre.

■ *Hogyan látja, miben fejlődött a zenekar az Ön irányítása alatt, az eltelt három évben?*

– Régebben is voltak nagy produkciók, nehéz műsorok, de most kimondottan arra törekszem, hogy egy koncert se legyen gyengébb. A kiegyenlített művészi szintet a legnehezebb elérni, de erre törekszünk folyamatosan. Egy bizonyos nívó alatt sosem szabad már játszani, de ez állandó, minden napi kemény munkát igényel. A zenekari tagok el tudják mondani, hogy a próba minden percét igyekszem muzsikával tölteni, nem fordulhat elő üresjárat.

■ *Milyen típusú műbelygmunkát folytat a jó színvonalért?*

– Egységesen kijelölt, kivonásozott vonós anyagot kapnak a muzikusok, ami részemről nagy munka, de ezt mindig megteszem, hiszen ha kevés az idő, nem tölthetjük azzal a próbát, amit korábban is megtehettünk volna. Önző okok miatt is csinálom, hiszen így sokkal egységesebb és jobb a hangzás már az első eljátszásnál, mindenki örömmel indul el arról az alapszintről. Ez bevált gyakorlat és hasznosnak bizonyult. A jó, tiszta kottakép ötven százalékban garantálja a precíz, pontos előadást.

■ *A következő évben milyen művészi célokba kezd?*

– Mi a helyi közönségnek játszunk, figyelembe kell venni tehát azt is, milyen programot hallgatnának ők szívesen, átnézni, mi hangzott el korábban. Azt is érdemes műsorra tűzni, ami egy jó zenekarnak kell, hogy repertoárját képezze, de még nem hangzott el Gödöllőn. Mozart C-dúr, Jupiter szimfóniája, e nagyon híres darab például még nem szerepelt, ahogy bizonyos Beethoven és Brahms szimfóniák, romantikus, speciális darabok sem. A kulcsszó tehát az, hogy színes legyen a program.

R. Zs.

Koncertekről

MÁV Szimfonikusok

2013. január 19.

Olasz Kultúrintézet

Szereti ön Brahmsot? Igen? És Schumant? Vigyázat: nem azt, aki két n-nel írta a nevét, hanem azt, aki eggyel, és a szüleitől nem a Robert, hanem a William keresztnévet kapta. Nem ismeri? Amerikai komponista (1910–1992): az tette híressé, hogy 1945-től 1961-ig Noew Yorkban ő volt a világhírű Juilliard School of Music, majd 1961 és 1969 között a Lincoln Center igazgatója. Műveit nemigen játsszák Magyarországon, most azonban, január 19-én az ő Amerikai nyitányával kezdődött a MÁV Szimfonikusok szombati matinéja az Olasz Intézetben. Jellegetes amerikai zene a 20. század első feléből, Gershwin korából: harsányság, népszerű hangvétel, a könnyűzenével is kacércerkodó stílusvilág, élénk hangszereles – mindez a harmincas évek végén, a nyitány keletkezésének idején nemcsak korszerűnek nevezhető az igazi progresszió közönségriasztó tehertételei nélkül, de egyszerűsége is jelöli az utat Leonard Bernstein szimfonikus zenéje, a Szerenád, a Divertimento, a Candide-nyitány könnyen emészthető, szivárványszínű eklektikája felé. Középkorú ukrán vendégkarmestere, Jurij Janko szolidan magabiztos vezényletével a zenekar jól játszotta a hálás darabot: kellőképpen érvényesült a sok markáns rézfúvós effektus, az ütők élénk központozó szerepe, a dús és sodró vonósjáték. Janko pontos, tárgyyszerű mozdulatokkal dirigált, felkészült szakember benyomását kelte.

Második számként igazi koncerttermi slágerrel kedveskedett bérleteseinek (Varga László-bérlet, 3. előadás) a zenekar: Grieg a-moll zongoraversenyét (op. 16, 1868) hallottuk. Az előadó, a 24 éves, kínai Shiran Wang számos nemzetközi verseny győztese, s a kritikusok szerint a jövő egyik reménysége, mint a műsorfüzet írja – de jelenleg is tanul még: a magyar közönség által régóta ismert Dmitrij Baskirovna. A nyitótételben a fiatal művész szinte mindent felvonultatott, ami egy sikeres bemutatkozáshoz kell: technikai biztonságot és állóképességet, dinamikai és színárnyalatokat. Sőt még lélegzett is az előadás. Két mozzanatot hiányoltam csupán belőle: a valóban makulátlan kidolgozást (apróbb hanghíbak, felületesség-

gek becsúsztak olykor) és a jelentős személyiség kisugárzását. Ez a hiányérzet a lassú tételben, ha nem is tűnt el, de legalábbis elfelejtődött, olyan vonzón hatott a billentés puhasága, a líraiság, a fényt árasztó, kristályos tónus – egy szó mint száz, az ifjú kínai hölgy igazán költőien tolmácsolta az Adagiót. A záró Allegro moderato molto e marcato is kellemes emlékeket hagyott maga után: határozottság, energikus játék, pergő futamokkal és szimfonikusan telt hangzású akkordokkal, tánckarakter és népiesség a kellő mértékben. Hogy mivé fejlődik majd az ázsiai művész (vagy mivé nem), azt persze ennyiből ma még aligha lehet megsejteni – játékában egyelőre több a fegyelem és kevesebb az egyéni vonás a kelletténél. Ráadásul Schumann Álmodozásának hangulatos tolmácsolását hallottuk.

Jurij Janko a második részben Alekszandr Borogyin ritkán hallható 2. szimfóniáját (h-moll, 1877) vezényelte. Ebben a műben megerősítette, amit előlegként a William Schuman-nyitány sejtetett személyiségéről: kiegyensúlyozottan kommunikált a zenekarral, tárgyyszerű irányító mozdulatokkal, a szó legrokonszenvesebb értelmében vett szakmaiság szellemében, jó ízléssel, mindenfajta túlzás nélkül – igaz, nem jelentősen és nem is különösebben érdekesen. Azt azonban ne vitassuk el ettől a dirigálástól, hogy közlékeny hangulatba hozta a MÁV Szimfonikusok kedvező diszpozícióban muzsikáló együttesét, és így képes volt felmutatni a Borogyin-mű sokszínűségét: örömmel nyugtázhattuk a nyitó Allegro markáns kezdését, sűrű és pregnáns vonós tónusát, hitelesen ható szlávos intonációit, a Scherzo feszességét a trióban a világos fafúvós színekkel. Élvezettel merülhettünk el az Andantét bevezető, fátyolos hangú, melankolikus kúrtszólo dallamában, és a táncos lendületű finálé tempójának és ritmikájának hamisítatlan „népi forogtag”jellege is meggyőzően érvényesült. Összegezve: ha a jelentős egyéniség kisugárzásának élményével a zongoraművészhez hasonlóan adósunk maradt is Jurij Janko, a pallérozott ízlés, a megalapozott szakmaiság (vagyis végső soron: a kultúra) hozzásegítette ahhoz, hogy Borogyin 2. szimfóniáját meggyőzően és hitelesen mutassa fel partnere, a teljes koncert során kedvvel és odaadással játszó MÁV Szimfonikusok élén.

(Csengery Kristóf)

Nemzeti Filharmonikusok

2013. január 20.

Művészetek Palotája, Fesztivál Színház.

Rendező: Nemzeti Filharmonikusok

A varázslatos Kelet – ezt a címet viseli a Nemzeti Filharmonikusok 2012/13-as ifjúsági bérlete. Három koncert: egy októberben, egy januárban, egy márciusban, s mindhárom valamiképpen a Messzivel, az Idegennel, a Titokzatossal szembesíti a nyolc és tizenkét év közötti korosztályt, azt sugallván, hogy a Messzihez közel is mehetünk, hogy az Idegen rokonszenves is lehet, s hogy a Titokzatost megismerhetjük – az ismeretség pedig már fél barátság. Az októberi koncert India zenéjébe vezette be az érdeklődőket a Calcutta Trió segítségével, a márciusi műsor Ezeregyéjszaka címmel az európai muzsika orientalizmusaiából kínál majd ízelítőt Mozart és Beethoven, Rimszkij-Korszakov és Ravel, Stravinsky és Csemiczky műveiből csemegézve, a januári pedig, amelyről jelen kritika hivatott beszámolni, Mozart daljátéka, a Szöktetés a szerájból keresztmetszetével szolgált. A programok ideje – mi más lehetne – mindig vasárnap, s a Művészetek Palotája Fesztivál Színházát kétszer töltik meg a szüleikkel érkező iskolások: délelőtt tizenegykor és délután háromkor.

A bérletnek két állandó tényezője van: ezek közül az egyik a Nemzeti Filharmonikusok együttese mint visszatérő szereplő, a másik azonban az, aki gyerek- és ifjúsági programok esetében alighanem a legfontosabb: a műsorvezető, esetünkben mindhárom alkalommal Kovács Sándor zenetörténész, a Bartók Rádió Új Zenei Újságjának felelős szerkesztője, a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem zenetudományi tanszakának tanszékvezető tanára. Ugyan ki ne tudná azok közül, akik valaha is jártak iskolába, hogy egy tantárgyat legtöbbször nem önmagáért szeretünk meg, hanem annak a tanárnak a jóvoltából, aki tanítja. Egy lelkes, odaadó, teremtő képzetű pedagógusegyéniség bármit vonzóvá tud tenni – s valami hasonló a hivatása az ifjúsági koncertek mindenkori műsorvezetőjének is. Kovács Sándor nem véletlenül tanít sok évtizede. Elképesztő virtuozitással teszi a dolgát: lazán, csevegve hinti el a lexikális tudást, tréfál és játszik (egy turbán segítségével Szelim basa prózai szerepét is ő alakította a produkcióban), vetelkedőt rögtönöz, jutalmat oszt (Mozart-

csozik azoknak, akik egy-egy kérdést jól választanak meg), távirányítójával tájak, épületek képét vetíti a háttér hatalmas vásznára. S közben a gyerekek észre sem veszik, hogy a személyes rokonszenv, amely valaki iránt támadt fel bennük, máris elkötelezetté teszi őket valami: a zene és a történet, a mozarti daljáték iránt. Érzelemátvitel felsőfokon. Így könnyen el lehet képzelni, hogy az, aki ma megnézte-meghallgatta Mozart és Stephanie Singspieljének vázlatát, holnap már egy teljes értékű operaelőadáson is találkozni vágyik vele, vagy szüleitől DVD-t, netán CD-t kér karácsonyra. És a célt máris elértük: meghódítottuk a legfiatalabbakat egy olyan műfaj számára, amelynek törzsközönségéről úgy hírlik, a legidősebbek alkotják.

Persze a Nemzeti Filharmonikusok is tudják a feladatukat. A produkció karmestergazdájá Antal Mátyás, a Nemzeti Énekkar karigazgatója, s aligha véletlenül. A Szöktevés-keresztmetszet nagy ötlete ugyanis összefügg a jelmezes koncerten közreműködő kórusral: a szólisták túlnyomó többségben a kórustagok közül kerültek ki. Konstanze tiszta-idealista nőalakja, nem kevés heroikus felhanggal Szappanos Edit jóvoltából kel életre (kitűnő technika, jó magasságok, biztos koloratúrák), a szelíden hősies Belmontét Balczó Péter alakítja. Széll Cecília Blondéja üde és játékos egyéniség, Pedrillo Csapó József orgánuma és alkata jóvoltából csupa vagány kópéság, Pintér Dömötör eleinte kissé talán merev Ozminja pedig remek hanganyagával és biztos technikájával készlet elismerésre, és a cselekmény előre haladtával egyre jobban játszik! És ők (Balczó Péter kivételével) mind kórusénekesek! Több mint szerencsés ötlet volt kitalálni számukra ezt a feladatot, amely nyilván táplálta ambíciójukat, fűtötte önbecsülésüket – és közvetve bizonyára igen jót tett az egész énekkari közösségnek, melynek tagjai szép szolidaritással, lelkesen tapsolták meg szólistaként excelláló szólamtársaikat.

Maga a teljes mű persze nem szólalhat meg egy effajta diákelőadáson, csak részletei, s azok sem mindig hiánytalanul, olykor egy-egy ária csak jelzésszerűen lehet jelen. Az összkép azonban megszületik, ez kétségtelen. Érvényesül a daljáték könnyed-mesészerű hangja, hatnak a virtuóz áriák, fajsúlyt érzékeltet a cselekmény közvetlensége és természetes naivitása. Antal Mátyás színekre, karakterekre érzékenyen vezényel, kitűnően összetartva a zenekart, zamatot adva a nagy zajt csapó, törökös csinn-bumm zenéknek, és érvényesítve az osztrák-német Singspiel népiességét. Antal Mátyás legfontosabb erénye azonban az a segítő tapintat,

amellyel mindvégig rajta tartja védelmező tekintetét szólistaként kockázatot vállaló kórusénekesein, minden tempóváltást, lassítást, hangsúlyt, belépést plasztikussá téve és megkönnyítve. Keze alatt a zenekar is kedvvel és igényesen játszik. Magam a délutáni műsort néztem és hallgattam meg, s az volt az érzésem, a résztvevők számára ez az alkalom nem szolgálatként, hanem jutalomjáték gyanánt revelálódott. (Csengery Kristóf)

Zuglói Filharmonia Kamarazenekara 2013. január 20.

Zuglói Szent István Zeneház

Mintha csak a Zenekar 2013/1. számának „NKA pályázat – 2013” cikkére reflektált volna pozitív példával a Zuglói Filharmonia produkciója A Pelikánmadár című új magyar daljáték bemutatásával. A Nemzeti Kulturális Alap egyik alapvető feladatának tartja ugyanis az értékes kultúrát szerető és igénylő közönség utánpótlásának támogatását. Pontosan azt, amit Záborszky Kálmán és „csapata” már évtizedek óta elhivatottan küldetésének tekint.

A Zuglóban premierre vitt daljátékban a fiatalok művészetre nevelése több irányból is támogatott volt. A Horváth Zoltán rendezésében színre kerülő kétszer negyvenöt perces játék történetéhez Geszthy Veronika szöveggönyve Benedek Elek népmesegyűjtését használta fel, a zene alapját pedig „csak tiszta forrásból”, azaz a magyar népdalkincs kimeríthetetlen folyamából mérítette Szalai András zeneszerző. A népi hangvételt a hangszerelés is erősítette: a kamarazenekar hagyományos instrumentumait tárogató és cimbalom színesítette (ez utóbbin maga a zeneszerző „munkálkodott”). A minőségi hangzó alapanyag mellett az értékeremtéshez nagyban hozzájárultak Geresdi Zsófia képzőművészeti egyetemi hallgató jelmezei és a részben vetített díszletei által nyújtott esztétikai élmények. Kétrészes formában négyszer adták elő a mesejátékot, majd a következő héten hétfőtől péntekig naponta kétszer a daljáték óvodások részére összeállított rövidített változatát mesélték el. Magam a január 20-i, vasárnap délután háromkor kezdődő előadást láttam. Jólesően tapasztaltam, hogy a viszontagságos téli időjárás nem riasztotta el a mesére vágyó gyermekeket: a termet teljesen megtöltötték az apróságok és az őket kísérő felnőttek, és az ilyenkor szokásos izgott zsvaj – a várakozás, valamint az előadás előtti utolsó simítások izgalma – lengte be a teret.

Nem könnyű a legifjabbaknak színházi él-

ményt nyújtani, ők ugyanis a legkönyörtelebb kritikusok. Ha a történet és az előadók nem kötik le folyamatosan a figyelmüket, azt őszintén, azonnal és hangosan adják tudtára környezetüknek. Talán a legnagyobb dicséretet éppen azzal kapták az előadók, hogy ilyen kritika nem érte őket ezen a délutánon. Persze, a teljes előadói gárda mindent meg is tett a siker érdekében. Pergő és érdekes volt a szüzsé, ami kissé Maeterlinck híres meséjéhez, A kék madárhoz hasonlított. Itt is a szeretet, a bátorság, a becsületesség és a leleményesség diadaláról szólt a történet. A gőg és a makacsság pedig – ahogy a belga író művében is – e mesében is a madár elvesztését okozza. A cselekményben megjelennek a magyar népmesékből ismerős formulák is. Néhány kiragadott példa: a főhősnek három akadályon – az Ezüst-tavon, az Aranyhegyen, majd a Gyémánt folyón – kell átverekednie magát, hogy elérjen a Pelikánmadár fészkéhez; a királyfi, majd később Palkó is a szegény öreganyónak és a koldusnak nyújtott segítségért olyan jutalmakat kapnak, melyeknek később nagy hasznát veszik; a király szakácsnéja hamuba sült pogácsát tesz az útra induló Palkó tarisznyájába, akinek végre sikerül ismét megtalálni és visszahozni a csengő hangú Pelikánmadarat. A mesélő, Szerényi Béla szép magyar beszédével az előadás egyik legkiemelkedőbb teljesítményét nyújtotta. Hangja kellemesen hatott, érdekfeszítően vezette be az eseményeket, és láthatóan ő maga is éppúgy élvezte a cselekmény kibontakozását, mint hallgatói.

Színesnek találtam a zenei illusztrációt-hangszerelést – a Pelikánmadarat például a tárogató édes-bús dallamai jelképezték – és találóak voltak az elhangzott népdalok. Külön érdeme a népzenei válogatásnak, hogy szorosan kapcsolódott az óvodás-iskolás ének-zene, illetve zeneiskolás tananyaghoz. Az „Erdő, erdő” kezdetű népdalt hallva a mögöttem ülő kisfiú örömmel suttogetta édesanyjának: „Ezt tanultuk szolfézson”, és a színpadi szereplőkkel együtt énekelte a dalt. Kell-e ennél hatékonyabb nevelési eszköz ahhoz, hogy az értékes művészetek felé

terelgessük a jövő nemzedékét? Az előadás szerepeit a Szent István Király Szakközépiskola és Alapfokú Művészeti Intézményének növendékei adták elő. Való igaz, hogy mind színészi játékokon, mind énekesi teljesítményükön lehet még mit csiszolni, mégis, hihetővé tudták varázsolni a mesét, és lelkesítően hatott előadásuk a kis hallgatók számára. A szerepmegformálásban az öreg királyné és a szakácsnő kettős szerepében Jakobicz Esztert éreztem a legérettebbnek, de hasonlóan meggyőző volt az anyó szerepét alakító Somogyi Katalin, az öregasszonyt játszó Sipos Katalin, illetve Palkó szerepében Simon Gergő. A királyné szerepét megformáló Bene Róza imponáló énekesi teljesítményével tűnt ki.

A Zuglói Filharmonia Kamarazenekarának karmestere, Záborszky Kálmán nagy rutinnal irányította muzikusait, akik végig egyenletes teljesítményt nyújtottak. Az együttes kellő alázattal szolgálta a történetet: olykor illusztrálták a színpadon történeteket, olykor kiemelték egyes szereplőket, és – a daljáték zeneszerzőjének köszönhetően – többször virtuóz szólókban mutathatták meg hangszeres tudásukat. Akik a januári előadásokról lemaradtak, tavasszal még lesz alkalmuk megnézni a darabot.

(Kovács Ilona)

Győri Filharmonikus Zenekar 2013. január 27.

Művészetek Palotája, Fesztivál Színház.
Rendező: Magyar Zeneművészeti
Társaság, Művészetek Palotája

Negyedszázados jubileumát ünnepli a Magyar Zeneművészeti Társaság Mini Fesztiválja: idén huszonötödik alkalommal rendezték meg a négy hangversenyből álló, hagyományos január végi sorozatot, amely a kortárs magyar zene jelenéből és közelmúltjából származó darabok közül válogatott ösbemutatókkal és újrajátszásokkal, a külföldi kitekintést is vállalva. (A műsorfüzet végén impozáns listát olvashattunk a fesztiválon eddig elhangzott kompozíciókról – a szerzők és címek sora mind a műfajok, mind a szót kapott magyar és nem magyar alkotók vonatkozásában impozáns.) A hangsúly, akár csak a korábbi években, 2013-ban is a kamarazene kerébe került, ám a záró est, mint mindig, ezúttal is szimfonikus zenekari koncertet kínált, egyszerűen arra is alkalmas adva, hogy a kortárs magyar zene elkötelezettjei egy vidéki együttes: a Győri Filharmonikus Zenekar játékát is meghallgathassák. Hámori Máté (1983) vezényletével három ösbemutatót és

két repríz hallhattunk, ésszerű elosztásban: az első rész műsorán az először megszólaló kompozíciók szerepeltek, a másodikban azok, amelyeket korábbi találkozásokból már ismerhetett a közönség.

Huszár Lajos (1948) Scherzo és Adagio című kompozíciójáról, noha a mű a 8-as opuszszámot viseli és 1978-ban keletkezett, a műsorfüzet meglepő módon azt állítja, hogy a darab bemutatóként hangzott fel. A tételpár nyilvánvalóan a zenetörténetben régóta ismert és kedvelt lassú–gyors páros (Pavane és Galliard, rapszódiaforma stb.) archetípusának dramaturgiai ellentétével kísérletezik: azzal a másfajta logikával, amelynek szellemében a sebesen pergő bevezető zenét nyugodt pulzusú záró tétel követi. A zeneszerző, akitől az utóbbi években már többnyire konszonánsabb hangzású és harmóniavilágú műveket hallottunk, itt még – a hetvenes évek általános törekvéseinek megfelelően – karcosabb hangján szólal meg: a tételekre részlegesen a szeriális gondolkodásmód nyomja rá bélyegét. A Scherzót szigorú kezdet jellemzi feszes ritmusokkal, izgatott, szűk járású dallamokkal, sűrű vonós faktúrával, amelyet ütök tagolnak–központosznak (a művet tizenegy vonós és két ütős játssza). Az Adagióban eleinte sok az álló, hosszú hang és glissando – lényegében e kettőből építkezik a tétel kezdete –, azután azonban megmozdul a zene, izgatottá válik, besűrűsödik a ritmusa. Szuggesztív, jól megírt opust hallottunk, amely szerzőjét éppúgy hitelesen képviseli, mint a kort, amelyben keletkezett.

Madarász Iván mezzoszopránra, gyermekszopránra és szimfonikus zenekarra komponált kantátája, a Qui venit a mise-ordinárium Benedictus-tételéből ismert latin szövegrészlet (Benedictus qui venit in nomine Domini – áldott, aki jön az Úr nevében) címként való felhasználása ellenére nem liturgikus, sőt nem is vallásos mű. Bereményi Géza verse, a Szülés a kiindulópont és inspirációforrás, ez adott ihletet a zeneszerzőnek, aki kompozíciójában a szülés természetes folyamatát ábrázoló költeménnyel ellentétben inkább a világrajövetel misztikus élményét mutatja be. A mezzoszoprán szóló Wiedemann Bernadett hangján szuggesztíven jelenítette meg a szülés aktusának szenvedéssel és félelemmel teli, küzdelmes részét, a Dinyés Anna által megszólaltatott gyermekhang pedig az érkező lény lelkének tisztaságát idézte elénk meggyőzően. A kantáta szabad tizenkétfokúságot sejtető, szuverén kortársi hangot üt meg, rendkívül eseménydús, indulatgazdag, drámai zene, melyben a zeneszerző úgy ütközteti a nyers

ábrázolásmódot a transzcendens emelkedettséggel, ahogyan magában a szülésben is keveredik a biológiai folyamat hús-vér valósága, meg az a titokzatosság és emelkedettség, amelynek hangulata egy ember földi útjának kezdetét lengi körül. A kompozíció befejezésének dátuma a partitúra szerint 2012. december 2.

Hollós Máté mintegy tízperces, új szimfonikus alkotása, a (szintén 2012-ben keletkezett) Grandsemble a címben szereplő játékos mozaikszóval a kortárs zene világában oly jellemző kamaraegyüttes (az ensemble) és a szimfonikus nagyzenekar kombinációjára utal. Lírai, már-már tonális hegedűdallammal indul a tétel amelyben fontos szerepet játszik a szólamcsoportok egymással folytatott párbeszéde, az ütők (különösen a timpani) drámai központozása, a szólamok sűrű szövése – no meg az a komolyság és felelősségtudat, amely a bartóki dikció felsejlő emlékével megerősítve, a kortárs magyar zeneszerzők jelentős része számára még ma is sok mindenben inspiráló, nagy zeneszerző-előd emlékét idézi. Hollósnak az utóbbi időben nem ez az első műve, amely mögött a bartóki ihletést érzem munkálni: az átértelmezve megszólaló bartóki hangvétel már az őszi Korunk Zenéje fesztiválon bemutatott, kétbrácsás–zenekaros *Viola contro violenza* esetében is fontosnak bizonyult.

Az ösbemutatókat Hámori Máté korrekt betanításban vezényelte, tárgyilagos mozdulatokkal, karaktergazdagságra és szuggesztivitásra törekedve, a Győri Filharmonikus Zenekar pedig tudása javát adva, lelkesen vett részt a munkában. A második részben megszólalt két régebbi kompozíció közül az első, Kocsár Miklós Elégiája (1985) fagotszólohoz társít vonóskart, hárfát, csembalót és ütöket. A mű egyik fő élménye egyfelől a „hüros-ütős” hangszerelés és a csembaló különös, részben régies, részben nagyon is 20. századi (távolról persze sokakat Bartókra is emlékeztető) színvilága, másfelől a szenvedélyesen deklamáló fagotszólam beszélő, ágáló, izgatottan magyarázó karaktere: Lakatos György teljes odaadással, sokszínű hangon, virtuózan és jelentős atmoszférateremtő erővel játszotta. A zeneszerző halálának 50. évfordulója előtt tisztelgve a Magyar Zeneművészeti Társaság Lajtha László művével zárta a zenekari hangversenyt és egyben a 25. Mini Fesztivált. A 7. szimfónia az életmű egyik kulcsfontosságú darabja, hiszen Lajtha az 1956-os forradalomnak állít emléket ebben az 1957-es keltezésű műben, amely záró gesztusként a magyar Himnusz kezdősrát idézi. A művet 1958 tavaszán először Párizsban

mutatták be, s az előadásról megjelent cikkek szerzői olyannyira értették a darab üzenetét, hogy a külföldi fogadtatás miatt Lajthának itthon rendőrségi kihallgatáson kellett megjelenenie. Hámori Máté jól összefogta a Győri Filharmonikusok együttesét, amely a mű drámaiságára fogékonyan közelített Lajtha partitúrájához. Előadásuk felszínre hozta Lajtha tragikus hangjának a Sosztakovicséval rokon színeit-vonásait (nem tudom, a szerző, ha élne, örülne-e ennek az észrevételnek...): étellel telt meg a sűrű, sötét vonós tónus, személyes gesztusként hatottak a fafúvós szólók panaszai, a sors kérlelhetetlenségét szimbolizálták a fenyegető rézfúvós kórusok, valamint az izgatótt ütők – és mindvégig fontos kiegészítő színnel járult hozzá a mű hangulati összehatásához a szaxofon. Lajtha László 7. (Forradalmi) szimfóniája érvényes előadásban szólalt meg a Győri Filharmonikus Zenekar koncertjén. *(Csengery Kristóf)*

Szegedi Szimfonikus Zenekar 2013. február 2.

A „Szimfonikus felfedezések” októbertől áprilisiig tartó mini-sorozatának meghirdetett harmadik, ténylegesen realizálódottként második előadása az „Európai mozaik” keretében a „Francia kapcsolatok” címet kapta. Tetszetős program alakult ki, amely tartalmazott koncerttermekben otthonos művet (Bizet: Az arles-i lány – II. szvit), ritkaságot (Dupré: g-moll szimfónia orgonára és zenekarra), s ezekkel jól harmonizáló magyar kompozíciót (Lajtha László: Mise fríg hangnemben). A Dupré-darabban Kováts Péter működött közre, aki úgyszintén „francia kapcsolatok”-kal rendelkező művész (nemcsak zeneakadémiai diplomával rendelkezik, hanem francia főiskolákon járt improvizáció tanszakra, miközben két város templomaiban teljesített templomi szolgálatot, majd döntőse lett 2007-ben a Párizsi Nemzetközi Orgonaversenynek). Jelentős közönség-érdeklődésről ezúttal sincs módomban beszámolni, jóllehet, a műsoron szereplő művek már önmagukban is figyelemre méltóak. Tegyük hozzá: közülük kettő „évfordulós” aktualitású, hiszen idén (éppen két héttel e hangverseny után) emlékezünk meg Lajtha László halálának 50. évfordulójáról, s idén van Bizet születésének 175. évfordulója. Az Ernest Guiraud által összeállított II. szvit változatos lehetőségeket kínál a zenekari szólisták és szólamok felkészültségének és nem utolsósorban zeneiségének megmutatásához. Ezúttal azonban korántsem azonos

eséllyel indultak a játékosok, ugyanis a karmester különböző mértékű figyelemben részesítette őket. Központi (karmesteri) irányítás, megtervezett folyamat-vezetés híján viszont a leginvenciózusabb „öntevekeny” hangszeres megoldások sem tudtak szervesen beleilleszkedni a ténylegesen megszólaló hangzásba.

Már a koncert kezdetén nyilvánvalóvá vált: Gyüdi Sándor rendkívüli figyelmet szentel a pregnáns összjátéknak, ami azonban ilyen módon kétélű eszközzé vált. Eredményesen törekedett a pontos indításokra, az viszont a lelkiismeretes próbafolyamatok eredménye, hogy a muzikusok akkor is próbáltak folyamatokban gondolkodni, amikor egy-egy formarész indítása „szögletesre”, darabosra sikeredett. Mozdulataival elsősorban tempót tartott, intései főként a rezeseknek szóltak. Mostoha sors leginkább a vonóskarnak jutott, s hogy a szólamok kidolgozottan szólaltak meg, az leginkább az összeszokott szólam-munka és az egyéni igyekezet számlájára írható. Néha bántóan nélkülöztük az odafordulás gesztusát (s fokozottan hiányolhatták ezt a vonósok!), ami minden bizonynyal – kevés többlet-energia ráfordításával – összefogottabb, vagy folyamatosabban építkező tételek létrejöttét eredményezte volna. A műsor további részében is szembeötlő volt, hogy Gyüdi nem él azzal a karmester kivételes helyzetéből adódó joggal és lehetőséggel, hogy folyamatosan irányítsa a kialakuló dinamikai arányokat. Zenekari játékos önmagától nem tehet többet, mint hogy követi a szólamában található utasításokat – de egy-egy dinamikai jelzés „holdudvara” jelentős lehet; nem is szólva arról, hogy más jellegű és hatású egy-egy dinamikai szint, ha vonósok vagy fúvósok szólaltatják meg. Erre a dinamikai „finomhangolásra” a karmester nem vállalkozott – kárpótlásként zenei tablókban gondolkodva jelenített meg programmal ellátott illetve program nélküli zsánereket, karaktereket. Ebből adódóan, néha erőtlennek, vagy legalábbis kevésbé meggyőző hatottak vonós-frázisok, olyankor is, amikor egy-egy szólam technikai kidolgozottságára aligha lehetett panasz. Mindazonáltal hallottunk sok szépen megformált, tematikus rangú anyagot a vonósoktól is, továbbá kamarazenei érzékenységgel megformált részleteket a fafúvósoktól (a Dupré-műben elsősorban az oboistától). A karmester feladata lenne az is, hogy a megtervezett-megformált szegmensekből való építkezést valamennyi szólamtól megkövetelje, s nemcsak tematikus jelentőségű szakaszokban (hallottunk néhány kirívóan esetlegesnek tűnő piccolo-motívumot).

Mint a hangverseny előtti „Előhang”-beszélgetésből kiderült, érthető, hogy Dupré kompozíciója ritkán csendül fel; más-más orgonákon külön művészet egyedi regisztrációval létrehozni hasonló hangzást, mint amit az orgonaművész-zeneszerző az általa használt instrumentumokra megálmodott. A francia orgonista-iskola neveltjének is tekinthető Kováts Péter közreműködésével élménytadó előadásban ismerhettük meg a színgazdag kompozíciót.

Ugyancsak az „Előhang”-beszélgetésből derült ki: Gyüdi Sándor tudatosan törekszik arra, hogy olyan műsört állítson össze a zenekar MüPa-beli szerepléséhez, amelynek megszólaltatására – megfelelő hangversenyterem híján – Szegeden nem lenne lehetőségük. A zenekar szempontjából rendkívül hasznos ez a szemlélet, hiszen ha repertoár bővítésről nem is beszélhetünk az egyetlen alkalommal műsorra tűzött darabok esetén, a gyakorló-szintű irodalomismeret bővítése semmivel sem pótolható.

A Lajtha-mise tolmácsolásában a Vaszy Viktor Kórus vett részt. Az est második részében kiderült: oratorikus művek esetében Gyüdi Sándor sokkal inkább karigazgató, mint karmester. Összehasonlíthatatlanul informatívabbak, instrukciókban gazdagabbak azok a mozdulatai, amelyekkel énekeiseihez fordul. A kórus hangzása tónusában egységes, szövegmondása természetes, jól érthető. Ez az interpretáció éreztetni tudta a Lajtha-mű őszinte áhítatát, s csak sajnálni lehet, hogy minél többszöri ismételt megszólaltatására nincs lehetősége az előadógárdának. *(Fittler Katalin)*

MÁV Szimfonikus Zenekar 2013. február 3.

Művészetek Palotája, Bartók Béla Nemzeti Hangversenyterem. Rendező: Művészetek Palotája, Budapesti Fesztiválzenekar

Nem vagyok nagy híve a zenei maratonoknak: bár tudom, hogy ez a manapság divatozó hangversenyforma új közönségrétegek toborzására alkalmas, aggályosnak érzem a jelenségben rejlő megalomániát, a mennyiségi tényező egyeduralmát, a „ki bírja tovább” üres versenyszerűségét. A Budapesti Fesztiválzenekar maratonjait azonban kivételnek érzem, hiszen itt minden órában más és más zenekar, illetve kamarazenei csoport váltja egymást, tehát nem a művészek kérkednek az állóképességükkel, a közönség pedig kedvére mazsolázhat: ha úgy tartja jónak, két koncert után egy harmadikat kihagyhat, majd egy negyediket meghallgathat – és így tovább. Olyanok a BFZ

maratonjai, mint a reprodukciós albumok egy nagy alkotó képeiről vagy szobrairól: ki-ki tetszése szerint lapozgathat bennük. És még valami tetszik ebben a hét éve zajló hagyományban: az összefogás gesztusa. Itt kora délelőttől késő estig a zeneélet sok szereplője egyet akar, és megférnek egymással olyan zenekarok is, amelyek egymás riválisai, sőt olykor nincsenek is a legjobb viszonyban egymással. A Bartók Béla életművének szentelt idej maratonon például fellépett a Nemzeti Filharmonikusok együttese Kocsis Zoltán vezényletével – és ezt a tényt a koncertközönség mindkét együttes, a meghívó és a meghívást elfogadó részéről egyaránt szép és tiszteletre méltó gesztusnak tekinthette: békés és termékeny lépésnek egymás felé, az egyik legnagyobb magyar zeneszerző művészetének védőszárnyai alatt.

Magam két koncertet hallgattam meg az idej Bartók-maratonon: a Fesztivál Színházban a délelőtti Mikrokozmosz-válogatást, kiváló zeneiskolás növendékek szívet melengető részvételével, előtte pedig a nyitókoncertet, a MÁV Szimfonikusok műsorát. Be kell valanom, szurkolója vagyok a MÁV-együttesnek, elfogultan hallgatom koncertjeiket – nemcsak a megmaradásért izgulva (bár e téren, ha jól tudom, jelenleg nincs félnivaló), de az utóbbi években nagyon szépen fejlődő, rokonszenves együttes jobb és még jobb teljesítményeiért is szívből szorítva. Takács-Nagy Gábor remek munkát végzett két évadon át a zenekarral, s most, őutána egy másik remek vonós és elhivatott karmester folytatja mindezt: Csaba Péter, akinek koncertjein csak lényegre törő zenélés van, unalom, üresjárat nincs soha. Most két művet adtak elő, frappáns módon az alkotói pálya elejét és végét jelölve meg a választással: bevezetőül a fiatal Hegedűversenyt (Sz. 36, BB 48/a – 1907/08) hallottuk a még fiatal, de már korántsem bemutatásra szoruló, kiemelkedő képességű szólista, Banda Ádám közreműködésével, majd az amerikai emigrációban keletkezett Concerto (Sz. 116, BB 123 – 1943) következett.

A fiatalkori versenymű nyitótételében (Andante sostenuto) a hegedű magánszólama karcú, éneklő hangon indított: Banda Ádám a zene hajlamaihoz híven érzékeltette a vágyódó dallamok wagneri végtelenségét és lírával elegyedő szenvedélyét. Érzékenyen, árnyaltan, deklamáló-gesztikus felfogásban játszott, közvetítve a zenéből áradó kifinomultságot és sebezhetőséget, a fiatal Bartók szerelmi költészetének idealizmusát. A zenekar Csaba Péter tapintatos irányításával kitűnően kísért: a telt, puha hangzás

nem nélkülözötte a zengést és a fényt, érvényesült a szólamszövet magasrendű kontrapunktikus logikája. A fiatal Hegedűverseny által az előadónak felkínált egyik nagy lehetőség, hogy a szólista anélkül, hogy a művön bárminemű erőszakot tenne, a két tételben két teljesen eltérő hangkaraktert és zenei magatartásformát mutathat be. Megragadta az alkalmat Banda Ádám is, és a második tételhez érve már sokkal karcosabb hangon hegedült, markáns ritmusokkal, indulatos hangsúlyokkal és dinamikus dallamformálással. Erős sodra volt zenélésének, amely a nyitótételben tapasztaltakhoz hasonlóan a karmesterrel és a zenekarral teljes összhangban szolgálta a tétel érvényesülését. Méltó előadásban hangzott fel a fiatal Hegedűverseny, ez a még ma is ritkán hallható darab, meleg fogadtatásra találva.

Nem akarok igazságtalan lenni a kitűnő Banda Ádámmal szemben: nem az ő teljesítményének lekicsinyléseként, hanem a szünet nélküli koncert második felében hallott produkció iránti nagybecsülés szellemében mondom, hogy e délelőtti egy óra igazi, nagy ajándéka a Concerto nem várt mértékben remek tolmácsolása volt. Az öt tételt hallgatva nem akartam elhinni, hogy a pódiumon a MÁV Szimfonikusok, Budapest egyik elismert, feltörekvő, de mégsem első vonalbeli együttese játszik – a mű olyan szuggesztíven és olyan imponáló kidolgozottsággal hangzott fel. Színekben bővelkedő, lágy balladai indítás adta meg az Introduzione kezdetének rangját, majd a gyors részbe vezető átmenet figyelemreméltón feszült és drámai alakot öltött. A tétel főszakaszát a zenei beszéd erős sodrása, tartás és indulatgazdagság jellemezte – de egyszerűen karaktergazdagság is, amely minden átmeneti ellágyulás lírai szigetének megteremtette a maga tónusokban és dinamikai árnyalatokban manifesztálódó zenei mikroklímáját. Igazán jók voltak a zenészek: magvas vonóskar, csillámló színeket kikeverő fafúvók, aranylón zengő rezek. A Giuoco delle coppie rugalmasan, lélegző előadásban hangzott fel, ismét csak sok színnel és életteli hangsúllyal, jobbnál jobb egyéni és kamarazenei teljesítményekkel (fagott, oboa, klarinét, rézfúvók). Az Elegia Csaba Péter megformálásában nem nélkülözötte a tétel jellegzetes „Könnyek tava” atmoszféráját; az Intermezzo interrotto bensőséges honvagyhangjába ékelődő közjáték éppen olyan nyersen-durván hatott, amilyen karaktert ez a karikatúraszzerű részlet megérdemel. Végül a finálé legnagyobb erényének a zenélés ereje és szenvedélye

mellett és ellenére érvényesülő tudatos építkezés jelenlétét éreztem. Brávó, MÁV Szimfonikusok, brávó, Csaba Péter!

(Csengery Kristóf)

Óbudai Danubia Zenekar 2013. február 16.

Érdekes műsort kínált a „Danubia + Nemzeti bérlet” második, „gyerekeknek és felnőtteknek” meghirdetett matinékonzertje. Az éjszaka zenéi témakör kimeríthetetlenül gazdag, s ebből sikerült olyan programot összeállítani, amely bármely korosztály érdeklődésére számot tarthatott – annál is inkább, mivel a moderátor Eckhardt Gábor vetített képi illusztrációk gazdag változatosságával színesítette összekötő- illetve átvezető szövegeit.

Programok tervezése mindig kényes feladat, hiszen voltaképp csak a gyakorlatban vizsgáznak az elképzelések, rendezőelvek. Ezúttal a hangzás-folyam sokkal meggyőzőbb visszaigazolást adott, mint a kinyomtatott program, s ebben része volt az ügyes átvezetéseknek is.

A Danubia rendszeres hallgatótábora „belakta” a Nemzeti Színház nézőterét, alkalmazkodva az akusztikai környezethez. Ebből következően, élményváró attitűddel érkezik, alacsonyra állítva igényességének a mércéjét. Örül Mozart örökzöldjének, a Kis éji zenének, s talán nem is veszi észre, hogy nem a ténylegesen felcsendülő hangzásnak, hanem az ismert mű újra-élésének. A varázsfuvola két részletét követően szívesen vállalkozik időutazásra, melynek során Muszorgszkij boszorkányszombatjába kap bepillantást (Éj a kopár hegyen). A koncert második részének kiindulópontja ismét Mozart volt: A varázsfuvola nyitánya után az Éj királynője II. felvonásbeli áriáját hallottuk Kolonits Klára tolmácsolásában. Ezúttal még távolabbi időből érkezett a folytatás: Bella Máté diplomamunkája következett, Az éj monológja. A legifjabb zeneszerző-nemzedék kiválósága (*1985), a 2010-ben Junior Prima díjas komponista pályakezdésének sajátossága, hogy zenekari művei rendre előadókra találnak. Az éj monológiát több együttes is műsorra tűzte; a diploma-koncerten a Liszt Ferenc Zeneművészeti Egyetem zenekara játszotta, később Gergye Krisztián performanszaként a Fugában került közönség elé, hallhattuk a Korunk Zenéje sorozaton vendégszereplő Savaria Szimfonikus Zenekartól, most pedig az Óbudai Danubia Zenekartól. Az egészen kivételes képességű énekes szólistát igénylő kompozíció népszerűsítésében oroszlanr-

sze van Philipp Györgynek, aki fantasztikus teljesítménnyel kápráztatja el a hallgatóságot. A szerző az Éjt kétneműként jeleníti meg, ennek megfelelően szólamát speciális hangú adottságokkal rendelkező énekesre bízza, aki egyszemélyben kontratenor, falzett és bariton. Miközben elismeréssel adózunk Philipp Györgynek, a felfokozott figyelem légkörében értő befogadóivá váltunk a kortárs-kompozíciónak. Még az is, aki idegenkedik a legújabb zenei terméstől, kénytelen volt feladni távolságtartását; az érthető szövegmondás önmagában is biztosította a tájékozódást, s nyilvánvalóvá vált: mind a vokális megjelenítés, mind annak atmoszférateremtő zenekari környezete a gondolatiság kifejezését szolgálta. A szokatlan, a különleges ezúttal élménnyé vált! A jelenlévők minden bizonnyal egy életre megtanulták Bella Máté nevét.

Gounod Faustjából a Walpurgis éj látomását követően Mendelssohn Szentivánéji álombeli Nászindulójával csendült ki a műsor.

A Danubia Zenekart rendszeresen vezénylő Silló István szokásosan „lekísérte” a műveket; az összeszokottság sem menti, hogy nincsenek „aktuális”, az ott-és-akkor kialakuló hangzást befolyásolni szándékozó mozdulatai. Mint aki előre tudja, hogy muzsikusai külön inspirálás nélkül is tudásuk legjavát adják. Ez általában így van – ezúttal elsősorban Balog Evelinnek lehetünk hálásak megannyi gyönyörű fuvola-szólójáért. De elkelt volna a fokozott igényesség a Kis éji zenében (kiváltképp a Menuetto triószakaszában), és érzékenyebb kíséretet érdemelt volna Kolonits Klára is az Éj királynője két áriájában, amelyeket technikai perfekcióval szólaltatott meg.

A zenekar számára kétségkívül a Bella-mű volt a kihívás – de magasabb elvárással minden bizonnyal még kidolgozottabb, egyenletesebb színvonalú produkcióra is futotta volna erejükből, tehetségükből. De így is egy változatos, hangulatos hangverseny élményével gazdagították több-generációs hallgatóságukat. *(Fittler Katalin)*

MÁV Szimfonikus Zenekar 2013. február 22.

Van olyan vélekedés, mely szerint „már az első hangokkal eldől, milyen lesz a koncert”. Nos, a péntek este, majd szombat délelőtt megrendezett Brahms-Schumann program kétségkívül ezek közé tartozott. A Lukács Miklós- és a Varga László-bérlét közönsége egészen kivételes élményhez jutott.

Először voltam tanúja a MÁV Szimfonikus Zenekar és Csaba Péter közös produkciójá-

nak, aki 2012 óta vezető karmestere és művészeti vezetője az együttesnek. Nagy várakozással készültem (ez magában rejtette a csak részben indokolt csalódás veszélyét!) – és még nagyobb örömmel távoztam az előadás végén az Olasz Kultúrintézetből. Mint az ismertetőből megtudtuk, ezúttal éppen 100. alkalommal játszotta Brahms B-dúr zongoraversenyének magánszólamát Frankl Péter – ehhez a jubileumhoz is méltó volt az előadás koncepciója. Igen, elsősorban a koncepció, hiszen a szólista rendelkezésére álló hangszer kifejezési lehetőségei igencsak behatároltak – de hogy értő kezek mit tudnak kihozni a lestrapált instrumentumból, annak is ékes példáját hallhattuk. Egy-egy interpretáció hitelét több szempontból közelíthetjük meg: a mű felől, s a közönség felől. Tehát, hogy van-e közvetíteni való elképzelése/mondanivalója az előadógárdának a kompozícióról, s továbbítani tudja-e a hallgatóságának. Már az első hangokat követően eldől: itt minden „méretarányosra” tervezett. Távlatos hangzás sejtette a ciklus nagyformátumát, s ennek megfelelően, fajsúlyos hangokból építkezett a zenei folyamat. Ívek feszültek (témákban és melodikus dallamfordulatokban egyaránt), biztonságos volt a tételek nagyformáinak a statikája, ugyanakkor a plasztikus tagolásnak köszönhetően mindegyre rácsodálkozhattunk a gyönyörködtető ornamensekre, arabeszkekre is. A folyamatok megtervezett feszültség-görbéje egyszerre volt lenyűgöző és magávalragadó. Sokdimenziós tere, holdudvara volt az egyes dinamikai jeleket életre keltő hangzásoknak, s ami legalább ilyen fontos: a mindig valahonnan-valahová tartó hangvonulatokat sohasem zavarta markírozás-okozta feszültségcsökkenés.

Afféle katedrálisok korát idéző zenei építkezés tanúi lehetünk. Az esszenciális zenélés szándéka akkor is erőteljesen érződött, amikor valamely frázis megszólaltatása nem sikeredett ideálisra, netán az intonáció csorbult ki. A kompozícióhoz való hűséget a dimenziójának érzékeltetésével biztosította az együttes, s kétségkívül inspiráló lehetett számukra Frankl Péter muzsikálása. Mert itt a zongorázás csupán felszíni megjelenítése volt annak a struktúraépítő szándéknak, amely a szólistával szinte feledtette a játszánivaló tényleges nehézségét (úgy technikaiilag, mint fizikai igénybevételt illetően). Frankl teljesítményének különlegességét az adta, hogy a műegész átgondolt ismeretében már-már magától értetődőként tudta közvetíteni (értsd, könnyen átélhetővé tenni) a formátumából adódóan nemritkán le-

taglózónak, fárasztónak érzett kompozíciót. A nyitótétel meglepő élményét követően fokozatosan alakult ki a hallgatóban a részletekre (is) figyelés attitűdje. Feltűnt például, hogy hosszabb szünet után nem „belépnek” a korábban szünetelő hangszerek/szólamok, hanem „csatlakoznak”, beilleszkednek a születőben lévő hangzás-egészbe. Történt ez nem egyszer s nem kétszer, hanem, mondhatni, rendszerességgel. A zenében-élés folyamatának töretlenségét bizonyítja ez, s vélhetően épp ennek a koncentrátságnak köszönhető, hogy még a kevésbé sikerülten megoldott részletek esetében is oly erős volt a szándék érzetése, hogy a hallgatói figyelem jótékonyan átsiklott a „karcos”, vagy épp intonációsán „kicsorbult” hangokon.

A III. tételtől érezhetően megfáradt az együttes; maradt a szándék, a lendület, de a kivitelezésre szánt műgond, a jelenlét intenzitása csökkent – mintha kicsit belefáradtak volna a születő szépség élményébe.

Schumann II. szimfóniájában karmester és együttese kapcsolatának a „titkait” próbáltam keresni. Csaba Péter nem eljátszatni akar egy-egy művet, hanem megszólaltatni. Ezzel a hozzáállással óhatatlanul is az egész kialakulásában való aktív részvételre inspirálja muzsikusait. Gyakorló muzsikus múltjából pedig nagy biztonsággal tudja, mikor-mit kell kérni, s mit kell – saját megformálással megvalósítatva – ráhagyni a játékosokra. Nem a közönségnek vezényel, nem „láttatja” a zenei történéseket, hanem mindig előhívni szándékozik. Energikusan végigéli a tételeket, s közben mindkét kezével megannyi aktuális információt ad.

Romantikus est tanúi lehetünk, a szó legnemesebb értelmében. *(Fittler Katalin)*

Duna Szimfonikus Zenekar 2013. február 22.

Mit tehet egy zenekar, ha szeretné egy kissé megpaskolni maga körül az élet hullámain? Például rendezhet zeneszerzőversenyt. Ezt tette a Duna Szimfonikus zenekar is. No de a zeneszerzőverseny költséges mulatság! – hangozhat az ellenvetés. Nem feltétlenül. Dunáék történetesen nagy összegű díjak helyett csupán azt ígérték a legjobbaknak, hogy művük megszólal majd az együttes koncertjein. És lám, ennyi elég is volt: a mai ínséges-válságos időkben, mikor kevés a megrendelés, egy fiatal komponista azt is örömmel fogadja, ha a zenéje közönség előtt elhangozhat, és utána a jelenlévők özszeütik a tenyerüket.

A verseny első díjasa, Sándor László Qua habitas, Domine? címmel komponált zene-

kari művet. A kompozíció elején akkordokat, hangsávokat hallunk, ezeket gyors, sűrű finommozgások színezik és tagolják, majd lassan eluralkodnak az utóbbiak, a zene megtelik lendülettel és étellel. Nagy pátosz, nagy hangerő kíséri a végkifejletet: a hangfelhőt kitöltő csicsérgés hallatán madarakra gondolunk, és felködlik Olivier Messiaen művészetének emléke. (Szándékos utalás? Vagy csak ösztönös vonzódás egy hangzásideálhoz?) És még valami fontos: a kompozíció végén lassan, fokozatosan megszületik és kitisztul a tonalitás – a darab befejezése után a hallgató akár dúdolhatja is magában a finalist, az alaphangot. Szép, hatásos, ígéretes darab a *Qua habitas, Domine?*, amely nem tagadja meg korát, de a hagyományokkal is kapcsolatot tart. (A cím evangéliumi idézet: a tanítványok kérdezik Jézust, hol lakik, s ő így felel: jöjjetek, nézzétek meg!)

A koncertnek „A trombiták mennybemenetele” címet adták a szervezők, ezzel utalván a műsor második számára, Johann Nepomuk Hummel Esz-dúr trombitaversenyére, amelyet Tarkóvi Gábor, a Berliini Filharmonikusok szólótrombitása adott elő. Nagyszerű hangszeres virtuóz és kiváló muzsikos ő – vele a világszínvonal jött el ezen az estén a Duna Palotába. A nyitótételben megcsodálhattuk szép, fényesen zengő, éneklő hangját és érzékeny dallamformálását, a lassú tételben lágy ékítményekkel díszítette a hosszú hangokat, a fináléban pedig pergő ritmussal, feszesen és délcegen játszott, kissé indulószerűen értelmezve a gyors zenét. Ráadásként először Vivaldi F-dúr oboaversenyének Grave tételét hallottuk tőle, majd a kitarító tapsra adott válaszként szólólista és zenekar megismételte a Hummel-versenymű fináléját.

A Duna Szimfonikusok karmestere, Deák András vezényelt ezen az estén. Betanításában a zenekar igyekezettel és szuggesztíven tolmácsolta Sándor László kompozícióját, és a Hummel-concerto kísérete is többnyire korrekt kivitelezésben szólalt meg. A hangverseny nagy feladata azonban az együttes számára kétségkívül a szünet után következett. Dvořák 8. szimfóniája népszerű sikerdarab (mint az est műsorvezetője, Zelinka Tamás elmondta, a zeneszerző annak idején, Budapesten járva a mai Duna Palota épületében, a hajdani Pesti Kaszinóban is fellépett), az igényes partitúra előadása azonban kényes feladat, sok benne a bukta. A négy tétel előadását egy mindvégig érvényesülő kettősséggel jellemezhetem: a forte dinamikájú, nagy tuttik telt hangzással, gazdagon szóltak, a piano előírású sza-

kaszkokban azonban a vonóskar gyakran játszott sápadtan, fakón, és az intonáció is sűrűn hagyott kívánnivalót maga után. Ennek megfelelően a leginkább kiegyenlített benyomást a finálé tolmácsolása keltette (bár a bevezető trombitafanfárok sajnos keményen szólaltak meg), a legproblematicusabbnak pedig a második tétel, a kásás hangzású, tétova, széteső Adagio bizonyult. Mindazonáltal a színvonal-ingadozások ellenére az előadás összeállt, a mű megszólalt – ezután kellett volna még három-négy koncerten eljátszani (persze megfelelő számú újabb próbával), hogy a hangzásszövet kitisztuljon, a karakterek határozottabbá váljanak és a közös játék összerendeződjék.

(Csengery Kristóf)

Nemzeti Filharmonikusok 2013. február 28.

Vannak hangversenyek, amelyeknek adnak címet a szervezők, és vannak mások, amelyeknek nem adnak. Akadnak továbbá olyan koncertek is, amelyek éppenséggel viselhetnének valamely egységesítő feliratot, de a rendező, talán a túlzott didaxistól félve, mégsem nevezi nevén a gyereket. Úgyis mindenki rájön, miről van szó... Ez utóbbi csoportba sorolnám a Nemzeti Filharmonikusok legutóbbi estjét, amely bízást viselhetne volna a Bécs arcai címet is. Két színpadi mű zenekari szvitváltozata, egy versenymű, meg egy csokorra való tánc adott ízelítőt abból, milyen sokféleképpen látták és ábrázolták a világot a 18., 19. és 20. század szerzői a zenetörténet talán legfontosabb városában, Bécsben.

Roberto Minczuk brazil karmester (1967) vezényletével először Erich Wolfgang Korngold Sok hűhó semmiért című szvitjét hallottuk. A Shakespeare-vígjáték kísérőzenéből összeállított tételsor mozgékony kiszenekarra íródott, a „kevés hangszer – sok szín” elv képviselőjében, finoman kidolgozott vonós szólásokkal, fénylő-karcsú fúvós dallamokkal, gazdag ütős apparátussal, mely e hangszertípusnak ezúttal elsősorban csilingelő jellegét volt hivatott előtérbe állítani (triangulum, xilofon), s végül, a „modern hangzás” jegyében egy zongorával és egy harmóniummal. Érdekes, sőt mulatságos tulajdonsága a rangos, de mégsem első vonalbeli szerzőknek (amilyen Korngold is) az a „stílárius gyűjtőszendevély” vagy összefoglaló tendencia, amelynek szellemében hangvételükkel, stílusukkal hol ezt, hol azt a pályatársukat idézik meg. Így Korngoldnál a 2. tétel a maga lágy érzelmességével Richard Strausst juttatja

eszünkbe, a 3. a maga fanyar indulóhangjával Mahlerre utal. Ahol pedig a legtarkább színkeveredést mutatja a tétel spektruma, és ettől az összhatás gyakorlatilag felismerhetlenné válik, ott felsőhajthatunk: ez igazi, hamisítatlan Korngold! Roberto Minczuk, aki a koncert későbbi szakaszában egészen kiemelkedő pillanatokkal is megajándékozta a közönséget, itt egyelőre csupán biztos kezű, jó ízlésű szakembernek bizonyult: azt segítette felszínre a remekül megírt tételekből, ami legfontosabb tulajdonságuk – a választékosságot, színgazdagságot, eleganciát. Mozart C-dúr zongoraversenyének (K. 503) szólóját francia vendégművész, Pascal Rogé (1951) adta elő. A hatvanas éveiben járó muzsikos pontosan, kidolgozottan és minden túlzástól mentesen játszotta a Figaro és a Don Giovanni közötti alkotókorszakot képviselő (a Prágai szimfóniával egyívású) darabot. Egzakt billentés, kellemesen „társalgó” karakterek, korrekt megmunkálású szólások – csupán a jelentőség atmoszféráját kellett hiányolnunk, az azonban isteni adomány, nem tanulható.

Roberto Minczuk és a Nemzeti Filharmonikusok igazi kibontakozásának ideje a szünet után következett el. Az első részben még úgy éreztem, a brazil karmester megbízható B-kategóriás muzsikos, akitől a folyamatok pontos levezetését várhatjuk, élményt nem. Richard Strauss Rózsalovagszvitjében azonban a karakterek kivirágoztak pálcája alatt. Élt és hatott a sok tempólevezetés, lassítás és gyorsítás, indulatot közvetítettek a hangsúlyok, vágyat és nosztalgiát a színek – a vezénylés egészét kreativitás, fölényes tudás és a tartalmak teljes átélése jellemezte. A zenekar is legjobb formájában játszott, örömmel követve a vendéget: a bevezetésben erőteljesen harsantak a kürtök, később meleg, barna tónussal szólaltak meg a mélyvonósok, s a magas fafúvók különös, nem e világi fénye csillámlott az ezüst rózsa átadását kísérő harmóniakon. És közben mindvégig zsongított és ringatott minket a bécsi keringő, a város zenei védjegye, amely lejtésével át meg átjárja a Rózsalovag-szvit zenéjét. Ez vezetett át a műsor befejező részéhez, az ifj. Johann Strauss műveiből – két keringőből és két polkából – összeállított, négyteteles kompozícióhoz, amelyben felszabadultság és öröm, báj és kecsesség uralta Roberto Minczuk és a tudása legjavát adó Nemzeti Filharmonikusok együttműködését. Ráadásként még egy remekbeszabott Pizzicato-polkát kaptunk ajándékba – egy sokatmondón tartalmaz és hallatlanul élvezetes est végén. (Csengery Kristóf)

Flesch iskola 3/II. rész

Henry Roth „Az utolsó interjú” című írásának folytatása, amely a *The Strad* 1988. szeptemberi számában jelent meg

A fiatal Szeryngre kezdetben olyan begedűsök gyakoroltak mély benyomást, mint Huberman, Kubelik, Vasa Přiboda és Enescu. Megtanulta tőlük, hogy begedülni többféleképpen lehet. Annak ellenére, hogy rendkívül tisztelte és csodálta Flesch-t, az ő „csodálatos pedagógiai tudományát”, Szeryng nem volt megelégedve a saját játékaival, nemcsak zenei, de begedűtechnikai szempontból sem. Miután befejezte tanulmányait Fleschnél, Brahms begedűversenyét játszotta a Varsói Füllharmónikusokkal, Georgescu vezényletével. Még nem volt tizenöt éves, amikor sor került bemutatkozó hangversenyére Párizsban. Úgy látszott, pályája különösebb akadály nélkül ível majd felfelé. De nem vágyott a hírnévre. Az egyik héten hallotta begedülni Thibaud-t és Kreislert. „Thibaud játéka rendkívül mély benyomást tett rám. Nem is tudtam elképzelni szebb begedűbangot. Ugyan nem volt nagy hangja, viszont örökre bevésődött emlékezetembe, ahogy Franck és Debussy szonátáját, Mozart egyik begedűversenyét, és Saint-Saëns „Havanaise” című darabját előadta. Addig játékomat inkább a zene iránti tisztelet, nem pedig a finom és lágy játékmód, a kedves báj hatotta át. Az élmény arra ösztönzött, hogy új utakat keressek további fejlődésemmel kapcsolatban. Elhatároztam, hogy utánajárok, hogy mi lehet a titka a francia begedűiskolának. Amikor Kreislert hallottam, játéka valósággal megbabonázott. Úgy éreztem, a legtökéletesebben ő sugározza ki mindazt a szépséget, ami a begedűjátékban rejlik. Tartini „Ördögtrilla” szonátájának előadása a briliáns kadenciával egészen varázslatos volt, Bach „Chaconne”-ja pedig olyan emelkedett hangulatban szólalt meg, hogy az utolsó hangot ábitatos csend követte, és csak utána tört ki a tapsvihar. Úgy szólt a begedűje, mintha hárman vagy négyen játszottak volna egyszerre, pedig sohasem erőltette a bangot. Ez a jelenség egyszerűen megmagyarázhatatlan számomra. Az volt a szándékom, hogy Thibaud-nál tanulok Párizsban, ez azonban nem bizonyult okos ötletnek, mivel az év tíz hónapját hangversenyezéssel töltötte, ezért nem tudott volna kellő figyelmet fordítani rám. Elmentem hát Gabriel Boullion-hoz a párizsi konzervatóriumba, aki hasonló típusú begedűs volt,

mint Thibaud. Boullion így szólt: „Ha eddig Fleschnél tanult, miért akar hozzám jönni?” Így válaszoltam: „Vannak bizonyos dolgok a francia játéktílusban, és ezeket öntől szeretném megtanulni.” Boullion kitűnő begedűs volt, játékát könnyed báj lengte át, és valósággal szípközött az ugratott vonóval játszott részekenél. Amikor kellőképpen bemelegedett, nagyon szép hangon begedült, azonban ezt nem kamatoztatta. Nem igazán törte magát a fellépésekért. Nem volt elég eltökélt és kitartó ahhoz, hogy állandó tag legyen valamelyik együttesben. Inkább csak magának és a barátainak játszott. Rendkívül szórakoztató ember volt, szerette a golfot és a társasági életet. Így aztán sohasem lett belőle olyan kimagasló begedűs, mint Thibaud, akit külföldön a franciás elegancia nagyköveteként tartottak számon. Csak kilenc hónapig tanultam Boullion-nál. Abban az időben tilos volt a konzervatóriumi növendékeknek engedély nélkül szerepelni nyilvános koncerten, de én külön engedélyt kaptam.” Szeryng 1937-ben első díjat nyert a párizsi konzervatórium begedűs hallgatói számára kiírt versenyen. „Akkoriban volt szerencsém találkozni és koncertezni Henri Berthelie, az ismert vak begedűs és pedagógus leányával. A századfordulón még maga Kreisler is gyönyörködött Berthelie játékában. Berthelie kisasszony révén – aki ma 84 éves – ismerkedtem meg Lekeu, Roussel, Schmitt, Pierne és Canal szonátáival, és más művekkel. Többet tudtam meg tőle a francia zene szelleméről, mint magától Boullion-tól.”

Európa felett háborús felbök gyülekeztek, és Szeryng pályafutása egyelőre félbe szakadt. 1939-ben Londonba ment. Összekötő tiszti és tolmács lett a száműzetésben lévő lengyel kormány szolgálatában, amelynek élén Wladyslaw Sikorski tábornok állt. Ebben a minőségben működött egészen 1945-ig. Ez alatt több mint 300 koncertet adott az európai, afrikai és amerikai szövetséges csapatok számára. 1941-ben Latin-Amerikába kísérte a száműzött lengyel miniszterelnököt, hogy ott keressenek otthont a háború során bontalanná vált, mintegy 4000 lengyel számára. Végül Mexikó fogadta be a menekülteket. Ez a gesztus annyira megrázképtette Szeryngot, hogy 1945-ben ismét

visszatért Mexikóba. Ezt követően felajánlották, legyen a Mexikói Nemzeti Egyetem vonós tanszékének a vezetője, és szervezze újjá a tanszéket. A következő évben zenei és kulturális tevékenységének elismeréseként mexikói állampolgárságot kapott. Édesapját az 1944-es lengyel felkelés idején megölték. Rokonai Izraelben, Nagy-Britanniában és az Egyesült Államokban szóródtak szét. (A menekült lengyelek történetének fontos magyar vonatkozása van. A Teleki-kormány 1939. szeptember 21-én nyitotta meg az akkor közös lengyel–magyar határt a lengyel menekültek előtt, miközben határozottan megtagadta, hogy a felvidéki vasútvonalakat a német hadsereg Lengyelország elleni támadására használja fel. A háború alatt mintegy százezer lengyel menekült érkezett Magyarországra. Csak 1941 januárjáig 70.000 lengyel katona – köztük tisztek és táborno-
kok – jutottak el Magyarországon keresztül Franciaországba és a Közel-Keletre, és csatlakoztak a Hitler ellen harcoló lengyel hadsereghez.)

1969-ben elveszítette édesanyját: „Ez volt életem legrtragikusabb pillanata. Sok bátorságra és időre volt szükségem, mire kibevetem ezt a pótolhatatlan veszteséget. Ő volt az a zenetanár, akitől a legnagyobb ösztönzést kaptam életem során, és akit a legjobban szerettem.”

A tervek és a célok alapján úgy tűnt, a Sors úgy akarja, hogy Szeryng Mexikó vezető

hegedűtanára legyen, nem pedig a nemzetközi koncertélet kimagasló személyisége. „1951-ben Mexikóban koncerteztem. Egy véletlennek köszönhetően botlottam bele Elias Breeskin-be, Kneisel egyik legkiválóbb tanítványába, akit szerencsejátékosként elkövetett vétségei miatt „száműztek” Mexikóból. Megkérdeztem tőle, vannak-e igazán kiváló hegedűsök Mexikóban. Breeskin – aki nem szokott dicsérni kollégát ok nélkül – így válaszolt: „Igen, van egy – Henryk Szeryngnek hívják.” Utána kibetűzte az idegen hangzású nevet, majd bozzátette: „Ugyan egy kicsit másképp játszik, de Milstein kategóriájába tartozik.” De ekkor még nem kezdett emelkedni Szeryng csillaga. Afféle szorgos munkásként, rendszeresen koncertezett. Olyan új és nehéz hegedűversenyeket adott elő fogadott bazájában, mint Carlos Chavez és Manuel Ponce koncertjei. 1956-ban kinevezték Mexikó jöszölgálati kulturális nagykövétévé, és abban a kiváltságban részesült, hogy diplomataúttelvével utazhatott. Szerette, ha hivatalos alkalmakkor nagykövet úrnak szólítják, és büszkén viselte ezt a címet. Soba nem habozott kinyilvánítani meleg, baráti érzéseit Mexikó iránt, és a turnékat követően minden évben visszatért tanítani Mexico City-be. 1954-ben életében és pályájában birtelen változás történt. Artur Rubinstein egyik mexikói koncertjét követően bement a művész szobájába, hogy gratuláljon bonfitársának. (Lengyel volt az anyanyelve mindkettőjüknek.) Miután az ünnepelt zongoraművész meghívta, a rákövetkező napon a hotelben Szeryng eljátszotta neki Bach Nr. 3-as szóló partitáját, majd néhány klasszikus szonátát a zongorista közreműködésével. Rubinstein rögtön tudta, hogy világszínvonalon álló hegedűssel van dolga, és azonnal felhívta őt impreszarióját a világ különböző részén – köztük a nagybatalmú Sol Hurok-ot – hogy beajánlja hozzájuk. Eljött hát a nagy pillanat, és Szeryng állta a sarat. Attól kezdve a világ egyik vezető hegedűse lett, és az év tíz hónapját koncertezéssel töltötte. De még Rubinstein segítségével sem volt neki könnyű bírnévre szert tenni. Harminchat éves volt, amikor igazi nemzetközi elismerésben lett része (Ysaye már harminckét esztendőskorában világhírű lett). Szeryng mindig és mindenfelé kereste a kapcsolatot a koncertek szervezőivel. A hegedű iránti elkötelezettségét kizárólag a muzsika szolgálatába állította. Délelőtt általában gyakorolt (igen lelkiismeretesen, kottából), délután zenekarral próbálta valamelyik hegedűversenyt, este koncertezett, utána pedig privát össze-

A fiatal Szeryng és Flesch Károly

jövetelekre ment kamarazenélni két-bárom órán keresztül, profi zenészekből álló, alkalmi együttesekkel. Amikor már mindenki halálosan fáradt volt, bajnalig játszott szólóban, vagy zongorakísérettel. „Ha nincs rá lehetőségem, hogy hegedűvel a kézben gyakoroljak – tehát amikor repülön vagy vonaton utazom, vagy amikor ellazítom magamat valamelyik fürdő medencéjében –, fejben olyankor is gyakorolok.” Amint az évszázad elején szokásos volt, Szeryng is gyakran játszott három hegedűversenyt egyetlen estén. Néha egyszerűen csak előkapta a hegedűt, és olyan tiszteletben álló kollégáknak játszott, mint Heifetz, akit csak így emlegetett: „a császár”. De ugyanúgy csodálta Kogan és Francescatti játékát, a fiatalabbak közül pedig főként Perlmant. Repertoárja igen nagy volt: a barokk művek széles skálájától egészen a napjainkban megjelent zeneművekig terjedt. Számos fontos művet ajánlottak neki olyan kortárs zeneszerzők, mint Rodolfo Halffter, Benjamin Lees, Jean Martinon, Xavier Montsalvatge, Ramon Haubenstock-Ramati, Julian Carillo, Camargo Guarnieri, Peter Frick, Jose Sabré Marraquin, valamint Chavez és Ponce. A kevésbé ismertek közül kedvence volt a francia komponista, Reynaldo Hahn (1875–1947) 27 perces versenyműve, amit Bouillon mutatott be 1928-ban. Melodikáját tekintve a darabot Szeryng a Fauré-művek kategóriájába sorolja. Az elmúlt év novemberében adta elő Atlantában. Vezető kritikusok széles körének egyöntetű véleménye szerint a mesterművek mélyreható interpretációja tekintetében Szeryng messze felülmúlja mindazokat, akik csak virtuozitásukkal tűnnek ki. Bach szólóhegedűre írt műveinek előadása terén szinte alig akad párja.

Szeryng mindig tudatában volt, hogy a műsorok összeállításánál az általánosan elfogadott szonátákat veszik figyelembe. Ezáltal lekerültek a műsorlapokról a hegedűs karakterdarabok, és más szórakoztató

művek. De a kisebb darabokat is kiváló stílusérzékkel játszotta, és ezeket is figyelembe vette műsorainak összeállításánál. Ebben mindig egyensúlyra törekedett. Nagylelkű volt a közönséghez. Amikor a ráadások kerültek sorra, játszott kisebb darabokat is. Az egyik fúrasztó szonáta-estjének végén hét ráadást hallottam tőle: a Locatelli „Labyrinth”-caprice-t, Brahms-Kreisler 17. magyar táncát, valamint Sarasate, Wieniauski, Kreisler és más szerzők kisebb darabjait. Azt akarta, hogy elégedett legyen a közönség, és kapjon valamit a hegedűs repertoár minden területéről. A hanglemelzlistáján lévő első felvételek még Argentína-címkével jelentek meg az 1940-es években. Az 1950-es évek közepe után készült lemezei már nemzetközileg ismert címkékkel kerültek forgalomba, és nagyjából egyenrangúak voltak az akkori Francescatti- és Milstein-lemezekkel. Szeryng hanglemelzlistáján mintegy százötven hosszabb és rövidebb mű szerepel, beleszámítva a többször felvett darabokat is. Trió-felvételei Rubinsteinnel és a csellista Pierre Fournier-vel széles körben vívtak ki tiszteletet ízléses muzikalitásukkal, magabiztos hangszerjátékukkal, akárcsak azok a szonáta-felvételek, amelyeken Rubinstein működött közre. Ha figyelembe vesszük, hogy aránylag későn kezdett lemezeket készíteni, lemezeinek száma rendkívül nagy. Az évek során számos humoros esetnek volt részese. Az egyiknél én is jelen voltam. Szeryng ekkor Mozart D-dúr versenyművével kezdte a műsort (K 271a), amit általában 7-es sorszámmal szoktak feltüntetni. (Bár az eredeti kézirat nincs meg, Szeryng úgy vélte, hogy 16-18 taktus kivételével – amelyeket valószínűleg a hegedűs Eugene Sauzet dolgozott át – a mű kétségtelenül Mozart szerzeménye.) Este fél kilenc után járt az idő, a Los Angeles-i Filharmonikusok már a pódiumon ültek, és a termet zsúfolásig megtöltő közönség kezdett kissé türelmetlen lenni. Végül Szeryng – szemmel láthatóan sietősen, nagy léptekkel – beérkezett a pódiumra. Kibasználva a zenekari bevezetőt, rendítbetetlen nyugalommal, senkitől sem zavartatva, szinte észrevétel nélkül melegítette be ujjait. Végigszaladt az E-húron, felkészülve a belépésre, majd tökéletes tisztasággal szólaltatta meg a művet. Az történt ugyanis, hogy autójával dugóba került, és a portás – mit sem törődve Szeryng tiltakozásával – nem volt hajlandó beengedni. Végül megengedte, hogy telefonáljon, és így jutott be. Gyorsan kivette a tokból a hegedűt és a vonót, majd egyenesen a színpadra ment, nyomában a kar-

mesterrel, aki előzőleg már rendkívül aggódott miatta. „Hogy ideges vagyok-e a koncert előtt? Hát ki nem az? De ennek vannak fokozatai. Bizonyos feszültség még segíthet is abban, hogy a közönséggel érzékenyebb kommunikáció alakuljon ki. Ha zenekarral lépek fel, délelőtt vagy délután van a főpróba. Ha szólóestem van, megkérem a zongoristát – Charles Reinert, Ingrid Haebler, Ian Brownt, vagy Michel Dalberto-t – hogy aznap délelőtt vegyük át az egész műsort. Megebédelek, majd szundítok egyet. Színpadra lépés előtt eszem egy keveset. Nem hiszek abban, hogy jól lehet játszani üres gyomorral. A koncert után sem eszem túl sokat. A gyakorláshoz nem használok magnetofont. Ha még most sem vagyok képes megfigyelni magnetofon nélkül, mit kell kijavítani, akkor jobb, ha más foglalkozás után nézek. Szokásom, hogy végigjátszom a tételt, és közben bejelölöm a kottába, melyek a gyenge pontok. Utána csak ezeket gyakorolom, hogy időt és energiát takarítsak meg. Több mint ötvenöt évi tapasztalat után ezt a módszert találok a leghatékonyabbnak.” Szeryng mindig annyi időt szánt a tanításra, amennyit csak koncertjei engedtek. Valóságos kis hadsereget tesznek ki azok a növendékek, akik mesterkurzusain részt vettek, vagy egyénileg nála tanulnak. A pedagógia művészete igen közel áll a szívéhez. Figyelemre méltó intellektuális képességeit önzetlenül áldozta rá, hogy ebben mesteri szintre emelkedjen. Abban hisz, hogy „az igazán nagy hegedűsöket nem képezik. Úgy születnek, hogy bennük van az isteni szikra. Csak remélni lehet, hogy ezek a különleges képességű növendékek megtalálják az utat a pedagógiához, ami ezt az isteni adományt táplálni tudja. Ma rendkívül sok fiatal hegedűs van a nemzetközi porondon. Ez már önmagában is magasabb zenei színvonalat eredményezhet. Ma már sok zenei intézmény van, és ezek segítenek megspórolni a növendék számára a földi lét problémáit, különféle ösztöndíjak és alapítványok révén; jól felszerelt zenei intézmények, amelyek lehetővé teszik, hogy a növendék a megfelelő úton haladjon. Ugyanakkor nyugtalanít, hogy emellett minden növendéknek átfogó, általános képzést is kellene kapnia, hiszen a zenei tudás nem csak abból áll, hogy valaki mestere a hangszerének. „Sok növendék ott követi el a legsúlyosabb hibát, amikor arra áldozza idejét, abban akar fejlődni, amiben a legjobb, és nem a gyenge pontjaira koncentrál. Nem kell félnünk beismerni hibáinkat, és mindent el kell követnünk, hogy azokat kiküszöböljük. Azt ajánlom

nekik, tegyenek különbséget a muzsikálás, és a kifejezetten technikai jellegű feladatok között, mint amilyen az intonáció, a hangképzés javítása, vagy amikor eldöntik, melyik a vonó megfelelő tapadási pontja a láb és a fogólap között, és így tovább.

A spiccato-játékról ezt mondja: „Gondoljunk a nagyon rövid vonóval játszott, gyors detachéra, amikor a vonó a húrhoz tapad, miközben a vonó rúdjának ruganyossága következtében a vonó magától is ugrani tud. A legjobb spiccato valójában repülő detaché. Annál jobb lesz, minél közelebb vagyunk a húrhoz, és minél rövidebb vonóval csináljuk.”

A staccatóról: „Gyakran a legegyszerűbb megoldás a legjobb. A staccato nem más, mint egy vonóra játszott, gyors martelésorozat. Azt tanácsolom a növendéknek, előbb fejlesszen ki batározottan pattogó martellato-vonást. Ügyeljen a vonó betámasztására, majd hirtelen szüntesse meg a támaszt. A húr „megcsípésének” nagyon egyenletesnek kell lennie, mind a felfelé, mind pedig a lefelé menő vonónál. Először felfelé, majd lefelé vonóval kell gyakorolni, ilyenkor az ellenkező irányba fordítva a szőrt. Ami pedig a staccato merev karral játszott módozatát illeti, az ember magától is rájön, hogyan kell csinálni.

„Aki egyszer már részt vett a mesterkurzusomon, azt már a növendékeim között tartom számon. Évente kétszer tartok tíz növendék részére két hetes kurzust a Mexikói Egyetemen. Ilyenkor a terem zsúfolásig megtelik hallgatókkal. Genfben is nagyjából ennyi növendék vesz részt az egy hónapos kurzuson, és itt is megjelenik 70-80 hallgató. Három órán keresztül tart a tanítás, szünet nélkül. Úgy gondolom, a szünet megzavarja a koncentrációt. Amikor 3-4 napos mesterkurzust tartok, a honoráriumot mindig valamelyik alapítványnak ajánlom fel, hogy fordítsák olyan kiemelkedő, fiatal hegedűs támogatására, akinek erre szüksége van. Azokat a briliáns, koncertező hegedűsöket, akik hűek maradtak a hegedűjátékról vallott elveimhez – és szinte minden kontinensen akadnak ilyenek – „lelki gyermekeim”-nek hívom. Számomra fontos, hogy tudjam, a növendéknek adott tanács hasznos volt, és sikerre vezetett – hogy közöttünk emberi, lelki és zenei kapcsolat van. De ha mégsem hoz gyümölcsöt próbálkozásom, amikor érzéseimet és elképzeléseimet próbálom átplántálni egy növendékbe, akkor nem erőltetem, hogy az én elképzelésemet fogadja el. A legfontosabb hogy megértse, mindig a zene áll az első helyen. Lehet, hogy az ujjrendem,

Henryk Szeryng és felesége

vagy az általam játszott vonás nem tetszik, nem felel meg a tanítványnak. Nem kívánom, hogy azért változtassa meg, hogy nekem örömet szerezzen. Ez etikai kérdés. Vajon ragaszkodhat-e a tanár abhoz, hogy a növendék részletekbe menően, vagy akár általánosságban is az ő elképzelését kövesse? Úgy gondolom, hogy nem! Amikor a tanár változtat a hegedű vagy a vonó helyzetén, a növendék tartásán vagy állásán, az mindig legyen összhangban a növendék fizikai tulajdonságaival. A növendéknek nem kell elfogadni az ujjrenddel vagy a vonással kapcsolatos javaslatomat, ha az nem felel meg fizikai adottságainak. Abban viszont biztos lehet, hogy nagyon is odafigyelek, hogy tényleg megfelel-e! Az egyik, amit a tanárnak jól ki kell hangsúlyozni, hogy a növendék mindig a komponista stílusának megfelelően alakítsa ki előadásmódját. De a tanár azért is felelős, hogy a növendék egyénisége maradéktalanul kiteljesedjék. Ha a tanítvány igazán eltökélt abban, hogy szólista lesz, ezzel az akadályok fele máris elbárult előle. Eltökélttsége önbizalommal, „rámenősséggel” tölti el, ami nélkülözhetetlen abhoz, hogy állja a sarat a kíméletlen akadályversenyben, és abban is segít, hogy munkájának minősége, gyakorlásának intenzitása javuljon. És mindenekelőtt, egy szent türelmével kell rendelkeznie, hogy az eléje gördülő akadályokat legyőzze. Ehhez azonban nemcsak az ujjait és kezét, hanem intelligenciáját is használnia kell. Azt hiszem, az én későn induló karrierem a legjobb példa, hogy milyen nagy szükség van a türelemre. A szólókarrier elérésében természetesen van némi szerepe a szerencsének is, de ez se nem kisebb, se nem nagyobb annál, mint amikor például nehez iskolai vizsgákon kell átesnünk, vagy egy fárasztó utazást úgy kell lebonyolítanunk, hogy közben ne érjen bennünket kellemetlenség. A lényeg az, hogy ne tulajdonítsunk a kelleltnél nagyobb szerepet a szerencsének. Ne felejtsük, hogy egy karriert nem lehet a szerencsére alapozni, csak kivételes teljesítményre.” Szeryng pályafutása az élő

példa, hogy ez igaz. Késői felbukkanása a viszonylagos ismeretlenségből, fáradhatatlan, széllal szemben vívott küzdelme, hogy a híres művészek közülük tartozónak ismerjék el, és hogy meg is tudta tartani ezt a pozíciót – ez bámulatos eredmény. És ha a nagy nyilvánosság által róla alkotott kép kissé halványabb is, mint némelyik szupersztáré, aprólékos gonddal kidolgozott művészi előadásával ő felülmúlta azt a rengeteg, kimagasló művészt, akik eleinte sikereket értek el, de később mégsem érték fel a csúcshoz. Nyíltan elismeri: „Szerencsémért Artur Rubinstein barátságának és irányomban tanúsított érdeklődésének köszönhetem. Ő segítette pályámat. Sokkal többet tett annál, mint hogy beajánlott Hurokhoz. Rendkívüli ösztönzést kaptam tőle, és nem csak abban, hogy koncertezett velem és lemezfelvételeket készített. Életörömet is tanultam tőle. Még idős korában is maximálisan élvezte az életet, minden nap tele volt lelkesedéssel. Kitűnő hangulatban volt. Persze mint mindenki másnak, nekem is voltak nehézségeim pályafutásom során. Voltak bizonyos ellenesleges erők, amelyek ellenem fordultak, de elbarátoztam, nem törődök velük. Ez bölcs döntésnek bizonyult. Ha pusztán a hangszeres képzés színvonaláról beszélünk, úgy gondolom, a jelenkori pedagógia magas szinten áll. Hála a keleti hegedűsök beözönlésének, a hegedűjáték művészete újabb hatalmas lépést tett előre. De művészetünk olyan európai országokban is virágzik, amelyek már a múltban is neveltek ki különböző szintű hegedűsöket. És persze ne feledkezzünk meg Izraelről sem. Ha az ember összehasonlítja a nyolcvan évvel ezelőtti zenekari hegedűsök és kamarazenészek számát, minőségét, és nemzeti hovatartozását a mostanival, korunk elképesztő fölényben van. A hegedűsök világába új szint hozott, hogy megsokasodtak a hölgyek, akik minden tekintetben egyenlő feltételekkel versenyeznek a férfakkal. Ha összehasonlítjuk a múlt szólista szupersztárjait korunk sztárjaival, akkor általában Heifetz előtti, és Heifetz utáni hegedűjátékról beszélhetünk. Heifetz rendkívüli mértékben emelte a hangszeres játék színvonalát. Eljövételével a hamis és a slampos hegedűjáték, a rendezetlen ritmika, a hibás kottaolvasás már régiesnek hatott – az ilyent már sem a kritikusok, sem a koncertlátogatók nem tűrték el. Olyan magasra tette a mércét, hogy még korunk szerényebb képességű hegedűsei is tartoznak maguknak annyival, hogy megfelelő hangon és ritmusban játsszanak, és vegyék figyelembe a zeneszerző dinamikai jelzéseit. Őszintén

szólva, ezt senki sem tagadhatja. Gyakran mutatnak rá, hogy a mai hegedűjáték személytelenné vált, ha összehasonlítjuk a régi hegedűs egyéniségek játékával. Ez is igaz. De a hegedűjáték művészete, akár csak a többi művészet, mindig annak a világnak a tükré, amelyben létezik.” Szerenyng soha nem vett részt nemzetközi, vagy országos hegedűversenyeken, amelyek az utóbbi időben a karrierépítés elengedhetetlen részévé váltak. Azonban véleménye szerint a versenyek szükségesek. „Jót tesz a fiataloknak, amikor szembenéznek a muzsikával.” A versenyzők elképzeléseinek, zenei koncepciójának a cseréje igen gyümölcsöző. Jóleső érzéssel tölt el, amikor azt látom, mennyi barátság szövődik egy verseny után. Jó lenne, ha az államférfiak és a diplomata is beleköszölnének ebbe a csodálatos hangulatba, amellyel azok az emberek telítődnek, akik egy-két nappal korábban még kérelmetlen ellenfelei voltak egymásnak. Nem az a legfontosabb, hogy valaki megnyerjen egy versenyt. Amint gyakran láttuk, a negyedik vagy ötödik helyezett ugyanolyan, vagy még nagyobb karriert csinálhat, mint a verseny győztese.” Szerenyngnek sok hangszerre volt az évek során: két Stradivári, egy Andreas Guarneri, egy kitűnő Gofriller, két Vuillaume (egyik a Messiás Stradivári másolata), és a csodálatos, 1743-ban készült „Le duc” (Herceg) Guarnerius del Gesù. A „Gesú” kivételével Szerenyng valamennyit elajándékozta. Egyik hegedűje fiatalabb kollégájához, Sblomo Mintz-bez került – ő genfi nyári kurzusainak volt résztvevője –, a másik Espin Yephez, Equadorba, aki korábban tanársegédje volt. Egy hegedűt Varsó városának adományozott, a Vuillaume-ot pedig Monaco hercegének. Az Andreas Guarnerit Mexikó városa kapta. Egy, a nemzetközi sajtó által is híréül adott esemény alkalmával, az 1734-ben készült „Hercules” Stradivárit 1972-ben Teddy Kollek-nek, Jeruzsálem polgármesterének adományozta, a barátság különleges kifejezéséül, amely őt Izrael népéhez fűzi. A „Hercules”-t jelenleg felváltva használják az Izraeli Filharmonikusok koncertmesterei. Ebből a szempontból Szerenyng rendkívül nagylelkű volt. Életének utolsó időszakában (a „Le duc”-on kívül) még két francia hangszeren játszott: egy Pierre Hel által 1922-ben készített hegedűn, és Jean Bauer hangszerén, aki jelenleg is élő hangszerkészítő.

Szerenyngről szerencsére több mint huszonöt film készült az utókor számára az Egyesült Államokban, Európában, Japánban, Ausztráliában és Mexikóban. Ezek szóloestjeit és

zenekari fellépéseit örökítették meg. Hat alkalommal kapott Grand Prix du Disquédíjat, 1984-ben megkapta a Francia Becsületrend tiszti keresztjét, 1956-ban a Lengyel Restitúció-rendet, Párizs és Jeruzsálem arany emlékérmét, és 1979-ben Mexikó „Gran Premio” kitüntetését, Monaco hercegtől pedig a Szent Károly rend parancsnoki keresztjét, és még számos kitüntetést a világ országaiban, köztük a washingtoni Georgetown University tiszteletbeli doktori címét. A fiatalokért tett fáradozásainak elismeréseként a Jeunesses Musicales zenei világszervezet tiszteletbeli elnökéül választotta. Amikor megkérdeztük, hogy miután elérte a 70 éves kort, mik a terveit, így válaszolt: „Csökkenteni szeretném koncertjeim számát. Természetesen nem akarom birtelen „benyomni a féket”, de ha elérkezik az idő, mindenkinek abba kell hagynia. Úgy gondolom, a Sors segít majd eldönteni, hogy ez hogyan történjék. Már alig várom a napot, amikor több kamarazenét játszhatok a pódiumon. Életem legboldogabb élményei közé tartozott, amikor Rubinsteinnel és Fournier-vel kamarazenéltem. Annyi új, nagyszerű zenemű vár még felfedezésre, hogy erre talán egy egész élet sem elegendő. Remélem, több időm jut majd a tanításra is, valamint arra, hogy ellátogassak múzeumokba, együtt legyek feleségemmel és a gyermekekkel, és sétálni vigyem a kutyát.” Az egyik legnagyobb öröm számára, ha elveszett zeneművek nyomára bukkan. Így volt akkor is, amikor kutatásai során felfedezte, és újra életre keltette Paganini 3. (E-dúr) hegedűversenyét. Amikor további kutatásairól beszél, arca felderül. Legemlékezetesebb koncertjeiről ezt mondja: „Annyi igazán emlékezetes hangversenyem volt. Most birtelen kettő jut eszembe, amelyek különösen lelkesítettek: az egyik, amikor 1967-ben Wolfgang Sawallisch vezényletével játszottam Bécsben a Szimfonikusokkal, az ENSZ napján, a másik pedig, amikor Jeruzsálemben, az „Imádságok kertjében”, az Olajfák Hegyén.” Szerenyng mindig következetesen adott hangot aggodalmának az emberiség boldogulásával kapcsolatban, és művészetével igyekezett tenni is ezért. Ezzel kapcsolatos bitvallását a legjobban talán a halála alkalmával, Monacóban közzé tett gyászjelentés alábbi részlete fejezi ki:

„Úgy gondolom, a zene a legnemesebb nyelv, amely vigaszt, örömet, ibletet és békét nyújt az emberiség számára. A béke megőrzése életbevágóan fontos. És ha a zene segíthet ebben – hát akkor muzsikáljunk!”

Közreadta Rakos Miklós

Igor Sztravinszkij: Zsoltárszimfónia
Kodály Kórus Debrecen
(karigazgató: Pad Zoltán)
Vez.: Kovács János

Május 9., csütörtök 19.30 Bartók terem

Yaron Gottfried vendégszereplése
Aharon Harlap (Yaacov Barzilai):
My Father will no longer bless the
bread Geroge Gershwin:
Rhapsody in Blue
Leonard Bernstein: Chichesteri
zsoltárok
Kodály Kórus Debrecen
(karigazgató: Pad Zoltán)
vezényel és zongorán
közreműködik.: Yaron Gottfried

MÁV SZIMFONIKUS ZENEKAR

Március 13. szerda 19.30 Művészetek Palotája BBNH

Szöke Tibor-mesterbérlet
Sümei Eszter áriaestje
Km.: Fekete Attila
Vez.: Kesselyák Gergely

Március 21., csütörtök 19.30 Művészetek Palotája – BBNH

Spanyol-est
G. Gershwin: Kubai nyitány
A. Piazzolla: Négy évszak Buenos
Airesben
P. de Sarasate: Carmen-fantázia
(Bizet operájának témáira), op. 25
A. Ginastera: Estancia, op. 8
N. Rimszkij-Korszakov: Spanyol
capriccio, op. 34
Km.: Elena Urioste (hegedű)
Vez.: Csaba Péter

Március 28. (csütörtök) 19.00 Olasz Kultúrintézet

Erdélyi Miklós-bérlet
Rossini-est: Olasz nő Algírban –
nyitány, C-dúr szonáta, no. 3
Tell Vilmos – nyitány, Stabat Mater
Km.: Szabóki Tünde, Dobi-Kiss
Veronika, Fekete Attila, Pallerdi
András, a Szegedi Vaszy Viktor Kó-
rus. Vez.: Csaba Péter

Április 11. csütörtök 18.00 Festetics Palota Tükörterme

Festetics-bérlet
R. Strauss:
Capriccio – vonós-szextett
(Csaba Péter átírata vonós
zenekarra)
R. Strauss:
B-dúr szvit fúvósokra, op. 4
J. Brahms: A-dúr szerenád, op.16
Vez.: Csaba Péter

Április 17. szerda 19.30 Művészetek Palotája BBNH

Szöke Tibor-mesterbérlet
E. Chausson:
B-dúr szimfónia, op. 20
Sz. Prokofjev: II., g-moll
hegedűverseny, op. 63
M. Ravel: La Valse
Km.: Baráti Kristóf
Vez.: Irwin Hoffman

Április 25. csütörtök 19.00 Olasz Kultúrintézet

Erdélyi Miklós-bérlet

A. Schnittke:
Bohócok és gyermekek
A. Schnittke: Concerto Grosso No 1.
R. Schumann: I. szimfónia, op. 38
Km.: Kokas Katalin, Kelemen
Barnabás, Dinyés Soma
Vez.: Takács-Nagy Gábor

Április 27. szombat 11.00 Olasz Kultúrintézet

Varga László-bérlet
A. Schnittke: Bohócok és
gyermekek
A. Schnittke: Concerto Grosso No 1.
R. Schumann: I. szimfónia, op. 38
Km.: Kokas Katalin, Kelemen
Barnabás, Dinyés Soma
Vez.: Takács-Nagy Gábor

Május 7., kedd 15.30 Magyar Nemzeti Múzeum

Molnár Ágnes ének-diplomakoncertje
R. Strauss-dalciklusok, S.
Rachmaninov-dalválogatás,
Puccini-áriák
Vez.: Kesselyák Gergely

MISKOLCI SZIMFONIKUS ZENEKAR

Március 11. 19.00 Miskolc, Művészetek Háza

Szezonbérlet
Sztravinszkij: Pulcinella – szvit
Kerek Gábor: Versenymű
klarinétra basszusváltóval
(Ősbemutató)
Mozart:
g-moll szimfónia No.40 K.550
Klarinét: Novák András
Vez.: Kovács László

Március 23. 15.30 Miskolc, Művészetek Háza

„Játsszunk zenét a Szimfonikusokkal!”
Történetek Ütemvárosból
Forgatókönyvíró és műsorvezető:
Csuka Tímea
Vez.: Kovács László

Április 9. 19.30 Budapest, Művészetek Palotája

„Szimfonikus felfedezések”
Brahms:
Akadémiai ünnepi nyitány, op. 80
Brahms:
a-moll kettősverseny, op. 102
Brahms: I. (c-moll) szimfónia, op. 68
Km.: Pablo Martín – hegedű,
Antonio Martín – cselló
Vez.: Kovács László

Április 25. 19.00 Miskolc, Művészetek Háza

*Nagy Zsolt karmesterkurzusa,
zárókoncert*
Kodály: Galántai táncok
Liszt: Esz-dúr zongoraverseny
Bartók: Concerto
Zongora: Balog József
Vezényelnek: a Párizsi Konzerva-
tórium karmester szakos hallgatói

Május 6. 19.00 Miskolc, Művészetek Háza

Szezonbérlet
Mozart: d-moll zongoraverseny
Beethoven:
IX. d-moll szimfónia
Km.: Nemzeti Énekkar
Zongora: Falvai Katalin

Ének: Fodor Beatrix,
Bakos Kornélia, Kálmán László,
Kovács István
Vez.: Kovács László

NEMZETI FILHARMONIKUS ZENEKAR

Március 11. hétfő 19.30 Bartók Béla Nemzeti

Hangversenyterem
– magyarországi bemutató
Richard Strauss:
Capriccio – zenés társalgás egy
felvonásban
Km.: Rost Andrea – szoprán,
Jörg Schneider – tenor,
Franz Hawlata – bariton
Nemzeti Énekkar
(karigazgató Antal Mátyás)
Vez.: Kocsis Zoltán

Március 14. csütörtök 19.30 Bartók Béla Nemzeti

Hangversenyterem
Richard Strauss:
Capriccio – zenés társalgás egy
felvonásban
Km.: Rost Andrea – szoprán,
Jörg Schneider – tenor,
Franz Hawlata – bariton
Nemzeti Énekkar
(karigazgató Antal Mátyás)
Vez.: Kocsis Zoltán

Március 17. vasárnap 11.00 és 15.00 Fesztiválszínház

Ezeregyéjszaka...
Wolfgang Amadeus Mozart: A-dúr
hegedűverseny – 3. tétel
Ludwig Van Beethoven:
Török induló (az Athén romjai
kísérezében)
Maurice Ravel: Lúdanyó meséi –
Pagoda
Rimszkij-Korszakov:
Seherezáde – 4. tétel
Szadkó – Hindu-dal
Igor Stravinsky:
A csalogány – részlet
Csemiczky Miklós: A kínai
templom
km.: Baráti Kristóf – hegedű
vez.:Dubóczky Gergely
műsorvezető Kovács Sándor

Március 25. péntek 19.30 Bartók Béla Nemzeti

Hangversenyterem
A Nemzeti Filharmonikusok
bagyományos koncertje Bartók Béla
születésnapjának tiszteletére a
Budapesti Tavasz Fesztivál
keretében

Beethoven: IV. (G-dúr) zongora-
verseny, op. 58.
Bartók: Concerto
Vez.: Kocsis Zoltán
Km.:
Andrea Lucchesini (zongora)

Április 11. csütörtök 19.30 Bartók Béla Nemzeti

Hangversenyterem
Liszt Ferenc:
A-dúr zongoraverseny
Liszt Ferenc: Haláltánc
Ludwig van Beethoven: IX.
szimfónia d-moll, op.125
Km.: Enrico Pace – zongora

Fodor Beatrix – szoprán
Ócsai Annamária – alt
Brickner Szabolcs – tenor
Bretz Gábor – basszus
Nemzeti Énekkar
(karigazgató: Antal Mátyás)
Vez.: Kocsis Zoltán

Április 20. szombat 18.00 Zenekar Próbaterme

Házigazda: Buzás Aida, a Nemzeti
Filharmonikusok programmene-
dzsere
Ludwig van Beethoven:
Szextett, op.81/b
Giovanni Battista Pergolesi:
D-dúr fuvalverseny
Ross Edwards: Binyang
Carl Maria von Weber:
Klarinétös

Április 25. csütörtök 19.30 Bartók Béla Nemzeti

Hangversenyterem
–magyarországi bemutató
Giuseppe Verdi: A kalóz – opera
Km.: Luciano Ganci – tenor,
Sümei Eszter – szoprán,
Valeri Alexejev – bariton,
Borsos Edith – szoprán,
Nemzeti Énekkar
(karigazgató: Antal Mátyás)
Vez.: Carlo Montanaro
A Művészetek Palotája és a
Nemzeti Filharmonikusok közös
produkciója

Május 9. csütörtök 19.30 Bartók Béla Nemzeti

Hangversenyterem
Pjotr Iljics Csajkovszkij:
Vonósszerenád
Dmitrij Sosztakovics: XIII.
szimfónia, op.113 („Babi jar”)
Km.: Fokanov Anatolij – bariton
a Nemzeti Énekkar Férfikara
(karigazgató: Antal Mátyás)
Honvéd Férfikar
(karigazgató: Strausz Kálmán)
vez.:Michail Jurowski

PANNON FILHARMONIKUSOK – PÉCS

Március 19., kedd 16.00 Kodály Központ

„Rafting” Babzsák Csiri-biri játékkal
Mozart C-dúr kvartett KV157
Km.: Nuovum Vonósnégyes
(Morvay Ágnes – hegedű, Hóborné
Büttner Orsolya – hegedű,
Ján Fruzsina – mélyhegedű,
Herczeg Nóra – gordonka)

Március 21., csütörtök 19.00 Kodály Központ

Oláh Kálmán Trió és a PFZ
Oláh Kálmán:
Concerto for Symphony Orchestra
and Jazz Band
Passacaglia for Orchestra and Jazz
Trio
Hungarian Sketch no.1
Last Moment
Km.: Oláh Kálmán Trió: Oláh
Kálmán – zongora
Balázs Elemér – dob, Barcza
Horváth József – nagybőgő
Bacsó Kristóf – szaxofon, Dész
András – ütőhangszerek
Vez.: Kovács László

Március 23., szombat 15.30, 17.00
Kodály Központ

Anda Csígabáz – Dob – pörgés
Km.: Góth Tamás, Szabó Ferenc,
Gáspár Emese, Rózsaferi Gergely
(ütő)

Március 26., kedd 19.30
Pécsi Bazilika

Húsvéti ünnepi hangverseny
R. Strauss: Metamorfózisok (Gyász
Münchenért) Poulenc: Stabat Mater
Km.: Celeng Mária – szoprán
Bartók Béla Leánykar (karig.:
Kertész Attila), Bartók Béla
Férfikar (karig.: Lakner Tamás)
Vez.: Bogányi Tibor

Április 5., péntek 19.00
Pécsi Nemzeti Színház

Operapremier a Pécsi Nemzeti Színházban
Gounod: Rómeó és Júlia
Vez.: Vass András

Április 11., csütörtök 19.00
Kodály Központ

Enescu: I. zenekari szvit
Ravel: G-dúr zongoraverseny
Dvořák: VIII. szimfónia
Km.: Fazil Say – zongora
Vez.: Cristian Mandeal

Április 12., péntek 19.30
Művészetek Palotája

A zongora arca: Fazil Say
Enescu: I. zenekari szvit
Ravel: G-dúr zongoraverseny
Dvořák: VIII. szimfónia
Km.: Fazil Say – zongora
Vez.: Cristian Mandeal

Április 13., szombat 18.00
Kodály Központ

Segítség, komolyzene!
Dvořák: VIII. szimfónia

Április 23., kedd 16.00
Kodály Központ

„Rafting” Babzsák Csiri-biri játékkal
Piazzola: Tango, Paloma
M. McLean: Serenata
Km.: Nuovom Vonósnégyes
(Morvay Ágnes – hegedű, Hóborné
Büttner Orsolya – hegedű,
Ján Fruzsina – mélyhegedű,
Herczeg Nóra – gordonka)

Április 27., szombat 15.30, 17.00
Kodály Központ

Anda Csígabáz – Szólj, síp, szólj!
Km.: Arnóth Zoltán, Aubrecht
Dénes, Laduvar Mihály, Török Elek
(klarinet)

Május 2., csütörtök 19.00
Kodály Központ

A zongora arca: Frankl Péter
Mozart: Don Giovanni – Nyitány
Schumann: a-moll zongoraverseny
Schubert-Vass András: A halál és a
lányka – a vonósnégyes szimfoni-
kus zenekari változata
Km.: Frankl Péter – zongora
Vez.: Vass András

Május 4., szombat 19.30
Művészetek Palotája

A zongora arca: Frankl Péter
Mozart: Don Giovanni – Nyitány
Schumann: a-moll zongoraverseny
Schubert-Vass András: A halál és a
lányka – a vonósnégyes szimfoni-
kus zenekari változata

Km.: Frankl Péter – zongora
Vez.: Vass András

Május 3., péntek 18.00
Kodály Központ

Segítség, komolyzene!
Schubert-Vass András: A halál és a
lányka – a vonósnégyes szimfoni-
kus zenekari változata

SAVARIA
SZIMFONIKUS ZENEKAR

Április 20., szombat, 19.00
Bartók Terem

Opera bérlet 3.
G. Donizetti: Szerelmi bájjal
Vez.: Kesselyák Gergely

Április 29., hétfő, 19.30
Bartók Terem

Kamarazene bérlet 6.
A Győri Filharmonikus Zenekar
művészei
J. Haydn, J. Koetsier, Hidas F. művei

Május 10., péntek, 19.30
Bartók Terem

Szimfónia bérlet 10.
Romantikus est Petró Jánossal
R. Wagner: Trisztán és Izolda
– Előjáték és Izolda szerelmi halála
F. Mendelssohn: e-moll
hegedűverseny, op. 64
P. I. Csajkovszkij: 6. h-moll szim-
fónia (Patetikus szimfónia), op. 74
Km.: Králik Abigél – hegedű
Vez.: Petró János

SZEGEDI SZIMFONIKUS
ZENEKAR

Március 10. vasárnap 11.00
Színház Matiné/3 „Zenés Mesék”

Balogh Sándor – Lukácsnézi
Győző: Tuba Tóbiás
Vez.: Balogh Sándor
Km.: Nagy Zsolt – Tuba,
Lehőcz Andrea – Mesélő,
Hábetler András – Mesélő,
Varga Zoltán – Ütőhangszerek,
Kontra Zoltán – Zongora

Március 12-13. kedd-szerda 9.30
és 11.00

*Gyerekelőadások Óvodás és
Kisiskolás Csoportoknak*
A Brémai Muzsikások
Km.: A Szegedi Szimfonikus
Zenekar Fűvősegíttese,
Hábetler András – Ének
Vez.: Balogh Sándor
Műsorvezető: Lukácsnézi Győző

Március 26. kedd 19.30., Színház
Vaszy/4

Brahms:
D-Dúr Hegedűverseny, Op.77
Brahms:
I. Szimfónia, C-Moll, Op.68
Km.: Kristóf Koncz – Hegedű
Vez.: Koncz Tamás

Április 4. csütörtök 19.30
Rókusi Rk. Templom

*Kamara/C+D/3/
Húsvéti Koncert*
Pergolesi: Stabat Mater
Lendvay Kamilló: Stabat Mater
Közreműködnek: Énekes Szólisták,

Vaszy Viktor Kórus
Vez.: Gyüdi Sándor

Április 9. Kedd 19.30, Színház
Fricsay/5

Mahler: IX. Szimfónia, D-Dúr
Vez.: Kesselyák Gergely

Április 14. Vasárnap 11.00,
Színház
Matiné/4

„Muzsikáló Természet”
Telemann: Alster-Szvit
Szegei Kamarazenekar
Művészeti Vezető:
Kosztándi István
A műsort ismerteti: Meszlényi László

Április 23. kedd 12.00, Színház
Ifjúsgági hangverseny délidőben/3

Prokofjev: Hamupipőke – szvit nr. 1.
Vez.: Pál Tamás
(Gimnáziumi-középiskolai bérlet)

19.30 Vaszy/4

„Pál Tamás 75 éves”
Prokofjev:
Hamupipőke – szvit nr.1, op.107
Rachmaninov: Rapszódia egy
Paganini témára, op.43
Saint-Saëns:
III. szimfónia, c-moll, op.78
Km.: Zalánki Rita – zongora,
Szamosi Szabolcs – orgona
Vez.: Pál Tamás

Május 7. kedd 19.30, Színház
Vaszy/6

Schumann: Manfred-Nyitány,
Op.115
Aron Harlap: Tűzben Égő Betűk
– Dalciklus
Jakov Barzilai Verseire
Rachmaninov: II. Szimfónia,
e-moll, Op.27
Km.: Somogyvári Tímea – Szoprán
Vez.: Doron Salomon (Izrael)

SZOLNOKI
SZIMFONIKUS ZENEKAR

Március 18. hétfő 19.00

Aba-Novák Kulturális központ
Liszt Ferenc hangversenyterem
Aba-Novák-bérlet

Bécsi klasszikusok 1. – Mozart és
Brahms
Vez.: Gál Tamás

Április 29. hétfő 19.00
Városháza díszterme

Campus & kamara bérlet
Les couleurs de la musique 3. –
Poulenc és Chopin
Km.: Fujii Aki – zongora

Május 6. hétfő 19.00

Aba-Novák Kulturális központ
Liszt Ferenc hangversenyterem
Aba-Novák-bérlet

Francia portrék 2. – Impression de
la musique
Vez.: Izaki Maszahiro

Április 22. hétfő 19.00
Városháza díszterme

*Les couleurs de la musique 2. –
Kamaravarázs*
Vez.: Izaki Maszahiro

ZUGLÓI FILHARMÓNIA –
SZENT ISTVÁN KIRÁLY
SZIMFONIKUS ZENEKAR
ÉS ORATÓRIUMKÓRUS

Március 10. vasárnap 16.00
Zuglói Zeneház

Pastorale 2013 IV/2.
A Napkirály udvarától a diszkóig
Zenés-táncos időutazás
Közreműködnek a Magyar
Táncművészeti Főiskola növendé-
kei Vez.: Ménesi Gergely
Donizetti: A csengő 55'
Don Annibale: Szüle Tamás
patikus (buffo basszus)
Serafina: Gál Gabi, Szakács Ildikó
a felesége (lírai szoprán)
Rosa: Adrigán Judit, Szentes Anna
Serafina anyja (szoprán)
Enrico: Vecsey Gyula Serafina
unokabátyja (lírai bariton)
Spiridione: Simon Gergő Don
Annibale szolgája (buffo tenor)

Pastorale 2013 IV/3.

Zuglói Zeneház

2012. április 6., szombat 15.30
2012. április 6., szombat 18.00
2012. április 7., vasárnap 16.00
Pergolesi: Az úrhatnám szolgáló
Két felvonásos intermezzo
Uberto: Szüle Tamás (buffo
basszus), Zerbina: Gál Gabi (lírai
koloratúr szoprán)
Vespone: Vecsey Gyula (néma
szolga)
Donizetti: A csengő
Don Annibale: Szüle Tamás
patikus (buffo basszus)
Serafina: Gál Gabi, Szakács Ildikó
a felesége (lírai szoprán)
Rosa: Adrigán Judit, Szentes Anna
Serafina anyja (szoprán)
Enrico: Vecsey Gyula Serafina
unokabátyja (lírai bariton)
Spiridione: Simon Gergő Don
Annibale szolgája (buffo tenor)

Április 21., vasárnap 18.00
Művészetek Palotája – Bartók Béla
Nemzeti Hangversenyterem

Bérletsorozat V/5.
Johann S. Bach: Esz-dúr Prelúdium
és Fuga (St. Anne) BWV 552.
Arnold Schönberg feldolgozásában
nagyzenekarra
Poulenc: g-moll orgonaverseny
Km.: Harmath Dénes
Puccini: Messe di Gloria
Km.:
Turpinszky Béla és Horváth Ádám
Vez.: Alexander Mayer

Lapzártakor kaptuk a szomorú hírt, hogy
Kern István hegedűművész,
a Magyar Állami Hangversenyzenekar nyugalmazott szólam-
vezetője 2013. március 6-án, életének 94. évében elhunyt.

A MAGYAR ÁLLAMI OPERAHÁZ PÁLYÁZATOT HIRDET: ZENEKARI TAG/I. FAGOTT munkakör betöltésére

Jelentkezési határidő: 2013. március 15.

Pályázni részletes szakmai életrajzzal lehet, melyet személyesen a Magyar Állami Operaház Zenekari titkárságán (1065 Budapest, Hajós utca 8-10.) 10:00 és 14:00 óra között kérjük leadni, vagy az orchestra@opera.hu e-mail címre elküldeni!

További felvilágosítás a Zenekari titkárságon: a 331-9478-as telefonszámon.

A sikeres pályázók 2013. április 15-én próbajátékon vesznek részt, melyre március 20-ig meghívást kapnak.

A próbajáték helyszíne: Magyar Állami Operaház Jókai utcai próbaterme (1066 Budapest, Jókai utca 2-4.)

Időpont: 2013. április 15. 10:00

A próbajáték 2 fordulóban kerül megrendezésre: 1. FORDULÓ: függöny mögött, 2. FORDULÓ: függöny nélkül

PRÓBAJÁTÉK ANYAGA:

II. FORDULÓ:

zenekari anyagok (kijelölés szerint):

Verdi: Otello II. felvonás –O- előtt 12. ütemtől

Bartók: Concerto II. tétel /szóló/

Verdi: Don Carlos II. felvonás első 7 ütem, -A-után 3. ütem

Donizetti: Szerelmi bájital /szóló/

Mozart: Così fan tutte II. felvonás -26-tól

I. FORDULÓ:

Mozart: B-dúr fagott verseny, 1., 2. tétel K.191

Ravel: Bolero /szóló/

R. Strauss: Salome /Tánc -8- előtt 4. ütemtől/

R. Korszakov: Scheherezade II. tétel /2 szóló/

A kijelölt zenekari anyagok kottája a Zenekari titkárságon vehető át, vagy kérésre e-mailben elküldhető.

A próbajáték résztvevőinek sorrendjét április 15-én reggel sorsolással döntjük el, a próbajátékhoz zongorakísérőt biztosítunk.

Kinevezési feltételek:

- magyarországi tartózkodási engedély beszerzése (külföldi állampolgár esetén)
- magyarországi munkavállalási engedély beszerzése (külföldi állampolgár esetén)
- állandó budapesti, vagy Budapest környéki tartózkodás
- állandó beoszthatóság – megbeszélés szerint
- állás betöltésének kezdete: megegyezés szerint
- munkáltatói döntés alapján határozott időre
- illetmény: az illetmény megállapítására a „Közalkalmazottak jogállásáról szóló” 1992. évi XXXIII. törvény rendelkezései az irányadók
- adózás Magyarországon

A próbajáték résztvevői részére útiköltséget és szállást nem áll módunkban fizetni.

Budapest, 2013. február 11.

Ókovács Szilveszter
Magyar Állami Operaház
főigazgató

A GYŐRI FILHARMONIKUS ZENEKAR PRÓBAJÁTÉKOT HIRDET II. OBOA, VÁLTÓ ANGOLKÜRT (határozott idejű állásra)

Időpontja: 2013. március 28., csütörtök, 11 óra

Helyszíne:

Győr, Richter Terem (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.)

A próbajáték anyaga:

- Mozart: C-dúr oboaverseny I. tétel kadenciával
- zenekari szemelvények

Jelentkezéseket a pályázók rövid szakmai önéletrajzával és elérhetőségével együtt a zenekar titkárságára (9021 Győr, Aradi vértanúk útja 16.) vagy e-mailben (office@gyfz.hu) kérjük eljuttatni **2013. március 26-ig**. A zenekari állások részletes listája és kottaanyaga a titkárságon átvehető, vagy a zenekar honlapjáról www.gyfz.hu letölthető.

Zongorakísérőt a zenekar igény szerint biztosít.

További információ a zenekar titkárságán, Ősz Gábor zenekari titkárnál. Tel: 30/86 41 693.

Bérezés megegyezés szerint.

Az álláshely betöltéséhez felsőfokú szakirányú végzettség, erkölcsi bizonyítvány, és a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény 20. §-ban előírtak megléte szükséges.

Sikeres próbajátékot kívánunk!

Győr, 2013. január 29.

Fűke Géza s.k.
Igazgató

TISZTELT OLVASÓNK!

Amennyiben Önt érdeklik a Zenekar újság témái, ne tétovázzon megrendelni a teljes cikket tartalmazó újságot!

ÖN IS LEGYEN ELŐFIZETŐNK!

 a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetségének, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezetének közös szaklapja

Megjelenik: évi 6 alkalommal • Éves előfizetőknek 295 Ft/db + postaköltség 250 Ft/db

6 szám: 1770 Ft + postaköltség 1500 Ft • Összesen 3270 Ft/év

Eljut: A magyar hivatásos szimfonikus zenekarokhoz, zenei intézményekhez, és a zene iránt érdeklődőkhöz.

Foglalkozik: A magyar és külföldi zenei közélet aktuális történéseivel, szakmai érdekességekkel, hangverseny-kritikákkal, zenetörténeti írásokkal, szakszervezeti témákkal, jogvédelemmel, hangszer-történettel, a zenészek egészségi bántalmaival, illetve azok megelőzésével és gyógyításával, valamint hangverseny-programokkal.

Megrendelhető e-mailben: info@zenekarujsag.hu

Megrendelés esetén kérjük feltüntetni a pontos címet, valamint csekk, vagy áfás számla igényét. Utóbbi esetén kérjük a számlázási cím feltüntetését is.

zeneKar
INTERNETES LAPJAINK 2013. MARCHIUS

BELÉNYEZÉS | Felhasználó név: [] | Csomagszám: []

Bejelentés | regisztráció | impressum | idünk

Hír | Kiemelt cikkek | Műhely | Zenei hírek | Zenei hírek | Művészeti hírek | Partnerek | Kérlek

Pályázati felhívás a minősítéssel nem rendelkező zenekarok, énekkarok 2013. évi támogatására

Az RMBSZ nyílt pályázatot hirdet az országos művelődési szervezetek támogatására és a zenei foglalkozások szabványainak 2009. évi XXCV. melléklet (a módosítás) 26. § (3) pontja alapján a minősítéssel nem rendelkező zenekarok és énekkarok 2013. évi szakmai programmegvalósításának és művelődési támogatására.

Hírterv

- ▼ Iratokhoz felhívólevelekre

Kiemelt cikkek

FRISS

- ▼ Új magyar daljártás
- ▼ Járódik egészen a magyallig
- ▼ Két jubileum után megújult az énekes
- ▼ MKA pályázat - 2013
- ▼ "Erdélyben nyomonkövetés: de

Próbajátékok

FRISS

- ▼ Próbajáték I. fagyott álláshegyre
- ▼ Próbajáték II. szűk helyettesítő állásra III. kort választás
- ▼ Próbajáték III. öbös állásra angolulról váltási kiegészítéssel
- ▼ Próbajáték csavart szövegvezető állásra
- ▼ Próbajáték szűk első kort állásra

»» további hírek

Csaba Péter vezényli a Zuglói Filharmoniaát
2013. február 12.

A Magyar Szimfonikus Művészeti Vezetője, Csaba Péter nagyszámú zenekarral vezényli a Zuglói Filharmoniaát szombat este a Bartók Béla Nemzeti Hangversenyteremben koncertjét a Lipina László

Londonban koncertezik Kassai István zongoraművész
2013. február 12.

Bőször koncertek Londonban Kassai István Liszt Ferenc-szobrász zongoraművész, athen járta a Balassi Intézet Londoni Magyar Kulturális Központ dísztermében lesz hallható hétfőn. A művész a koncerten Liszt Ferenc, Kodály Zoltán, Wagner László és Enes Feren műveitől ad áll. Bőször Kálmán zeneszerző, a londoni Bartók Béla Zenai Központ

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK TAGJAI:

Budafoki Dohnányi Ernő Szimfonikus Zenekar Közhasznú Nonprofit Kft.
Cím: 1221 Budapest, Tóth József u. 47.
Levél cím: 1775 Budapest, Pf. 122
Művészeti titkárság: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/b. IV. ép.
Telefon: 322-1488 • Fax: 413-6365
E-mail: info@bdz.hu
www.bdz.hu

Budapesti Filharmoniai Társaság Zenekara
1061 Budapest, Andrásy út 22.
Tel.: 331-2550 • Fax: 331-9478
http://www.bpo.hu

DUNA szimfonikus Zenekar Duna Palota Nonprofit Kft.
1051 Budapest, Zrínyi u. 5.
Próbaterem: 1054 Budapest, Szabadság tér 2. (Hazatérés temploma)
Tel./fax: (+36-1) 355-8330
Bérletvásárlás, jegyrendelés:
Duna Palota Tel.: (+36-1) 235-5500
www.dunaszimfonikusok.hu
E-mail: duna.szimf@dunapalota.hu

Győri Filharmonikus Zenekar
9021 Győr, Aradi várutánk u. 16.
Tel.: (96) 312-452 • Fax: (96) 319-232
E-mail: office@gyfh.hu
www.gyfh.hu

Kodály Filharmonia Debrecen
4025 Debrecen, Simonffy u. 1/c.
Tel.: (52) 500-200 • Fax: (52) 412-395
E-mail: info@kodalyfilharmonia.hu
www.kodalyfilharmonia.hu

Magyar Nemzeti Filharmonikus Zenekar, Enckar és Kottatár Nonprofit Kft.
1095 Budapest, Komor Marcell u. 1.
Tel.: 411-6600 • Fax: 411-6699
E-mail: kovacs.g@filharmonikusok.hu
www.filharmonikusok.hu

MÁV Szimfonikus Zenekar
1088 Budapest, Múzeum u. 11.
Tel.: 338-2664 • Tel./fax: 338-4085
E-mail: office@mavzenekar.hu
www.mavzenekar.hu

Miskolci Szimfonikus Zenekar Nonprofit Kft.
3525 Miskolc, Fábrián u. 6/a.
Tel.: (46) 323-488
E-mail: missyo@hu.inter.net • www.mso.hu

Óbudai Danubia Zenekar
1061 Budapest, Liszt Ferenc tér 5., I. em 4., kapucsengő: 26.
Levél cím: 1399 Budapest, Pf. 716
Tel.: (+36-1) 373-0228 • Tel./fax: (+36-1) 269-1178
E-mail: info@danubiazenekar.hu
www.danubiazenekar.hu

Pannon Filharmonikusok – Pécs
7622 Pécs, Breuer Marcell sétány 4.
Tel.: (72) 500-320 • Fax: (72) 500-330
E-mail: info@pfz.hu
www.pfz.hu

Savaria Szimfonikus Zenekar
9700 Szombathely, Rákóczi u. 3.
Tel.: (94) 314-472 • Fax: (94) 316-808
E-mail: info@sso.hu
www.sso.hu

Szegedi Szimfonikus Zenekar
6720 Szeged, Széchenyi tér 9. Korzó Zeneház
Tel.: (62) 426-102
E-mail: orch@symph-szeged.hu • www.symph-szeged.hu

Szolnoki Szimfonikus Zenekar
5000 Szolnok, Hild tér 1
Aba-Novák Kulturális Központ
Tel.: (30) 9358-368
E-mail: info@szolnokszimfonikusok.hu
www.szolnokszimfonikusok.hu

Zuglói Filharmonia Non profit Kft. – Szent István Király Szimfonikus Zenekar
1145 Budapest, Columbus u. 11.
Tel./Fax: (36 1) 467-0788; 467-0788;
E mail: zuglolfilharmonia@szentistvanzene.sulinet.hu
http:// www.szentistvanzene.hu

AMI BENNÜNKET ÉRDEKEL – NAPI FRISSÍTÉssel!
A zenekar újság online változata több hírrel, friss próbajáték kiírásokkal, hangverseny programokkal, archív cikkekkel zene-kar.hu címen!

A Zenekar újságot 1994-ben indította a Magyar Szimfonikus Zenekarok Szövetsége, valamint a Magyar Zeneművészek és Táncművészek Szakszervezete. A kéthavonta megjelenő folyóirat azóta is az egyetlen olyan szaklap, amely kimondottan a szimfonikus zenekarokhoz és azokról szól, érintve minden olyan témát, amely a zenészek érdeklődési körébe tartozik: közélet, hangversenykritika, zenei történet, hangszervilág, oktatás, egészség. A nyomtatott újság azonban nem tudja már betölteni gyorsuló világunk egyre nagyobb információéhségét, ezért párhuzamosan létrehoztuk a papíralapú újság internetes változatát, amely napi információkkal és érdekes interjúkkal, szakmai vitákkal kívánja olvasóit bővebbre ismerni.

Internetes portálunkon napi frissítéssel olvashatunk a magyar zenei közélet eseményeiről, kritikái rovatunkban a szimfonikus zenekaraink Budapesten megrendezett hangversenyeiről. Ezek mellett könyv és CD kritikákat, zenei történeti tanulmányokat teszünk közzé, és Műhely rovatunkban foglalkozunk a kultúrát érintő kormányzati döntésekről, azok hátteréről. Hírt adunk tudományos kutatásokról a zenei-, valamint a zenekari oktatás terén, a zenekari muzikusok egészséges életmódjával foglalkozó tudományos kutatásokról illetőleg a munkahelyi ártalmakról, új hangszerkről, hangszerkészítési módszerekről és egyéb elméleti kérdésekről, zenekari programokról, fesztiválokról, versenyekről és nem utolsósorban próbajátékokról, álláslehetőségekről.

RSS A legfrissebb híreink és a próbajáték lehetőségek már közvetlenül elérhetők az RSS szolgáltatásunkon keresztül, akár mobiltelefonon is.
HÍREK: feed://zene-kar.hu/rss/news_rss.php
PRÓBAJÁTÉKOK: feed://zene-kar.hu/rss/probajatekok_rss.php

A MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGÉNEK, VALAMINT A MAGYAR ZENEMŰVÉSZEK ÉS TÁNCMŰVÉSZEK SZAKSZERVEZETÉNEK KÖZÖS LAPJA, A NEMZETI KULTURÁLIS ALAPPROGRAM TÁMOGATÁSÁVAL.

A szerkesztőség címe:
MAGYAR SZIMFONIKUS ZENEKAROK SZÖVETSÉGE
1068 Budapest, Városligeti fasor 38.
e-mail: info@zenekarujsga.hu
www.zene-kar.hu
Felelős kiadó és szerkesztő: **POPA PÉTER**

A kiadvány a PRESS TIME KFT. gondozásában készült.
Felelős vezető: Schmidt Dániel

ISSN: 1218-2702

Az interjúkban elhangzott véleményekkel és kijelentésekkel szerkesztőségünk nem feltétlenül azonosul. Észrevételeknek, helyesbítéseknek készséggel helyt adunk.

Adams
Alexander
Alphasax
Amati
Bach
Bags
Berg Larsen
BG
Blackburn
Borgani
Buffet Crampon
B&S
Cannonball
Charles Bay
Cherub
Conn
Courtois
Denis Wick
Dotzauer
E. Schmid
Eastman
Edwards
Fontaine
Francois Louis
Getzen
Hammig
Hardcase
Holton
Hoyer
Jody Jazz
Jupiter
Keilwerth
King
König & Meyer
Kromat
Lebayle
Leblanc
Lorée
Ludwig
Majestic
Manhasset
Marca
Marigaux
Mateki
Melton
Miyazawa
Morizono
Muramatsu
Musser
Neotech
P. Mauriat
Paiste
Pearl
Powell
Premier
Rico
Rigotti
Roy Benson
Rudolf Meinl
Sankyo
Schagerl
Schneider
Schreiber
Seiko
Selmer
Sonaré
Steuer
Straubinger
Studio 49
Trevor J. James
Vandoren
VMI
Wilde + Spieth
Wittner
Yamaha
Yanagisawa

20 ÉV

TISZTA HANG

20 ÉVES A FON-TRADE MUSIC,
30 ÉVES A CSIDER HANGSZERÉSZMŰHELY

www.fontrademusic.hu

1081 Budapest, Kiss József utca 14., Telefon: 1 210 2790, 30 488 6622

FON
TRADE MUSIC